



स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व. २०७५/७६ - २०७७/७८)



छेडागाड नगरपालिका वडा नं. १३, कार्कीगाउँ, जाजरकोट

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा संलग्न संस्थाहरु



आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग

नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
काठमाण्डौ, नेपाल
तथा



Investing in rural people

International Fund for Agricultural Development (IFAD)

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने संस्थाहरु

ईकार्डस नेपाल तथा प्राक्टिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल (जे भी)

पो.ब.नं. ८११५, काठमाण्डौ

फोन नं.: ०१ -५१४७१६६ (ईकार्डस)

०१-४७८४५७६ (प्राक्टिकल सोलुसन)





छेडागाड नगरपालिका
नगरपालिकाको कार्यालय, मनघाट, जाजरकोट
कर्णाली प्रदेश, नेपाल

मिति

शुभकामना

जाजरकोट जिल्ला जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले अति संकटासन्न जिल्लाहरू मध्येमा पर्ने भएकोले यसबाट यहाँका कृषक लगायत प्रायः सबै मानिसहरूमा प्रत्यक्ष रूपमा नकारात्मक असरहरू परिरहेको देखिन्छ । यहाँका बासिन्दाहरू प्रायः निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीमा निर्भर भएकोले यस नगरपालिकाका प्रायः सबै वडाका किसानहरूमा जलवायुका कारण खेती प्रणालीमा विविध प्रकारका असरहरू देखिएका छन् । यस नगरपालिकाको वडा नं. १३ मा खडेरी, भू-क्षय, वालीरोग, मानवरोग, मिचाहाभार, पशुरोग, पहिरो, आगलागी र हावाहुरी जस्ता प्रकोपहरू देखिएका छन् । यिनै पक्षहरूलाई मध्यनजर गर्दै नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यस नगरपालिकाको वडा नं १३ मा देखिएका प्रमुख प्रकोपहरूको पहिचान गरि त्यस्ता प्रकोपहरूसँग प्रतिरोध क्षमता अभिवृद्धिका निमित्त आगामी तीन वर्षको लागि स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरि कार्यान्वयनमा समेत केहि मात्रामा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग समेत गर्ने गरि कार्यक्रम सञ्चालन भैरहेको जानकारी पाउँदा अति नै खुसि लागेको छ ।

यस तीन वर्षे अनुकूलन कार्ययोजनाले यस वडामा देखिएका जलवायु परिवर्तनका कारण सिर्जित प्रकोपहरूको धेरै हदसम्म सम्बोधन गर्ने विश्वास लिएको छु । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक पर्ने आर्थिक, प्राविधिक तथा अन्य आवश्यक श्रोत साधनहरूको व्यवस्थापन गर्न नगरपालिकाको तर्फबाट सदैव सहयोग रहने छ । यो कार्ययोजना तयारी तथा कार्यान्वयनको लागि आर्थिक सहयोग गर्ने कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष तथा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नु हुने नेपाल सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनालाई धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहान्छु । त्यसै गरि यो योजना तयारीको प्रकृत्यामा सहजीकरण गर्ने ईकार्डस् नेपाल तथा प्राक्टिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल र पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना जिल्ला कार्यक्रम टिम तथा यो कार्ययोजना तयारीमा अहोरात्र खटिने यस वडाका जन प्रतिनिधीहरू, राजनितिक दलहरू, शिक्षक, समाजसेवी, महिला, दलित लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरूलाई प्रति धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

अन्त्यमा, यो कार्ययोजना तयार भै कार्यान्वयनको प्रक्रियामा रहेकोमा वडा नं १३ का सम्पूर्ण बासिन्दाहरूमा बधाई ज्ञापन गर्दै सफल कार्यान्वयनको अग्रिम शुभकामना प्रकट गर्दछु ।

धन्यवाद !

.....
लाल बाहादुर महतारा
प्रमुख



छेडागाड नगरपालिका
वडा नं १३ को कार्यालय
कर्णाली प्रदेश, वडावन, जाजरकोट

मिति

स्थानीय अनुकूलन योजनाको सन्दर्भमा

जलवायु परिवर्तनका असरहरूबाट प्रभावित समुदायहरूमा पर्ने जोखिमलाई न्यूनीकरण गर्न छेडागाड नगरपालिका तथा यस वडा नं १३ ले यस वडामा बसोबास गर्ने समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्ने र जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित समुदाय र घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न यस वडा अन्तर्गतका बहुसरोकारवाला लगायत जलवायु परिवर्तनबाट प्रभावित घरधुरीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा यो तीन वर्षीय स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस योजनाको कार्यान्वयन पछि प्रभावित घरधुरी र समुदायको अनुकूलन क्षमता विकास गर्न सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

विश्वव्यापी रूपमा बढ्दै गएको जलवायु परिवर्तनको असरबाट संसारका गरिब र अतिकम विकसित मुलुकहरू धेरै प्रभावित भएका छन् । मानवीय कृयाकलापका कारणले हरितगृह ग्यासको उत्सर्जनसँगै जलवायु परिवर्तनको दर बढ्न गई यससँग सम्बन्धित जोखिम यस वडामा पनि प्रत्यक्ष रूपमा महशुस गरिएको छ । खडेरी, भू-क्षय, वालीरोग, मानवरोग, मिचाहाभार, पशुरोग, पहिरो, आगलागी र हावाहुरी जस्ता असर यस वडाका समुदायले पनि महसुस गरेका छन् । जसले गर्दा यहाँको जिविकोपार्जनको मुख्य आधार कृषि उपजमा नकारात्मक असर पर्न थालेको छ ।

यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा आर्थिक सहयोग गर्ने कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष, आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्ने नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनालाई धन्यवाद ज्ञापनका साथै यस योजनाको कार्यान्वयन प्रक्रियामा समेत अझ सक्रिय सहयोग तथा सहकार्यको अपेक्षा गर्दछौं । यो योजना तयारीको प्रक्रियामा सहजीकरण गर्ने ईकार्डस् नेपाल तथा प्राक्टिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल लगायत यो योजनालाई सुसज्जित स्वरूप प्रदान गर्न सहयोग गर्ने पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना जिल्ला कार्यक्रम संयोजक लगायत सहभागी सम्पूर्ण निकाय तथा व्यक्तिहरू प्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्दछु ।

धन्यवाद !

.....
मोतीलाल खत्री

अध्यक्ष

विषय सूची

संकेतसूची -----	VI
शब्दावलीहरु -----	VII
सारांश -----	XI
परिच्छेद १ : स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य तथा मान्यता -----	१
१.१ औचित्य तथा मान्यता -----	१
१.२ सुदृढ स्थानीय अनुकूलन योजनाको अवधारणा/मान्यता -----	२
परिच्छेद २ : परिचय -----	४
२.१ छेडाखोला उप-जलाधार क्षेत्रको संक्षिप्त परिचय -----	४
२.१.१ भू-क्षय -----	५
२.१.२ पहिरो -----	६
२.१.३ वन विनाश -----	८
२.१.४ आगलागी -----	९
२.२ छेडागाड नगरपालिका -----	१०
२.३ छेडागाड नगरपालिका वडा नं १३ -----	११
२.३.१ अवस्थिति तथा भूउपयोग -----	११
२.३.२ तल्लो तटीय तथा माथिल्लो तटीय सम्बन्ध -----	११
२.३.३ सामाजिक अवस्था -----	१२
२.३.४ आर्थिक अवस्था -----	१३
२.३.५ प्राकृतिक स्रोतको अवस्था -----	१४
२.३.६ सामुदायिक विकास -----	१५
२.४ जलवायुको अवस्था -----	१५
परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका प्रयास तथा प्रकृयाहरु -----	१८
३.१ स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीका चरणहरु -----	२०
३.१.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि -----	२०
३.१.२ जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा तथा अनुकूलन योजना तर्जुमा -----	२१
३.१.२.१ मौसमी पात्रो -----	२५
३.१.२.२ ऐतिहासिक समय रेखा -----	२६
३.१.२.३ स्रोत तथा प्रकोपको नक्साङ्कन तथा पुष्ट्याई -----	३०
३.१.२.४ संकटासन्न घरधुरी तथा वर्ग पहिचान -----	३०
३.१.२.५ वडास्तरीय जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा -----	३१
३.१.२.६ प्रकोप स्तरीकरण -----	३२
३.१.२.७ जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरुको विश्लेषण -----	३३
३.२ अनुकूलनका उपायहरु/विकल्पहरुको पहिचान तथा छनौट गर्ने आधारहरु -----	३५
३.३ महिला, दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गमा जोखिमहरुको विश्लेषण -----	३९

३.४ भावी जलवायु परिदृष्य लेखाजोखा तथा उच्च अनुकूलन क्षमता परिकल्पना -----	४०
३.५ सेवा प्रदायक संस्थाको विवरण -----	४१
३.६ योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको समायोजन -----	४२
३.७ अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन -----	४३
३.८ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण -----	४३
३.९ अनुगमन तथा मुल्यांकन -----	४५
३.१० द्वन्द्व व्यवस्थापन-----	४६
३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना -----	४६

तालिकाहरू

तालिका १ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको भुउपयोगिता परिवर्तनको विवरण.....	४
तालिका २ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको तल्लो तटीय र माथिल्लो तटीय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध.....	४
तालिका ३ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा सन् १९९५ देखि २०१८ सम्मको भुक्षयको अवस्था	६
तालिका ४ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा पहिरोको भुक्षयको अवस्था	७
तालिका ५ : सन् १९९५ देखि २०१८ सम्ममा छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको वनको अवस्था	८
तालिका ६ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा भएका आगलागीका घटनाहरू.....	९
तालिका ७ : छेडागाड नपाका वडाहरूको संक्षिप्त विवरण.....	१०
तालिका ८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को भुउपयोग	११
तालिका ९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को उपयोगको तल्लो तटीय र माथिल्लो तटीय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध.....	१२
तालिका १० : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को उपयोगको जातजाति विवरण.....	१२
तालिका ११ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को घरधुरी विवरण.....	१२
तालिका १२ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को बसोबास विवरण	१३
तालिका १३ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था	१३
तालिका १४ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को पशुहरूको अवस्था.....	१४
तालिका १५ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का मुख्य बालीहरू.....	१४
तालिका १६ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा रहेका सामुदायिक वनहरूको विवरण.....	१४
तालिका १७ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा रहेका पानीका मुहानहरू.....	१५
तालिका १८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का सामुदायिक विकासका पूर्वाधारहरूको अवस्था.....	१५
तालिका १९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा संलग्न सहभागीहरू.....	२१
तालिका २० : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को सहभागितामूलक मौसमी पात्रो.....	२५
तालिका २१ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को सहभागितामूलक समय रेखा.....	२६
तालिका २२ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा घरधुरीहरूको वडागत स्तरीकरण... ३१	३१
तालिका २३ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का साविकका वडाहरूको प्रकोप संकटासन्नता वडा स्तरीकरण.....	३१
तालिका २४ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का मुख्य प्रकोपहरूको जोडागत स्तरीकरण.....	३२
तालिका २५ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विवरण	३३
तालिका २६ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को अनुकूलनका उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण.....	३५
तालिका २७ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का प्रकोप संकटासन्नता वर्गको विश्लेषण.....	३९
तालिका २८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का सेवा प्रदायकहरूको विवरण.....	४१
तालिका २९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा महिला र पुरुषको कार्य विभाजन विश्लेषण.....	४४
तालिका ३० : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा महिला र पुरुषको निर्णय प्रक्रियामा उत्तरदायित्व र पहुँच	४४
तालिका ३१ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मुल्यांकन खाका... ४५	४५
तालिका ३२ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना.....	४७

नक्साहरू

नक्सा १ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको अवस्थिति नक्सा (स्थानिय तह सहित).....	५
नक्सा २ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको भूक्षयको अवस्था	६
नक्सा ३ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका पहिरोहरूको नक्सा.....	७
नक्सा ४ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा विगत २३ वर्षको वन विनाशको अवस्था.....	८
नक्सा ५ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा भएका आगलागीका घटनाहरू नक्साङ्कन.....	९
नक्सा ६ : छेडागाड नपाको नक्सा	१०
नक्सा ७ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को भूउपयोग	११
नक्सा ८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को भू-उपयोग परिवर्तनको अवस्था	२२
नक्सा ९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा रहेका पहिरोहरूको अवस्थिती.....	२२
नक्सा १० : छेडागाड नपा वडा नं १३ को भूक्षयको अवस्था	२३
नक्सा ११ : छेडागाड नपा वडा नं १३ को आगलागीको अवस्था.....	२४
नक्सा १२ : छेडागाड नपा वडा नं १३ को सहभागितामूलक श्रोत तथा प्रकोप नक्शा.....	३०
नक्सा १३ : छेडागाड नपा वडा नं १३ को संकटासन्नताको अवस्था	३२

चित्रहरू

चित्र १ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को विगत ३० वर्षको जलवायु प्रवृत्ति	१६
चित्र २ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को विगत ३० वर्षको तापक्रम वृद्धि तथा वर्षाको प्रवृत्ति.....	१७
चित्र ३ : सुदृढ लापा तयारी प्रारूप.....	१९
चित्र ४ : छेडागाड नपा वडा नं १३ मा रहेका सेवा प्रदायक संस्थाहरू.....	४२

अनुसूचिहरू

अनुसूचि १ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का प्रकोप तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण र मापन तालिका-----	६०
अनुसूचि २ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का संकटासन्न घरधुरीहरूको विवरण-----	६२
अनुसूची ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना अनुमोदन-----	८०

संकेतसूची

ASHA	Adaptation for Smallholders in Hilly Areas / पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना
GIS / जिआइस	Geographic Information System / भौगोलिक सूचना प्रणाली
IFAD / आइफाड	International Fund for Agricultural Development / कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष
LAPA / लापा	Local Adaptation Plans for Actions / स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना
LGCDP	Local Governance and Community Development Programme
NAPA / नापा	National Adaptation Programme of Action / राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम
उ.मा.वि.	उच्च माध्यमिक विद्यालय
गापा	गाउँपालिका
गाविस	गाउँ विकास समिति
जिसस	जिल्ला समन्वय समिति
मा.वि.	माध्यमिक विद्यालय
सा.व.	सामुदायिक वन
सा.व.उ.स.	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह

शब्दावलीहरु

१. मौसम (Weather)

कुनै निश्चित स्थान वा क्षेत्रको वायुमण्डलको दैनिक वा छोटो अवधिको व्यवहार वा अवस्था, जसले तापक्रम, वर्षा, हावा, वायुमण्डलीय चाप र सापेक्षिक आर्द्रता जनाउँछ, यसलाई मौसम भनिन्छ। यो प्रत्येक दिन (दिनभित्र पनि फरक प्रहर), हप्ता र महिनामा परिवर्तन भइरहन्छ।

२. जलवायु वा हावापानी (Climate)

लामो अवधिको (सामान्यतः ३० वर्ष) को मौसमको औसत अवस्थालाई जलवायु भनिन्छ। सामान्यतया जलवायु स्थान, ऋतु विशेष अनुसार फरक तर स्थिर रहन्छ। यसका सूचकहरू (Parameters) मौसमको जस्तै हुन्।

३. जलवायु परिवर्तन (Climate Change)

दशक वा लामो समयको अन्तराल एवं दीर्घकालीन अवधिमा जलवायुका अवस्थामा आउने औसत परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिन्छ। यसको मापन तथ्यांकशास्त्रीय विधिबाट गरिन्छ, जसमा पृथ्वीको निश्चित स्थान वा भूपरिधिमा देखिने परिवर्तनको गणना गरिन्छ।

जलवायु परिवर्तन प्राकृतिक र पृथ्वीको आन्तरिक वा बाह्य दबाव (जस्तै, सौर्य चक्र, ज्वालामुखी विष्फोटन आदि) तथा मानवजन्य (जस्तै, भूउपयोग परिवर्तन, वायुमण्डलमा विद्यमान ग्यासहरूको सन्तुलन परिवर्तन, हरितगृह ग्यासको अत्यधिक उत्सर्जन आदि) कारणहरूले हुने मान्यता रहेको छ। जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि १९९२ को धारा १ मा उल्लेख भए अनुसार प्राकृतिक कारण लगायत मानवीय गतिविधिका कारणले मापनयोग्य समयावधिमा वायुमण्डलको सन्तुलनमा आएको परिवर्तनलाई जलवायु परिवर्तन भनिएको छ।

४. हरितगृह ग्याँसहरू (Green House Gases)

वायुमण्डलभित्र तापक्रम सञ्चय गर्ने ग्यासहरूलाई हरितगृह ग्यास (Green House Gases, GHGs) भनिन्छ। विश्वव्यापी उष्णीकरण र जलवायु परिवर्तनको लागि यी ग्यासहरू जिम्मेवार रहेको मानिन्छ। क्योटो अभिसन्धि १९९७ को अनुसूची १ अनुसार हरितगृह ग्याँस अन्तर्गत कार्बनडाईअक्साईड (CO₂), मिथेन (CH₄), नाईट्रस अक्साईड (N₂O), हाईड्रोफ्लोरो कार्बन (HFC), परफ्लोरो कार्बन (Perfluoro Carbons (PFC), सल्फर हेक्जाफ्लोराईड (Sulphur Hexafluoride (SF₆)) गरी ६ किसिमका ग्याँसहरू पर्दछन्। कतारको दोहामा सम्पन्न CoP ले नाइट्रोजन ट्राईफ्लोराईड (NF₃) लाई थप गरेकोले हरितगृह ग्याँसको संख्या ७ पुगेको छ।

५. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि (United Nations Framework Conventions on Climate Change, UNFCCC) १९९२

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी संयुक्त राष्ट्रसंघीय प्रारूप महासन्धि (United Nation Framework Convention on Climate Change) १९९२ मा रियो दि जेनेरियोमा भएको पृथ्वी सम्मेलनबाट स्थापना भएको संयन्त्र हो। यो विश्वका विभिन्न राष्ट्रहरूले विश्वमा जलवायु परिवर्तन भइरहेको महसुस गरेर त्यसका लागि बनेको महासन्धि हो

। यसलाई १९६ देशहरूले अनुमोदन (Ratify) गरेका छन् भने १९९४ देखि कार्यान्वयन भएको हो । यस महासन्धिको मुख्य उद्देश्य वायुमण्डलमा हरितगृह ग्याँसलाई प्रतिबद्धता अनुसारको मात्रामा निश्चित समयभित्र स्थिर राख्दै जलवायु परिवर्तन न्यूनीकरणमा विश्वव्यापि प्रयास गर्नु र जलवायु परिवर्तनका असरहरूलाई समेत न्यूनीकरण गरी अनुकूलन क्षमता बढाउनु रहेको छ ।

६. पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन (Conference of Parties, COP)

पक्ष राष्ट्रहरूको सम्मेलन वा कन्फरेन्स अफ पार्टिज भन्नाले UNFCCC का पक्ष देशहरूको सम्मेलनलाई जनाउँछ । यो UNFCCC को सबैभन्दा शक्तिशाली निकाय हो र यो सम्मेलन वर्षमा एक पटक हुने गर्दछ । हालै पोल्याण्डको क्याटोभिसमा सम्पन्न भएको सम्मेलन पक्ष राष्ट्रहरूको २४ औं सम्मेलन हो ।

७. जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरसरकारी निकाय (Inter governmental Panel on Climate Change, IPCC)

जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी अन्तरसरकारी निकायले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी आधिकारिक, सत्य, वैज्ञानिक ज्ञान र बुझाइ प्रदान गर्दछ । यस संस्थाले जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी तथ्याङ्कहरूको अध्ययन, विश्लेषण र प्रक्षेपण गरी नीति निर्धारण गर्न विश्व समुदायलाई सचेत गराउने काम गर्छ । यो सन् १९८८ मा स्थापित अन्तरसरकारी नियोग हो जसले मानव सिर्जित जलवायु परिवर्तनका असरहरूबारे मूल्याङ्कन गर्दछ । यसले सन् २००७ मा नोबेल पुरस्कार समेत पाएको थियो । जलवायु परिवर्तनका सन्दर्भमा यस संस्थाको धारणा नै आधिकारिक मानिन्छ ।

८. अनुकूलन (Adaptation)

परिवर्तित वातावरणसँग मिल्दो जीवनशैली अर्थात जीवले आफ्नो अस्तित्व बचाउन वरिपरिको वातावरणसँग बाहिरी रूप, संरचना तथा प्रक्रियामा परिवर्तन गरेर आफैले आफूलाई वातावरणमा अनुकूल हुने र जलवायु परिवर्तनको प्रभावलाई बुझेर सो अनुरूप ढाल्ने प्रकृत्यालाई अनुकूलन भनिन्छ । अनुकूलनले जलवायु परिवर्तनले गर्दा हुने असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्नुका साथै यसबाट फाइदा लिन सक्ने सम्मका कुराहरूलाई समेट्छ ।

९. राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action, NAPA)

अति कम विकसित मुलुकहरूमा जलवायु परिवर्तनको जोखिमको मूल्याङ्कन गर्ने र उपयुक्त अनुकूलन सम्बन्धी उपायहरूको पहिचान गरी जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी समस्या र चुनौतीहरूलाई वैज्ञानिक ढङ्गले सम्बोधन गर्न तयार पारिएको राष्ट्रिय कार्य योजना नै राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (NAPA) हो । यसमा जलवायु परिवर्तनका तत्कालिक असरहरूलाई न्यूनीकरण गर्ने र जलवायु परिवर्तनका मुद्दाहरूलाई राष्ट्रिय विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्य राखिएको छ । नेपाल सरकारले सन् २०१० मा राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम तयार पारी सार्वजनिक गरेको थियो जसमा ६ ओटा क्षेत्रहरू (कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जलस्रोत तथा ऊर्जा, जलवायु सिर्जित प्रकोपहरू, वन तथा जैविक विविधता, जनस्वास्थ्य र शहरी बसोबास तथा पूर्वाधार) मा विभिन्न अनुकूलनका कार्यक्रमहरू पहिचान गरी सूचीकृत गरिएको छ ।

१०. स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plan of Action, LAPA) र स्थानीय अनुकूलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना (Local Adaptation Plan of Action, LAPA Framework)

जलवायु परिवर्तनका स्थानीय असरहरूलाई न्यूनीकरण गरी संकटासन्न समुदाय तथा घरपरिवारको अनुकूलन क्षमता बृद्धि गर्न स्थानीय सरोकारवाला, सेवाप्रदायक र सेवाग्राहीहरूको प्रत्यक्ष सहभागितामा तयार पारी कार्यान्वयन गरिने योजनालाई स्थानीय अनुकूलन योजना (Local Adaptation Plan for Action, LAPA) भनिएको छ । यसमा विशेष गरी राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रमले पहिचान गरेका सङ्कटासन्न क्षेत्र तथा अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय विकास योजनाहरूमा समाहित गर्ने उद्देश्य राखिएको छ । स्थानीय अनुकूलन योजना निर्माणका लागि नेपाल सरकारले नमूना परीक्षण समेत गरी वि.सं. २०६८ मा स्थानीय अनुकूलन योजना प्रारूप (LAPA Framework) अनुमोदन गरी यसको कार्यान्वयनमा ल्याएको छ ।

११. लैंगिक समानता (Gender Equality)

महिला तथा पुरुषबीच सबै पक्ष र तहहरूमा समान अवसर र समान लाभ हासिल भएको अवस्था नै लैङ्गिक समानता हो ।

१२. लैङ्गिक समायोजन (Gender Integration)

भन्नाले आयोजनाको निर्माण, कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका चरणहरूमा लैङ्गिक असमानता र भिन्नतालाई पहिचान गरि सम्बोधन गर्ने प्रक्रियालाई बुझाउँछ ।

१३. प्रजनन भूमिका (Reproductive role)

यस कार्य अन्तर्गत दुई किसिमका घरायसी कामहरू पर्दछन् । (१) जैविक (जस्तै: बच्चा जन्माउनु) र (२) सामाजिक (जस्तै: बच्चाहरूको स्याहार गर्ने, भान्साको काम, बजार जानु, परिवारको स्वास्थ्यको हेरबिचार एवं अन्य घरायसी कार्यहरू गर्ने, जुन कार्यको आर्थिक मान्यता कम हुन्छ र आम्दानी पनि हुँदैन) । सामाजिक भूमिका निर्वाहमा बढी श्रम र समय लाग्छ । महिला तथा बालिकाहरूले नै प्राय यस्ता काम गर्ने गर्दछन् ।

१४. सङ्कटासन्नता (Vulnerability)

जलवायु विषमता लगायत जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूको प्रतिकार गर्ने वा अनुकूलित हुन सक्ने क्षमताको अवस्थालाई सङ्कटासन्नता भनिन्छ । प्राकृतिक तथा मानवीय प्रणालीको संवेदनशिलता तथा न्यून अनुकूलन क्षमताले सङ्कटासन्नता बढाउँछ ।

१५. भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System, GIS)

साधारणतयः पृथ्वीका निश्चित स्थानहरूको भौगोलिक अवस्थिति सम्बन्धी सूचना प्रणालीलाई भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System, GIS) भनिन्छ । यो प्रणाली यसरी बनाइएको हुन्छ, जसबाट भौगोलिक तथ्याङ्क तथा सूचनालाई लिने (Capture), जम्मा गर्ने (Store), मिलाउने (Manipulate), विश्लेषण गर्ने (Analyze), व्यवस्थापन गर्ने (Manage) र प्रस्तुत गर्ने (Present) गरिन्छ ।

१६. संवेदनशीलता (Sensitivity)

जलवायु परिवर्तनको कारणले कुनै पनि जीव वा वनस्पतिको आन्तरिक प्रणालीले देखाउने सकारात्मक वा नकारात्मक प्रतिक्रिया, परिणाम वा अवस्थालाई संवेदनशीलता भनिन्छ ।

१७. अनुकूलन क्षमता (Adaptive Capacity)

जलवायु परिवर्तन वा अन्य वातावरणीय समस्याहरूको प्रतिकार गर्ने वा बदलिँदो परिस्थिति अनुसार आफू र आफ्नो प्रणालीलाई परिवर्तित गर्न सक्ने क्षमतालाई अनुकूलन क्षमता भनिन्छ । अनुकूलन क्षमता समुदायको आर्थिक स्रोतहरू, प्रविधिहरूमा पहुँच, जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सूचनाहरूमा पहुँच, सूचनाहरूको उपयोग गर्न सक्ने क्षमता, संस्था र स्रोतको न्यायोचित वितरणसँग सम्बन्धित हुन्छ । अनुकूलन क्षमता विकाससँग पनि सम्बन्धित हुन्छ,, जस्तै, राष्ट्र वा समुदाय जति बढी विकसित हुन्छ अनुकूलन क्षमता पनि उच्च बढी हुन्छ ।

१८. जोखिम (Risk)

विगत तथा वर्तमानका तथ्यहरूका आधारमा भविष्यमा देखिन सक्ने जलवायुको अवस्था तथा यसले प्राकृतिक, मानवीय, सामाजिक तथा भौतिक संरचनामा पार्न सक्ने नकारात्मक असरहरूको सम्भाव्यतालाई जोखिमको रूपमा लिइन्छ ।

१९. समावेशिता (Inclusiveness)

कुनै पनि कार्यक्रम, कार्ययोजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन एवं सो को निर्णय प्रक्रियामा सरोकारवाला व्यक्ति तथा समुदाय जस्तै महिला, दलित, विपन्न तथा सीमान्तकृत समुदायको सार्थक सहभागिताको निश्चितता गर्नु समावेशिता हो ।

सारांश

नेपाल जलवायु परिवर्तनका दृष्टिले अति संकटासन्न मुलुकहरू मध्येमा पर्ने भएकोले यसबाट बच्नको लागि अनुकूलनका विभिन्न क्रियाकलापहरू सञ्चालन मार्फत गरिब, विपन्न, महिला लगायत किसानहरूको अनुकूलन क्षमता बढाउन आवश्यक छ । यसका लागि राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई लक्षित क्षेत्र र समुदायहरूसम्म पुऱ्याई कार्यान्वयन गर्न सन् २०११ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plan for Actions) तयारी सम्बन्धी खाका तयार भइ सोहि अनुसार विभिन्न परियोजनाहरू नेपाल सरकारसंगको साभेदारी तथा समन्वयमा सञ्चालन भैरहेका छन् । प्रशासनिक सिमानालाई मात्र स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यक्षेत्र मान्दा माथिल्लो तथा तल्लो तटीय जलाधार क्षेत्रमा रहेका प्रशासनिक सिमाना भन्दा बाहिर रहेका क्षेत्रहरूमा देखिएका प्रकोपहरूको सम्बोधन गर्न कठिनाइ हुने भएकोले यस्ता पक्षहरूलाई पहिचान गरि कार्ययोजना तयार गर्नको लागि पहाडि साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले उपजलाधार क्षेत्र दृष्टिकोणको अवधारणा अघि सारेको छ ।

त्यसैगरि विगतमा भएका प्रकोपहरूको अवस्था विश्लेषण गरि आगामी वर्षहरूमा हुन सक्ने प्रभावहरूको समेत आँकलन गरेर दिर्घकालिन योजना तर्जुमा गर्नको लागि सहभागितामुलक परिदृष्य विकासको अवधारणा समेतको प्रयोग यो अनुकूलन कार्ययोजना तयारीमा गरिएको छ । यसले गर्दा उप जलाधार क्षेत्रको अवधारणामा आधारित भएर माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय जलवायुजन्य असरलाई अनुकूलित उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रका जलवायुजन्य असरहरूको अवस्था भौगोलिक सूचना प्रणाली (Geographic Information System-GIS) को सहायताले विश्लेषण गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याएको छ । छेडाखोला उप-जलाधार क्षेत्र अन्तर्गत पर्ने क्षेत्रहरूमध्ये यो छेडागाड नगरपालिका वडा नं १३ (साविकको कार्कीगाँउ गाविसका ५, ६, ७, ८ र ९ वडा) मा जलवायुका प्रष्ट असरहरू देखिएका छन् । जसले गर्दा कृषि, खानेपानी, वन तथा पशु, स्वास्थ्य आदि क्षेत्रमा प्रत्यक्ष असर परेको कुरा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट तयार गरिएका नक्शाहरू तथा स्थानीय स्तरमा भएका परामर्शहरूबाट समेत पुष्टी भएको छ ।

जलवायु परिवर्तनका कारणले यस वडाका गरिब, विपन्न, स्रोत साधनमा कम पहुँच भएका घरघुरीहरूको साथै महिला, बालबालिका र वृद्धहरू बढी प्रभावित भएका छन् । विभिन्न प्रकोपहरूको कारणले खाद्य उत्पादनमा कमी भई जिविकोपार्जनमा असर पारेको छ । त्यसकारण यहाँको बासिन्दाहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने उद्देश्यले कृषि विकासका लागि अन्तराष्ट्रिय कोष (आइफाइड) को आर्थिक सहयोगमा नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय अन्तरगतको पहाडि साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यो वडा लगायत यस जिल्लाका विभिन्न स्थानीय निकायहरूका विभिन्न वडाहरूमा स्थानीय निकायसँगको सहकार्य तथा स्थानीय समुदायको सकृय सहभागितामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने कार्यक्रम रहेकोले सोही अन्तर्गत यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरिएको छ ।

आगामी ३ वर्षका लागि तयार गरिएको यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनामा यस वडामा विद्यमान सामाजिक, मानवीय, आर्थिक, प्राकृतिक तथा सामुदायिक श्रोतहरू तथा जलवायु परिवर्तनबाट श्रृजित प्रतिकूल

प्रभावहरू/प्रकोपहरूको पहिचान तथा लेखाजोखा गर्दै यस वडा र यहाँका घरधुरीहरूको जलवायु परिवर्तन संकटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता मुल्यांकन गरिएको थियो । सोही मुल्यांकनको आधारमा उच्च अनुकूलन क्षमताको परिकल्पना गर्दै प्रभावकारी अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरि यो योजना तयार भएको छ जसको सारांश तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

शिर्षक	विवरण			
कार्ययोजनाले समेटेको क्षेत्र	छेडागाड नगरपालिका वडा नं १३ (साविक कार्कीगाउँ गाविसका ५, ६, ७, ८ र ९ नं. वडाहरू)			
चारकिल्ला	पूर्व : भेरी नगरपालिका, पश्चिम : छेडागाड नगरपालिका वडा नं. १२ र शिवालय गाउँपालिका, उत्तर : छेडागाड नगरपालिका वडा नं. ११ र १२ र दक्षिण : सल्यान जिल्ला			
क्षेत्रफल	२३.६७ वर्ग किलोमिटर (२३६७ हेक्टर)			
जनसंख्या (फिल्ड सर्वेक्षण २०७५)	महिला	पुरुष	जम्मा	जम्मा घरधुरी
	१७६०	१८२६	३५८६	६८५
जातजाती	ब्राम्हण/क्षेत्री/ठकुरी	जनजाती	दलित	जम्मा
घरधुरी प्रतिशत	२८७	११३	२८५	६८५
	४१.८९	१६.४९	४१.०३	१००
प्रमुख पेशा / जीविकोपार्जनको आधार	यहाँका मानिसहरूको प्रमुख पेशा परम्परागत कृषि हो भने केहि मानिसहरू सरकारी जागीर, व्यापार तथा वैदेशिक रोजगारीमा छन् ।			
जलवायुको अवस्था	उपोष्ण समशितोष्ण			
जलवायु परिवर्तनको प्रभाव	<ul style="list-style-type: none"> गर्मी दिन करिब २ महिनाले बढेको र गर्मीको मात्रापनि बढेको, जाडो दिन १.५ महिनाले घटेको मनसुनी वर्षाको अवधि २ महिनाले घटेको, हिउँदे वर्षा कहिलेकाँही मात्र हुने खडेरी, पहिरो तथा भूक्षयको मात्रा तथा बारम्बारता बढेको कृषिवाली, पशुपंक्षी तथा मानव रोगको प्रकोप बढेको 			
मुख्य जोखिम	खडेरी, भू-क्षय, वालीरोग, मानव रोग, मिचाहाभार, पशुरोग, पहिरो, आगलागी र हावाहुरी			
संकटासन्न वडा	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून
	५	७ र ८	९	६
संकटासन्न घरधुरी संख्या प्रतिशत	अति उच्च	उच्च	मध्यम	न्यून
	३२६	२३७	७९	४३
	४७.५९	३४.६०	११.५३	६.२७
योजनाको परिकल्पना	<ol style="list-style-type: none"> जैविक तथा दिगो भु व्यवस्थापन प्रविधिमा आधारित कृषि व्यवसाय प्रवर्धन भएको हुने वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुने स्थानीय सडक तथा बाटोहरू तथा खाली क्षेत्रमा वृक्षारोपणबाट भूक्षय र पहिरोमा कमी भएको हुने वैकल्पिक उर्जाको प्रयोग तथा दाउराको किफायति उपयोगबाट वनको संरक्षण तथा मानव स्वास्थ्यमा सुधार भएको हुने प्रभावकारी अनुकूलनका कार्यहरू सञ्चालन भै मानिसहरूको दैनिक जीविकोपार्जनको अवस्था सुदृढ हुने निर्वाहमुखि खेती प्रणालीबाट क्रमशः व्यवसायिक कृषि तथा स्थानीय स्तरमा स्वरोजगारीको संख्या बढि आम्दानीका श्रोत तथा आय बढेको हुने मुहान संरक्षण, सिंचाइ कुलो आदिको माध्यमबाट सिंचाइ तथा खानेपानीको सुविधा भएको हुने 			
कार्ययोजनाको प्राथमिकता परेका अनुकूलनका कार्यहरू	<ul style="list-style-type: none"> सिंचाइ कुलो निर्माण तथा मर्मत सिंचाइ पोखरी निर्माण खानेपानी निर्माण तथा मर्मत पानीका मुहान संरक्षण वृक्षारोपण, तारजाली तटबन्ध निर्माण गोठ सुधार तथा यस सम्बन्धी तालिम अग्नि रेखा निर्माण, वनको दीगो व्यवस्थापन गद्दा सुधार 			

आगामी तीन वर्षको लागि तयार गरिएको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको संक्षिप्त रूप

वडा	योजनाको क्षेत्रहरू	लागत (रु. हजारमा)			
		पहिलो वर्ष	दोश्रो वर्ष	तेश्रो वर्ष	जम्मा
५	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१४३०	३३८०	३३३०	८१४०
	जलस्रोत तथा उर्जा	३५	०	०	३५
	जनस्वास्थ्य	४५०	३७३५	१८३५	६०२०
	भौतिक पूर्वाधार	४५०	१२००	०	१६५०
	वन तथा जैविक विविधता	७५	१००	१२५	३००
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण	५२५	१५००	५२५	२५५०
	जम्मा	२९६५	९९१५	५८१५	१८६९५
६	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	३५०८	४३४४	४४९४	१२३४५
	जलस्रोत तथा उर्जा	१७०	२००	१७०	५४०
	भौतिक पूर्वाधार	१५०	३००	१५०	६००
	वन तथा जैविक विविधता	१३	२५	२५	६३
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण	०	६०	६०	१२०
	जम्मा	३८४०	४९२९	४८९९	१३६६८
७	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	२१७५	२२७५	२२७५	६७२५
	जलस्रोत तथा उर्जा	०	२००	०	२००
	जनस्वास्थ्य	३५	७०	३५	१४०
	भौतिक पूर्वाधार	०	०	२००	२००
	वन तथा जैविक विविधता	७०	९०	२५	१८५
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण	३६५	४५०	५१५	१३३०
	जम्मा	२६४५	३०८५	३०५०	८७८०
८	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	७८८	१७७५	९७५	३५३८
	जलस्रोत तथा उर्जा	३५	७०	७०	१७५
	जनस्वास्थ्य	५४५	९६०	८१५	२३२०
	भौतिक पूर्वाधार	५४०	४५०	४५०	१४४०
	वन तथा जैविक विविधता	५०	८०	५५	१८५
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण	४९५	५६५	५१०	१५७०
	जम्मा	२४५३	३९००	२८७५	९२२८
९	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	१८८५	२१००	११३५	५१२०
	जलस्रोत तथा उर्जा	३३५	५७०	३७०	१२७५
	भौतिक पूर्वाधार	४००	८००	१०००	२२००
	वन तथा जैविक विविधता	३२०	१७०	१२०	६१०
	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण	१८०	३७५	१९५	७५०
	जम्मा	३१२०	४०१५	२८२०	९९५५
वडा स्तरीय	जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागि	१३०	०	६५	१९५
	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	५१०	३६०	५१०	१३८०
	क्षमता अभिवृद्धि	६३०	१६०	१३०	९२०
	जम्मा	१२७०	५२०	७०५	२४९५
	योजना अनुगमन, मूल्यांकन, तथा समिक्षा	१६५	१६५	२४५	५७५
	कूल जम्मा	१६४५८	२६५२९	२०४०९	६३३९५

योजना कार्यान्वयन गर्ने दौरानमा बाह्य संस्थाहरुबाट प्राविधिक सहयोगको आवश्यक पर्ने भएकोले स्थानीय मानिसहरुको क्षमता विश्लेषण गरिनुको साथै सेवा प्रदायक संस्थाहरुको पहिचान तथा उनीहरुले प्रदान गर्ने सेवाको विश्लेषण गरिएको छ । यसले कुन योजनाको कार्यान्वयन गर्दा कुन संस्थाको सहयोग आवश्यक हुन्छ र कसरी लिन सकिन्छ भन्ने पुर्वतयारी गर्न सहज गराउने विश्वास गरिएको छ । यो कार्ययोजना कार्यान्वयनको लागि कुल ६,३३,९५,००० (अक्षरुपी छ करोड तेत्तीस लाख पन्चनब्बे हजार) का योजनाहरु तयार गरिएको छ । यस मध्ये रु ५,७५,०००/ (अक्षरुपी पाँच लाख पचहत्तर हजार मात्र) कार्यक्रमको दौरान योजना अनुसारको उपलब्धिहरु भए नभएको थाहा पाउन तथा केहि कमजोरी भए भविष्यमा सुधार गर्नको लागि विभिन्न चरणमा अनुगमन तथा मुल्यांकन कार्यक्रमहरुको लागि बजेट प्रस्ताव गरिएका छन् ।

परिच्छेद १ : स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य तथा मान्यता

१.१ औचित्य तथा मान्यता

जलवायु परिवर्तन यो शताब्दीको विश्वकै चासो र सरोकारको मुद्दाको रूपमा स्थापित भइसकेको छ । यसले सबै प्रकारका सभ्यता, मानवीय, भौतिक, सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक विकासमा अवरोध पुर्याउनुका साथै स्थापित विकासका पूर्वाधार तथा मान्यताहरूमाथि पनि चुनौतीहरू थपेको छ । यसै स्थितिलाई मनन गरी जलवायु परिवर्तनसँग जुध्न विश्व समुदाय एकाकार भई अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका प्रयासहरू सुरु गरिएका छन् । नेपालले पनि विगत एक दशकदेखि जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका क्षेत्रमा विभिन्न पहलकदमीहरू सुरु गरी जलवायु परिवर्तन संकटासन्न समुदाय तथा घरघुरीहरूको अनुकूलन क्षमता बृद्धि गर्न मुलुकको विभिन्न भागमा विभिन्न कार्यक्रमहरू सञ्चालनमा ल्याएको छ ।

नेपाल जलवायु परिवर्तनका दृष्टिले अति संकटासन्न मुलुकहरू मध्येमा पर्दछ । यहाँको गरिबी, सामाजिक एवं आर्थिक ढाँचा, भौगोलिक अवस्थिति आदिका कारणले जलवायु परिवर्तनका असर र प्रभावहरू प्रत्यक्ष महसुस हुने गरी देखिएका छन् । यसै सन्दर्भमा संगठित र योजनाबद्ध रूपमा जलवायु संकटासन्नतालाई सम्बोधन गर्न संयुक्त राष्ट्रसंघीय जलवायु परिवर्तन प्रारूप महासन्धिको प्रावधान अनुसार नेपालले सन् २०१० मा आफ्नो “राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम (National Adaptation Programme of Action)” तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याएको छ । राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रममा प्रस्ताव गरिएका अनुकूलनका उपायहरूलाई लक्षित क्षेत्र र समुदायहरूसम्म पुऱ्याई कार्यान्वयन गर्न, सन् २०११ मा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना (Local Adaptation Plans for Action) तयारी सम्बन्धी खाका तयार गरी सोही अनुसार स्थानीय निकायसंगको सहकार्य तथा स्थानीय समुदायको सकृय सहभागितामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन हुन थालेका छन् ।

यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाले यस वडामा जलवायु परिवर्तनबाट सङ्कटासन्न अवस्थामा रहेका टोल, वस्ती तथा समुदाय र तिनका अनुकूलन अभ्यास तथा जल्दाबल्दा समस्याहरूलाई पहिचान गरी स्थानीय समुदायले आवश्यक निर्णय गर्न सहज हुने गरी अनुकूलन कार्यहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गर्न सहजीकरण गर्ने अपेक्षा गरिएको छ । यस अनुकूलन कार्ययोजनाले जलवायु परिवर्तनको असरबाट प्रभावित विपन्न समुदाय, महिला, दलित तथा भौगोलिक विकटतामा रहेका समुदायहरूले सामना गर्नु परेका मुद्दाहरूको पहिचान तथा अनुकूलनका सम्भावित अवसरहरूको पहिचान गर्ने छ । यो कार्ययोजना नेपाल जलवायु परिवर्तन नीति २०६७ तथा राष्ट्रिय अनुकूलन कार्यक्रम, स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना र अन्य वैज्ञानिक तथ्य तथा अध्ययनले गरेको मार्गनिर्देशन अनुसार तयार गरिएको छ । यस कार्ययोजनामा स्थानीय समुदायले आफ्ना आवश्यकताको सम्बोधन गर्नको लागि आफैले निर्णय गर्न सक्ने सहज उपायको पहिचान, विश्लेषण तथा प्राथमिकीकरण गरिएको छ ।

जलवायु परिवर्तनका कारणले सबै तह र तप्काका मानिसहरूलाई असर गरेपनि यस वडाका गरिव, विपन्न, स्रोतसाधनमा कम पहुँच भएका घरघुरीहरूको साथै महिला, बालबालिका र बृद्धहरू बढी प्रभावित भएका छन् । यस वडामा खडेरी, भू-क्षय, वालीरोग, मानवरोग, मिचाहाभार, पशुरोग, पहिरो, आगलागी र हावाहुरी गरी जम्मा ९ वटा प्रकोपहरू तिनीहरूको असर र प्रभावका आधारमा प्राथमिकताको क्रममा पहिचान गरिएका थिए । जलवायु

परिवर्तनसँग सम्बन्धित प्रकोपहरूले गर्दा खाद्यान्न उत्पादन, वन जंगल, पानीका श्रोतहरू तथा मावन स्वास्थ्यमा समेत असरहरू देखिएको छ । त्यसकारण यहाँको बासिन्दाहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुर्याउने विश्वास गर्दै यस वडा (साविक कार्कीगाँउ गाविसका ५, ६, ७, ८, र ९ वडा) का निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरू, सरोकारवाला, राजनीतिक दलहरू, वन उपभोक्ता समूह, महिला, दलित, शिक्षक र अन्य सरोकारवाला निकायको उपस्थितिमा २०७५/६/८ देखि २०७५/६/१२ गते सम्म सञ्चालित जलवायु परिवर्तन अभिमुखिकरण एवं स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गोष्ठीबाट यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको हो । यस योजनालाई यस वडा तथा छेडागाड नगरपालिकाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत नगरपालिका तथा जि.स.स लगायत राष्ट्रिय योजनामा समेत समावेश गर्न पहल गरिनेछ ।

जलवायुजन्य प्रकोप बढ्दै गएको महशुस गरेका यस वडाका बासिन्दाले यस योजनाको कार्यान्वयनको क्रममा ३ वर्षे योजना निर्माण गरी जलवायुजन्य जोखिमको असर र प्रभावलाई न्यूनीकरण गर्न यहाँका सबै वर्ग (खास गरी बढि जोखिममा रहेको समुदायहरू) को सहभागितामा अनुकूलन क्षमता बृद्धि हुने गरी योजना तयार गरिएको छ । यो योजना कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउनको लागि लैङ्गिक संवेदनशीलता तथा विपन्नहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गरी यो स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ । यो योजना कार्यान्वयनको प्रत्येक चरणमा कार्यान्वयनको प्रभावकारिता बढाउनको लागि लैङ्गिक संवेदनशीलता तथा विपन्नहरूको सहभागितालाई सुनिश्चित गरी यो स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको छ ।

१.२ सुदृढ स्थानीय अनुकूलन योजनाको अवधारणा/ मान्यता

जलवायु परिवर्तनका कारण नेपालका खासगरी पहाडी तथा उच्च पहाडी जिल्लाहरूका साना किसानहरूलाई पर्ने असर तथा प्रभावहरू क्रमशः बढिरहेको अवस्था छ । भौगोलिक सूचनाहरूको विश्लेषण तथा यहाँका स्थानीय समुदायहरूसँग प्रत्यक्ष छलफल गर्दा पनि जलवायुका असरहरू प्रष्ट रूपमा महसुस भएका छन् । यस परिवेशमा यहाँको जलवायु परिवर्तनका संकटासन्नता पहिचान गर्ने, संवेदनशीलता विश्लेषण गर्ने र प्रकोपहरूको क्षेत्र तथा प्रभावित समुदाय पहिचान गरी ती पक्षहरूलाई संबोधन गर्ने गरी अनुकूलन योजना तयार गर्ने मान्यता अनुरूप यो कार्ययोजना तयार भएको छ । जलवायु परिवर्तनका यस्ता असर तथा प्रभावहरू कुनै प्रशासनिक सीमामा सीमित नहुने र माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रसँग प्रत्येक्ष सम्बन्ध रहनेहुँदा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले प्रशासनिक सीमामा मात्र सीमित नरही माथिल्लोतटीय तथा तल्लोतटीय जलवायुजन्य असर न्यूनीकरण गर्दै अनुकूलनका प्रभावकारी उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकास गर्न माथिल्लो तथा तल्लो तटीय क्षेत्रका जलवायुजन्य असरहरूको अवस्था विश्लेषण गर्नुपर्ने आवश्यकता औल्याएको छ । त्यसैले वर्तमान तथा भविष्यमा आउन सक्ने जलवायुजन्य प्रकोप र यसबाट सामाजिक तथा आर्थिक पक्ष र विकासका कार्यक्रममा पर्ने सक्ने चुनौतीलाई सहभागितात्मक परिदृश्य विकासको माध्यमबाट प्रभावकारी अनुकूलन उपायहरूको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण गरी वातावरण तथा पर्यावरणीय प्रणालीको दिगो विकासमा सुनिश्चता ल्याउन जरुरी हुन्छ । यी पक्षहरूलाई सम्बोधन गर्न पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्रीय अवस्था विश्लेषण र सहभागितात्मक परिदृश्य

विकास विधिलाई स्थानीयस्तरमा अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमा गर्दा एकीकृत गरी अनुकूलन कार्ययोजनालाई सुदृढीकरण (Enhanced) गर्ने उद्देश्य लिएकोले यो अनुकूलन योजना तयारी गर्दा यी पक्षहरूलाई विश्लेषण गरी स्थानीयस्तरका महिला, बालबालिका तथा उपेक्षित वर्गहरूको जीवनस्तरमा जलवायुजन्य प्रकोपसँग सामना गर्न अनुकूलित तथा समानुकूलित हुन सघाउ पुऱ्याउने प्रकारका योजनाहरू तयार गरिएको छ ।

परिच्छेद २ : परिचय

२.१ छेडाखोला उप-जलाधार क्षेत्रको संक्षिप्त परिचय

यो छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्र जाजरकोट जिल्लाको दक्षिण-पश्चिममा रहेको छ, जसको क्षेत्रफल १०३७.५६ वर्ग किलो मिटर रहेको छ। २०७३ सालमा भएको स्थानीय निकायहरूको पुनर्संरचना अनुसार यस उप-जलाधारमा एक नगरपालिका (छेडागाड) र तिन वटा गाउँपालिका (जुनीचाँदे, कुसे तथा शिवालय) का ४२ वटा वडाहरू पर्दछन्। यस उप-जलाधार क्षेत्रमा रहेका प्रमुख पानीका श्रोतहरूमा छेडाखोलार साल्मा लगायतका ४ वटा खोलाहरू हुन्।

यस उप-जलाधार क्षेत्रमा वन क्षेत्र सबैभन्दा बढि रहेको छ, भने दोश्रोमा कृषि क्षेत्र रहेको देखिन्छ। भौगोलिक सुचना प्रणालीबाट विश्लेषण गर्दा कृषियोग्य जमिनले यस उपजलाधार क्षेत्रको कुल क्षेत्रफलको २६.२ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ, भने वन क्षेत्रले ४५ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ। त्यसैगरी बाँझो जग्गा ५.१ प्रतिशत, घाँसे मैदान २२.७ प्रतिशत, हिउँ रहेको क्षेत्र ०.९ प्रतिशत रहेको छ। सन् १९९५ देखि २०१८ सम्मको भू-उपयोगिता परिवर्तनको विश्लेषणबाट कृषि, वन, बाँझो जग्गा, पानीले ढाकेको क्षेत्र तथा हिउँले ढाकेको क्षेत्र घटेको देखिएको छ भने समग्रमा घाँसे मैदान क्षेत्र ५.१ प्रतिशतले बढेको छ। सन् १९९५ देखि २००७ सम्ममा ८.२ प्रतिशतले वन क्षेत्र घटेको देखिन्छ भने २००७ देखि २०१८ सम्ममा ७.९ प्रतिशत वन क्षेत्र बढेको देखिएको छ, जसको प्रमुख कारण सरकारले समुदाय मार्फत सामुदायिक वनको हस्तान्तरण गरी व्यवस्थापन गर्नु रहेको हुन सक्दछ।

तालिका १ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको भूउपयोगिता परिवर्तनको विवरण

भू उपयोगको प्रकार	१९९५ (हे)	२००७ (हे)	२०१८ (हे)	कैफियत (१९९५ -२०१८)
कृषि	२९०९०.४	२७४७४.९	२७१६७.७	समग्रमा घटेको (१.९ %)
वन	४७०१२.४	३८४९५.५	४६७१९.५	समग्रमा थोरै घटेको (०.३ %)
बाँझो / प्रति	६९०४.९	४९१५.५	५३१३.७	समग्रमा घटेको (१.५ %)
घाँसे मैदान	१८२७९.३	२८५८६.४	२३५७६.५	धेरै बढेको (५.१ %)
पानीले ढाकेको क्षेत्र	४१०.१	३०२.९	२२.७	समग्रमा थोरै घटेको (०.४ %)
हिउँले ढाकेको क्षेत्र	२०६०.८	३९८२.५	९५७.६	समग्रमा घटेको (१.१%)
जम्मा	१०३७५७.८	१०३७५७.८	१०३७५७.८	

स्रोत: ASHA, २०१८

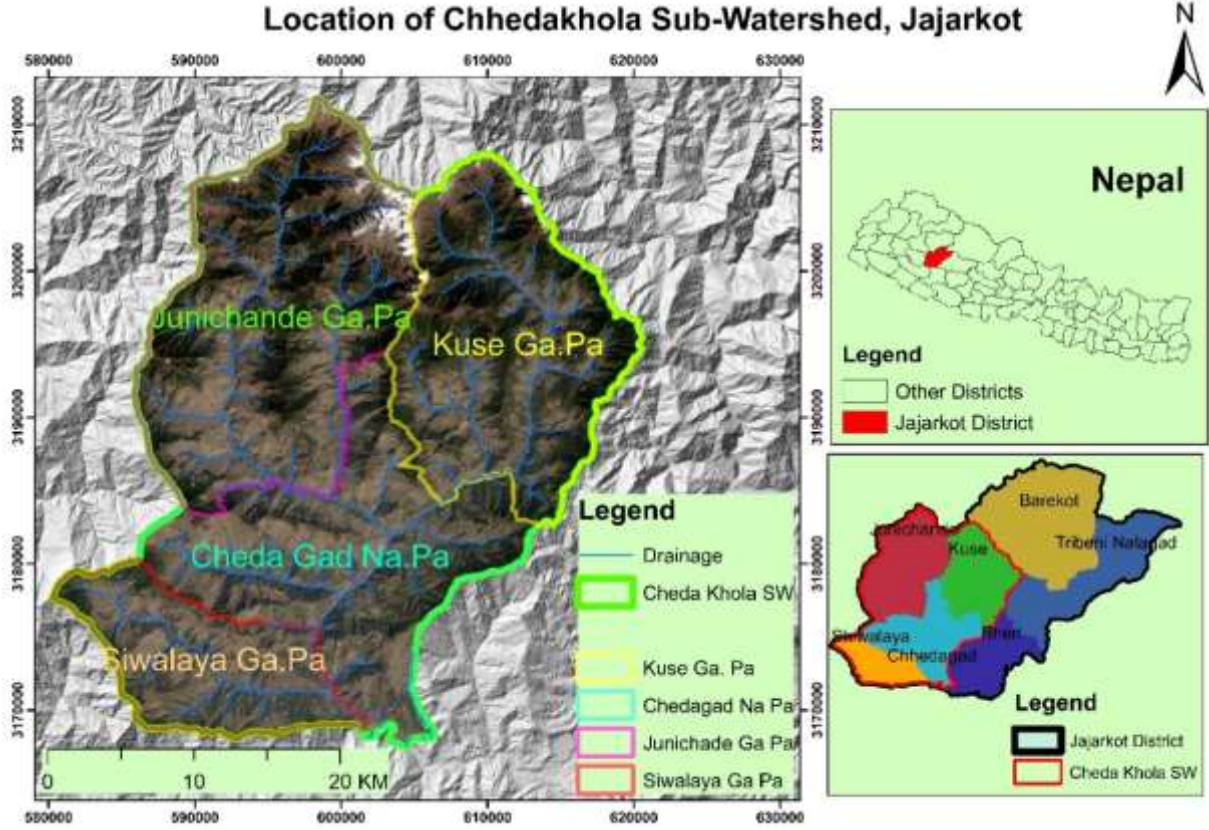
यस छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रलाई भौगोलिक सुचना प्रणालीबाट अध्ययन गर्दा समग्रमा कुनै पनि क्षेत्रलाई माथिल्ला क्षेत्रको रूपमा छुट्याउन सकिने अवस्था छैन। तर पनि कुनै पनि प्रकोपले पार्न सक्ने असरका आधारमा छेडागाड नगरपालिकाको को वडा नं १, ५, ९, १०, ११, १२, १३, तथा शिवालय गाउँपालिकाको वडा नं ९ लाई तल्लो तटीय क्षेत्रको रूपमा हेर्न सकिन्छ। तलको तालिकामा यस उपजलाधार क्षेत्रमा देखिएका प्रकोपहरू र तिनीहरूको तल्लो तटीय र माथिल्लो तटीय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका २ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको तल्लो तटीय र माथिल्लो तटीय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध

प्रकोप	माथिल्लो तटीय क्षेत्र	तल्लो तटीय क्षेत्र
पहिरो	कुसे गापाका वडा नं ४, ७, ८ र ९ छेडा नपाका वडा नं २ र ३	छेडागाड नपाको वडा नं १, ५, ९, १०, ११, १२ र १३ मा नदि कटान तथा खेतियोग्य जमिनमा बालुवा तथा गेगर थुपार्ने शिवालय गापाको वडा नं ९ मा नदि कटान तथा खेतियोग्य जमिनमा बालुवा तथा गेगर थुपार्ने
भू-क्षय	जुनीचाँदे गापा वडा नं ६, ८ र ९ छेडा नपा वडा नं २, ३, ९ र १०	छेडागाड नपाको वडा नं १, ४, ९, १२ र १३ शिवालय गापाको वडा नं ९

प्रकोप	माथिल्लो तटिय क्षेत्र	तल्लो तटिय क्षेत्र
	शिवालय गापा वडा नं ७	
वन विनास	कुसे गापा वडा नं २, ३, ५, ७, ८ र ९ जुनीचाँदे गापा वडा नं ६, ८ र ९ छेडा नपा वडा नं ९ र १०	कुसे गापा वडा नं ६ ७ र ८ जुनीचाँदे गापा वडा नं ८ र ९ छेडागाड नपा वडा नं १, ५, ९, १०, ११, १२ र १३ शिवालय गापाको वडा नं ९

स्रोत: ASHA, २०१८



नक्सा १ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको अवस्थिति नक्सा (स्थानिय तह सहित)

२.१.१ भू-क्षय

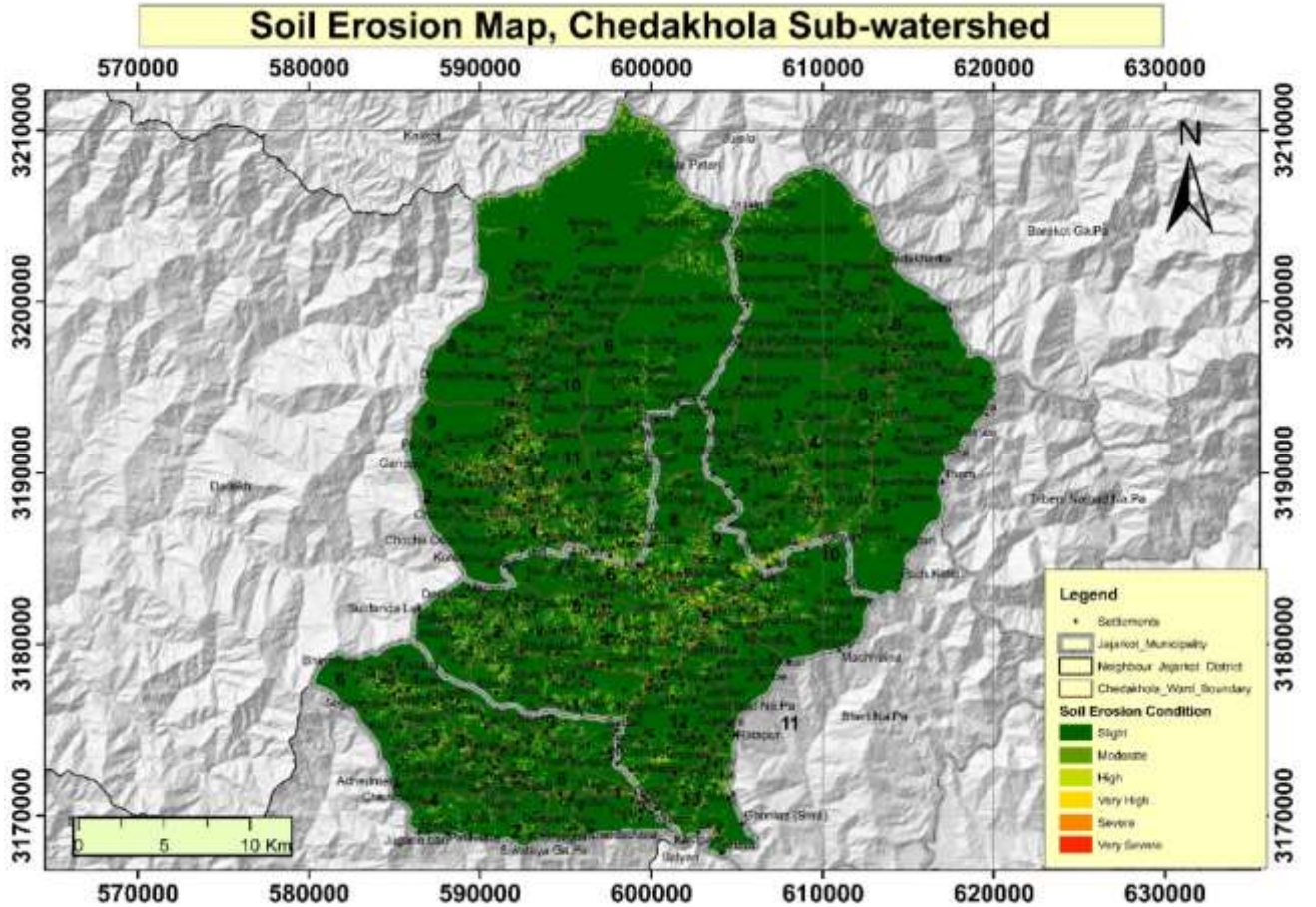
भिरालो प्राकृतिक वनावट तथा भू-उपयोग मापदण्ड अनुसार जमिनको उपयोग गर्न नसक्दा यस उपजलाधार क्षेत्रमा धेरै जसो ठाउँहरूमा कुनै न कुनै रूपको भू-क्षयको प्रकोप देखिएको छ। सन् १९९५ देखि २०१८ सम्मको भू-क्षयको अवस्थालाई विश्लेषण गर्दा १९९५ देखि २००७ सम्ममा भू-क्षय घटेको देखिन्छ, भने २००७ देखि २०१८ सम्ममा भू-क्षय बढेको देखिन्छ। खासगरी पछिल्ला वर्षहरूमा वर्षाको अनियमितता, छोटो समयमा अधिक वर्षा तथा रासायनिक मलको प्रयोग आदिले गर्दा भू-क्षय उल्लेख्य रूपमा भएको पाइन्छ। भिरालो जमिनमा खेती गर्ने, खेती गर्ने जमिनको तयारी गर्दा गह्रा सुधार नगर्ने तथा छापो लगायतका तरिकाहरूमा ध्यान दिन नसक्दा यो दर बढेको देखिन्छ। सन् २०१८ को तथ्याङ्क अनुसार सबैभन्दा धेरै खेतियोग्य जमिनबाट वार्षिक औषत रूपमा २८४.३९ टन प्रति हेक्टर भू-क्षय भएको देखिन्छ, भने बाँझो जग्गाबाट २७०.१ टन प्रति हेक्टर, खोलानाला तथा पानीले ढाकेको क्षेत्रबाट ७९.१२ टन प्रति हेक्टर, वन क्षेत्रबाट २४.६१ टन प्रति हेक्टर र घाँसेमैदानबाट १८.०७ टन प्रति हेक्टर माटो नोक्सानी भएको देखिन्छ। तलको तालिकामा १९९५ देखि २००७ सम्मको भूउपयोगिता अनुसार भू-क्षयको अवस्था प्रस्तुत गरिएको छ (ASHA, २०१८)।

तालिका ३ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा सन् १९९५ देखि २०१८ सम्मको भूक्षयको अवस्था

भूउपयोगिता	वार्षिक भूक्षय (००० टनमा)			औषत भूक्षय दर (टन/ हे/वर्ष)		
	१९९५	२००७	२०१८	१९९५	२००७	२०१८
वन	११७५.३१	९४७.३२	११४९.७१	२५	२४.६१	२४.६१
कृषि	७२५६.१२	७३९२.५३	७७२६.१६	२४९.४३	२६९.०६	२८४.३९
घाँसे मैदान	४५४.२९	९५७.४२	४२६	२४.८५	३३.४९	१८.०७
बाँजो जग्गा	२१४३.०८	१०७६.५३	१४३५.२४	३१०.३७	२१९.०१	२७०.१
पानी तथा वगर क्षेत्र	१५०.५२	१२४.४१	१.८	३६७.०४	४१०.७५	७९.१२
जम्मा	१११७९.३२	१०४९८.२१	१०७३८.९१	१६२.७८	१५९.४९	११२.७२

स्रोत: ASHA, २०१८

यस उपजलाधार क्षेत्रमा पर्ने ४ वटा स्थानीय निकायहरू मध्ये छेडागाड नगरपालिकामा भू-क्षयको असर बढि परेको देखिन्छ। जसमध्ये छेडागाड नगरपालिका वडा नं. १३ मा पर्ने मनाजु क्षेत्रमा भू-क्षयको प्रकोप अत्याधिक देखिन्छ। त्यसैगरी छेडागाड नपा वडा नं. ६ को थाना र पुल्ला, कुसे गापा वडा नं. १ को जारेसाल, वडा नं. ६ को घराडगाउँ र वडा नं. ८ को पोखरा क्षेत्रमा उल्लेख्य मात्रामा भू-क्षय भएको देखिन्छ (ASHA, २०१८)।



नक्सा २ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको भूक्षयको अवस्था

२.१.२ पहिरो

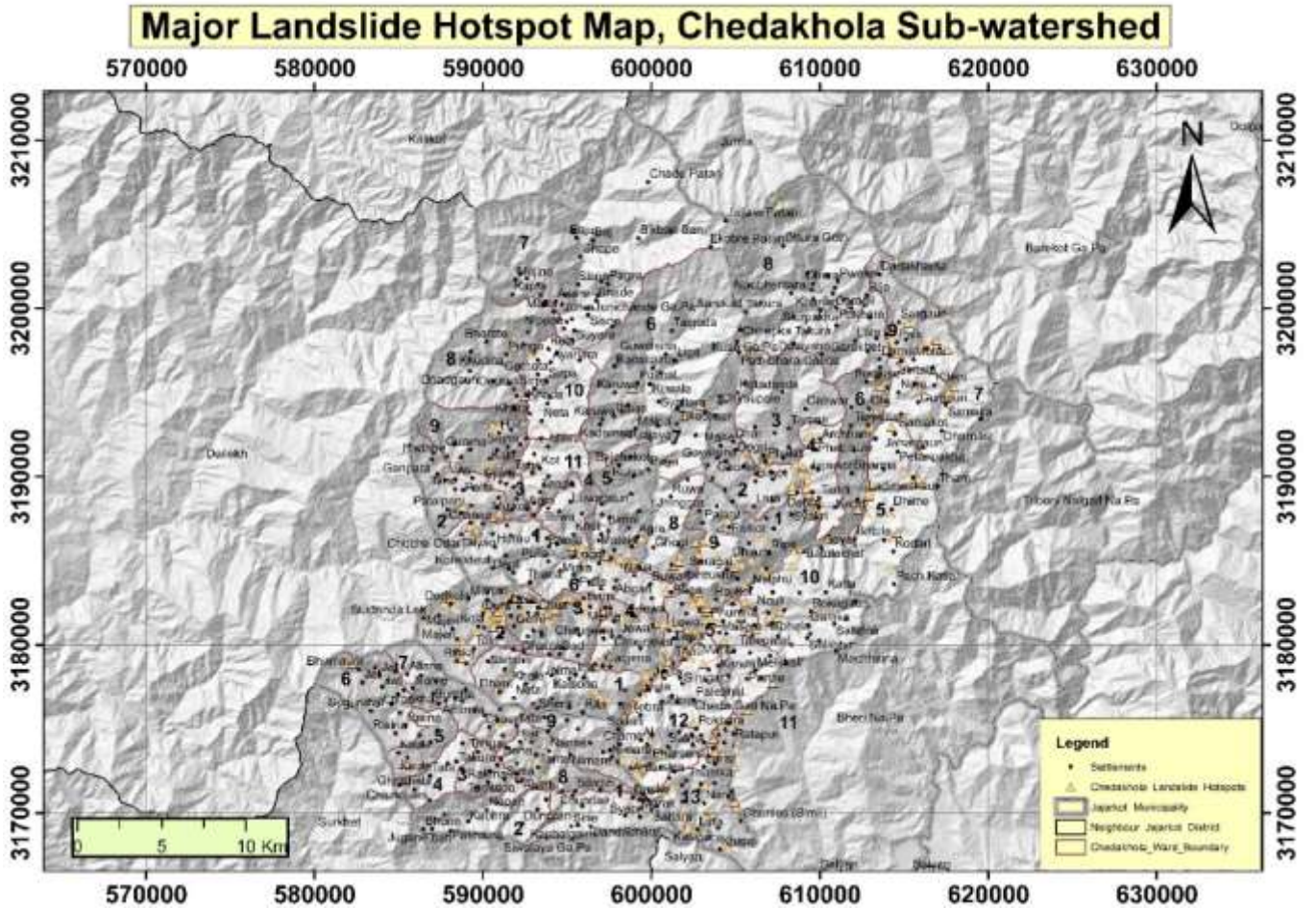
यस छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरू मध्ये पहिरोको प्रकोप एउटा प्रमुख समस्याको रूपमा देखिएको छ। यस उपजलाधार क्षेत्रमा सबैभन्दा बढि पहिरो छेडागाड नगरपालिकामा देखिएको छ जहाँ १७३ वटा पहिरोहरू देखिन्छन् भने कुसे गापामा ७४ वटा, जुनीचाँदे गापामा ३६ वटा र सबैभन्दा कम शिवालय गापामा

१० वटा पहिरो रहेका छन् । यस उपजलाधार क्षेत्रको २६१.७१ हेक्टर क्षेत्रफल पहिरोले ओगटेको छ । तलको तालिकामा यस उपजलाधार क्षेत्रका विभिन्न स्थानिय निकायमा रहेका पहिरोहरूको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ४ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा पहिरोको भूक्षयको अवस्था

वडा नं	पहिरो संख्या			
	छेडागाढ नपा	कुसे गापा	जुनीचादे गापा	शिवालय गापा
१	१५	९	५	१
२	१८	६	३	०
३	२५	४	०	०
४	२०	५	३	०
५	११	११	११	२
६	४	१६	३	४
७	४	८	०	१
८	८	३	४	२
९	१३	१२	५	०
१०	७		०	
११	१०		२	
१२	१९			
१३	१९			
जम्मा	१७३	७४	३६	१०

स्रोत: ASHA २०१८



नक्सा ३ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा रहेका पहिरोहरूको नक्सा

२.१.३ वन विनाश

यस क्षेत्रमा पछिल्लो २३ वर्षमा करिब ८१०३.४४ हेक्टर वन (०.३ प्रतिशत) अरु प्रकारको जमिनमा परिणत भएको देखिन्छ। यहाँ १९९५ मा कुल ४७०१२.४ हेक्टर रहेको वन क्षेत्र २००७ मा करिब ८ प्रतिशत घटेर ३८९५.५ हेक्टर भएको देखिन्छ। तर २००७ देखि २०१८ सम्ममा फेरी वन क्षेत्र बढेर ४६७९९.५ हेक्टर पुगेको देखिन्छ। जसको प्रमुख कारण सामुदायिक वनको रूपमा यहाँको वन क्षेत्र समुदायलाई हस्तान्तरण गरि संरक्षणमा उल्लेख्य सुधार हुनुलाई लिन सकिन्छ। सामुदायिक वन अभियानले सामाजिक समावेशीकरण तथा जनसहभागिता, वनको पुनरुत्थान, ग्रामिण विकास तथा गरिबी न्यूनिकरणमा उल्लेख्य योगदान गरेको छ (ASHA २०१८)।

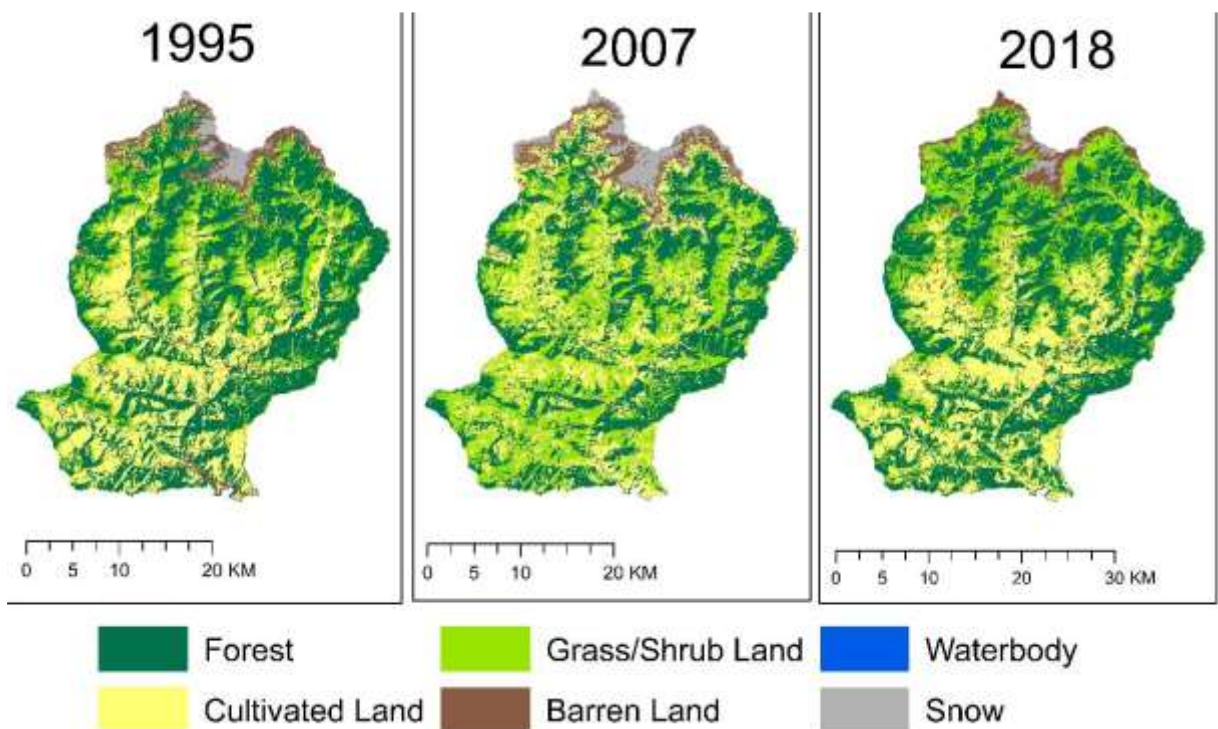
समग्रमा सन् १९९५ देखि २०१८ सम्म वनको क्षेत्रफलमा खासै परिवर्तन नदेखिएता पनि वनको गुणस्तर तथा अन्य क्षेत्रहरूमा अतिक्रमण जस्ता कार्यले नोक्सानी भैरहेकै अवस्था रहेको छ। त्यसकारण वन विनास यस उप जलाधार क्षेत्रको एक प्रमुख समस्याको रूपमा देखिएको छ। खासगरी वन क्षेत्रको अतिक्रमण तथा वन पैदावारको अधिक प्रयोगले गर्दा यहाँको वन विनास भएको देखिन्छ जुन कुरा यहाँ सञ्चालन भएका छलफल तथा अन्तरक्रियाहरूमा समेत पुष्टी भएको थियो। अतिक्रमण, अधिक तथा खुल्ला चरिचरण, आगलागी, पहिरो, भूक्षय तथा जनसंख्याको वृद्धि यस उपजलाधार क्षेत्रको वन विनासका प्रमुख कारणहरूको रूपमा देखिएका छन्।

तालिका ५ : सन् १९९५ देखि २०१८ सम्ममा छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रको वनको अवस्था

१९९५		२००७		२०१८		प्रतिशतमा परिवर्तन		
क्षेत्रफल	%	क्षेत्रफल	%	क्षेत्रफल	%	१९९५-२००७	२००७-२०१८	१९९५-२०१८
४७०१२.४	४५.३	३८९५.५	३७.१	४६७९९.५	४५.०	-८.२	७.९	-०.३

वन क्षेत्र पीवितस्न हुनुका कारणहरू: १) अधिक चरिचरण, २) अतिक्रमण, ३) आगलागी, ४) पहिरो, ५) भूक्षय, ६) खडेरी, ७) जनसंख्या वृद्धि, ८) लापरवाही, ९) भौगोलिक अवस्था

स्रोत: ASHA, २०१८



नक्सा ४ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा विगत २३ वर्षको वन विनाशको अवस्था

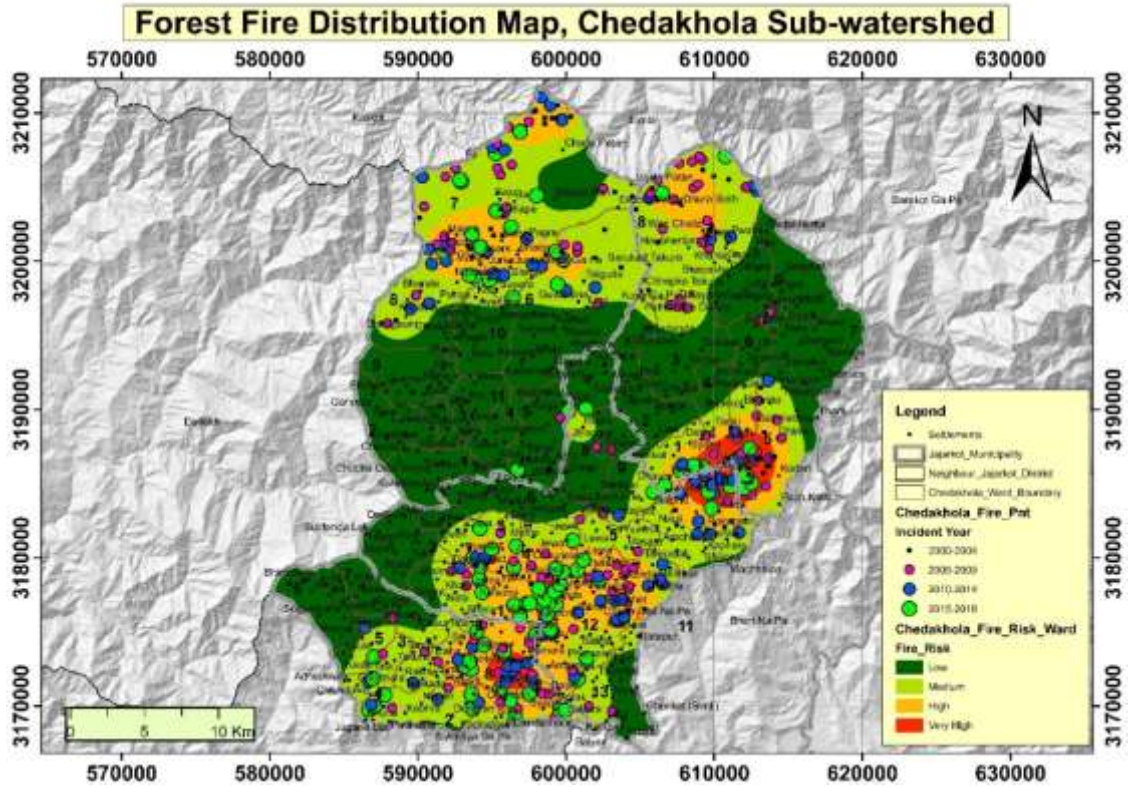
२.१.४ आगलागी

सन् २००० देखि २०१८ सम्मको आगलागीको संख्या तथा आगलागीले असर गरेको क्षेत्रलाई विश्लेषण गर्दा मुख्य रूपमा मार्च देखि जुनमा आगलागी भएको देखिन्छ, जसमध्ये अप्रिलमा सबैभन्दा धेरै आगलागीका घटनाहरु भएको देखिन्छ। यस उप-जलाधार क्षेत्रमा यस अवधिमा ३८१ वटा आगलागीका घटना भएका थिए, जुनमध्ये छेडागाड नगरपालिकामा मात्र १२१ वटा आगलागीका घटनाहरु भएको देखिन्छ। यस उपजलाधार क्षेत्रमा सन् २०१६ मा मात्र ६३ वटा आगलागीका घटना घटेका थिए, जसले करिब ५२३६ हेक्टर क्षेत्र विनास गरेको देखिन्छ। तलको तालिकामा सन् २०० देखि २०१८ सम्मका आगलागीका घटनाहरुको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ६ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा भएका आगलागीका घटनाहरु

स्थानीय निकाय	आगलागीका घटनाहरु																			
	२०००	२००१	२००२	२००३	२००४	२००५	२००६	२००७	२००८	२००९	२०१०	२०११	२०१२	२०१३	२०१४	२०१५	२०१६	२०१७	२०१८	जम्मा
छेडागाड	०	२	१	१४	४	५	०	३	७	२०	८	९	९	०	७	३	२७	१	१	१२१
जुनीचाँदे	१	३	१	४	२५	३	८	१	६	७	८	४	६	१	२	२	१३	२	३	१००
कुशे	४	२	१	९	११	७	६	४	१४	१३	५	२	०	१	२	५	४	२	१	९३
शिवालय	०	२	०	२	३	५	१	२	९	६	२	०	४	२	९	०	१९	१	०	६७
जम्मा	५	९	३	२९	४३	२०	१५	१०	३६	४६	२३	१५	१९	४	२०	१०	६३	६	५	३८१

स्रोत: ASHA, २०१८



नक्सा ५ : छेडाखोला उपजलाधार क्षेत्रमा भएका आगलागीका घटनाहरु नक्साङ्कन

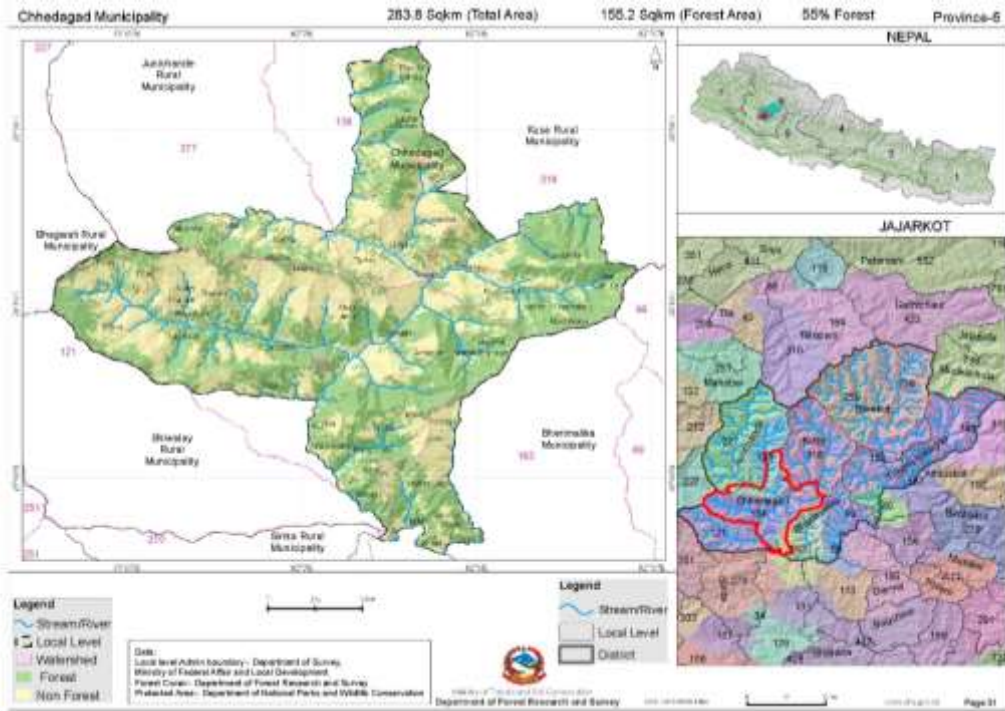
२.२ छेडागाड नगरपालिका

२०७३ सालमा भएको स्थानीय निकायहरूको पुनर्संरचना अनुसार साविकको साल्मा गाविसका सबै वडा, साविकको दशेरा गाविसका सबै वडा, साविकको सुवानाउली गाविसका सबै वडा, साविकको पजारु गाविसका वडा नं. ३ देखि ९ सम्मका वडा, साविकको भाप्रा गाविसका सबै वडा र साविकको कार्किगाउँ गाविसका सबै वडा समेटेर यो छेडागाड नगरपालिका बनेको छ। यस नगरपालिकामा हाल १३ वटा वडाहरू रहेका छन्। यी १३ वटा वडाहरूको विवरण तलको तालिका बमोजिम रहेको छ।

तालिका ७ : छेडागाड नपाका वडाहरूको संक्षिप्त विवरण

क्र.सं.	नयाँ वडा	साविक गाविस	साविक वडा	जनसंख्या	क्षेत्रफल
१	१	साल्मा	१, ३, ५ र ६	३८२८	२९.८८
२	२	साल्मा	२, ४, ७, ८ र ९	३७८७	२१.१४
३	३	दशेरा	१, २ र ३	३९०९	२२.०९
४	४	दशेरा	४, ५ र ६	२४८५	१६.०३
५	५	दशेरा	७, ८ र ९	२९३८	८.३४
६	६	सुवानाउली	१ देखि ९ सबै	२९२६	२१.३
७	७	पजारु	९	८२७	१३.३८
८	८	पजारु	६, ७ र ८	२८४७	१६.९९
९	९	पजारु	३, ४ र ५	२२१२	२०.०२
१०	१०	भाप्रा	५, ६, ७, ८ र ९	३२२५	३६.५२
११	११	भाप्रा	१, २, ३ र ४	२५७७	१७.५५
१२	१२	कार्किगाउँ	१, २, ३ र ४	४०८१	३७.३
१३	१३	कार्किगाउँ	५, ६, ७, ८ र ९	३५८६	२३.६७
जम्मा			५२	३९२२८	२८४.२१

स्रोत: संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालय, २०७४ र फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५



नक्सा ६ : छेडागाड नपाको नक्सा

यस नगरपालिकाको जनसंख्या ३९२२८ र २८४.२१ वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफल रहेको छ । क्षेत्रफलको हिसाबले वडा नं ५ सबैभन्दा सानो (८.३४ वर्ग किमी) र वडा नं १३ सबैभन्दा ठूलो (३७.३ वर्ग किमी) वडाहरु हुन् । जनसंख्याको विवरण अनुसार वडा नं ७ मा सबैभन्दा कम मानिसहरु (८२७) र वडा नं. १२ मा सबैभन्दा धेरै मानिसहरु (४०८१) बसोबास गर्दछन् ।

छेडागाड नगरपालिकाको पूर्वमा भेरी नगरपालिका र कुशे गाउँपालिका, पश्चिममा दैलेख जिल्ला र शिवालय गाउँपालिका, उत्तरमा जुनीचाँदे गाउँपालिका र कुशे गाउँपालिका र दक्षिणमा शिवालय गाउँपालिका, सल्यान जिल्ला र भेरी नगरपालिका पर्दछन् ।

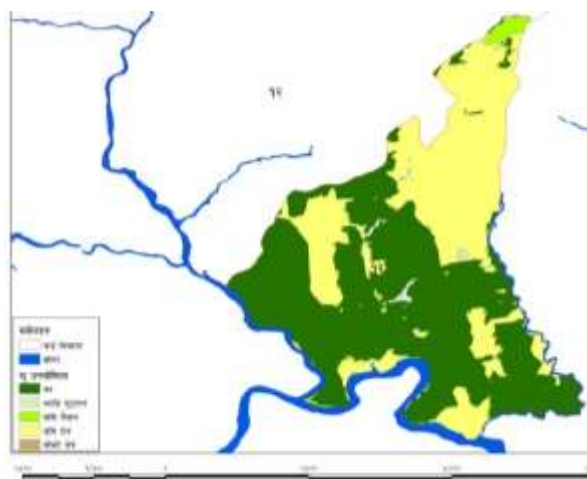
२.३ छेडागाड नगरपालिका वडा नं १३

२.३.१ अवस्थिति तथा भूउपयोग

यो वडाको कार्यालय कार्कीगाउँमा रहेको छ, जहाँ छेडागाड नगरपालिकाको कार्यालय रहेको मनघाटबाट दक्षिण पूर्वमा करिब २ घण्टा पैदल यात्रा गरेपछि पुगिन्छ । यस वडामा ऐतिहासिक महत्वका मठमन्दिरहरु, देवल तथा अन्य सार्वजनिक सम्पत्तिहरु पनि रहेका छन् । यस वडाको पूर्वमा भेरी नगरपालिका, पश्चिममा छेडागाड नगरपालिका वडा नं. १२ र शिवालय गाउँपालिका, उत्तरमा छेडागाड नगरपालिका वडा नं. ११ र १२ र दक्षिणमा सल्यान जिल्ला रहेको छ । वडाको जम्मा क्षेत्रफल २३६७ हेक्टर रहेको छ । यहाँ करिब ५६.६० प्रतिशत भूभाग वन जंगलले ढाकेको छ भने करिब ३८.५ प्रतिशत खेतीयोग्य जमिन रहेको छ । बाँकी क्षेत्र बाँझो जमिन, घाँसे मैदान तथा पानीका श्रोतहरुले ढाकेको छ । यस वडाको संक्षिप्त भूउपयोग विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को भूउपयोग

भू-उपयोगको प्रकार	क्षेत्रफल(हेक्टर)
वन	१,३३९.२१
भाडि बुट्यान	२३.४७
घाँसे मैदान	५६.१९
कृषि क्षेत्र	९१३.०४
बाँझो क्षेत्र	०.५९
खोला तथा पोखरी	३३.९९
जम्मा	२३६६.४९



नक्सा ७ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को भूउपयोग

२.३.२ तल्लो तटीय तथा माथिल्लो तटीय सम्बन्ध

साविकको कार्कीगाउँ गाविसमा भेरी, छेडा, ठूलो खोला गरि ३ वटा खोल्सिहरु रहेका छन् । भेरी र छेडा खोला यस कार्कीगाउँको विभिन्न ठाउँमा छुट्टै बग्दछन् । यस वडामा पर्ने खोलाहरुलाई भौगोलिक सुचना प्रणालीबाट विभिन्न प्रकोप तथा तिनिहरुको असरलाई अध्ययन गर्दा तल्लो तटीय क्षेत्र र माथिल्लो तटीय क्षेत्रहरुको अन्तर सम्बन्ध प्रस्ट

रुपमा देख्न सकिन्छ । तलको तालिकामा प्रकोप अनुसार तल्लो तटिय क्षेत्र र माथिल्लो तटिय क्षेत्र र तिनिहरूको अन्तर सम्बन्ध देखाइएको छ ।

तालिका ९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को उपयोगको तल्लो तटीय र माथिल्लो तटिय क्षेत्रको अन्तरसम्बन्ध

प्रकोप	माथिल्लो तटिय क्षेत्र	तल्लो तटिय क्षेत्र
पहिरो	लिर्ता क्षेत्रमा, भारतीगाउँ, नाड, गतरा क्षेत्रको दक्षिण-पुर्व, खारा, थानवरा, काण्डसोती, औलमौला क्षेत्रको उत्तर-पुर्व, कोरला क्षेत्रको दक्षिण-पश्चिम	रातापुर, थान्वरा, औलमुला, पिपलटार, नाड, विनिखोरीया बलम भारतीगाउँ, सिम्ली, लिर्ता तथा सल्यान जिल्लाको केहि भूभागमा बालुवा तथा गेगर थुप्रिने
भूक्षय	कालापानी र बाँझखेत क्षेत्रको उत्तर-पश्चिम, लिर्ता र कालाओराल क्षेत्रको दक्षिण-पश्चिम, खारा क्षेत्रको उत्तर-पश्चिम	भरतीगाउँ, लिर्ता र खारको भुभाग तथा सल्यान जिल्लाको केहि भूभागमा माटो तथा बालुवा थुप्रिने
वन विनास	कालापानी मजानु, थर्पु र विनि खोरीया वरिपरि, कालाओराल क्षेत्रको दक्षिण-पश्चिम, सिम्लि क्षेत्रको उत्तर-पश्चिम	औलमुल्ला, खार, लिर्ता, भारतीगाउँ, नाड, लाईपोखरा (भेरी-१०), सिम्ली (भेरी-१०)

२.३.३ सामाजिक अवस्था

यस वडामा रहेका जम्मा ६८५ घरधुरीमा १७६० महिला र १८२६ पुरुष गरी जम्मा ३५८६ जनसंख्या रहेको छ । अन्दाजी ८५ प्रतिशतभन्दा बढी घरधुरीहरू कृषि पेशामा आबद्ध रहेको यस वडामा क्षेत्री, दलित, ब्राह्मण र ठकुरी लगायतका जातजातिहरूको बसोवास रहेको छ । यहाँका मानिसहरू स्थानीय चाडपर्व दशैं, तिहार, माघेसंक्रान्ति, शिवरात्री आदि मनाउने गर्दछन् भने यहाँ लगाइने मुख्य पोशाकहरूमा दौरासुरुवाल, कोट पाइन्ट, गुनिउँ, चोलो र कुर्ता सुरुवाल मुख्य हुन् । यस वडामा ३ वटा आमा समुह सहित ५ महिला समुह र ४ वटा कृषि समुह रहेका छन् । पछिल्लो समय पहाडि साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यस वडाका साना किसानहरूको अनुकूलन क्षमता बढाउनको लागि अनुकूलन कार्यक्रमहरू सञ्चालन गर्दैछ ।

यस वडामा जम्मा २ वटा सहकारी रहेका छन् । तिनीहरूले बचत संकलन तथा ऋण लगानी गर्दछन् । यस वडामा आमा समूह, बाखा पालन समूह र कुषि समूह रहेका छन् । यिनीहरूको सक्रियता र क्रियाशीलता मध्यम प्रकारको रहेको छ ।

तालिका १० : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को उपयोगको जातजाति विवरण

जातजाति	घरधुरी	प्रतिशत
दलित	२८५	४१.६०
बाहुन/क्षेत्री/ठकुरी	२८७	४१.८९
जनजाती	११३	१६.४९
जम्मा	६८५	१००

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

तालिका ११ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को घरधुरी विवरण

घरधुरी संख्या	जनसंख्या	महिला	पुरुष
६८५	३५८६	१७६०	१८२६

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

तालिका १२ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को बसोबास विवरण

साविक वडा	जम्मा घरधुरी	दलित	बा.क्षे.ठ.	जनजाती	महिला	पुरुष	जम्मा	एकल महिला
५	१९६	७५	४८	७३	५७१	५६०	११३१	१४
६	१२३	५५	६८	०	२७७	३०७	५८४	११
७	१०५	७१	३४	०	२५४	२६७	५२१	४
८	१२१	३७	८४	०	३२०	३१७	६३७	१०
९	१४०	४७	५३	४०	३३८	३७५	७१३	२०
जम्मा	६८५	२८५	२८७	११३	१७६०	१८२६	३५८६	५९

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

२.३.४ आर्थिक अवस्था

यस वडाका धेरैजसो मानिसहरु कृषि पेशामा लागेका छन् र जीविकोपार्जनको प्रमुख स्रोत निर्वाहमुखी खेती प्रणाली रहिआएको छ । जम्मा जनसंख्या मध्ये कृषिमा करीब ८५ प्रतिशत र बाँकी १५ प्रतिशत मानिसहरु अन्य पेशा नोकरी, उद्योग, व्यापार, विदेश, मजदुरी आदिमा संलग्न रहेका छन् । धान, गहुँ, मकै, कोदो बाली प्रमुख रुपमा उत्पादन गर्ने गरेको पाइन्छ ।

यो वडामा मध्य पहाडी लोक पहाडी मार्ग जोडिएको छ भने वडामा ग्रामिण सडकको पहुँच रहेको छ । हाल जलवायु परिवर्तनका प्रतिकुल असरहरुले गर्दा कृषियोग्य जमिनमा उत्पादन उल्लेखनिय रुपमा घटेको छ । खडेरी यहाँको एक प्रमुख जलवायु प्रकोपको रुपमा रहेको छ जसले गर्दा मौसमी तथा बेमौसमी कृषिबालीमा उल्लेख्य असर परेको छ । आगामी दिनमा यहाँ व्यवसायिक कृषिबाली, तरकारी खेती, कुखुरा पालन तथा व्यवसायिक फलफुल खेती गर्ने योजना १३ नम्बर वडा कार्यालयले राखेको छ ।

धेरै मानिसहरु कृषि क्षेत्रमा लागेपनि सबै मानिसहरुलाई आफ्नो उत्पादनले वर्षभरी खान पुग्दैन । किनकी यहाँ आफ्नो जमिनबाट उत्पादन भएको अन्नबाट ३ महिना मात्र खान पुग्ने घरधुरी करि ४० प्रतिशत, ३-६ महिना खान पुग्ने ४० प्रतिशत र ६-९ महिना खान पुग्ने २० प्रतिशत रहेको छ । यस वडाका कुनै पनि घरधुरीलाई आफ्नो उत्पादनले वर्षभरी खान पुग्दैन । सबै खेत तथा बारीमा सिंचाइको लागि कुलो/पोखरी आदिको उचित व्यवस्था नभएकोले उत्पादन कम हुँने र बढाउनको लागि पछिल्ला वर्षहरुमो रासायनिक मल तथा विषादीको बढ्दो प्रयोगले माटोको उत्पादनमा शक्तिमा ह्रास आउन शुरु गरेको छ । यहाँको उत्पादन स्थानीय बजारमा खपत हुने मात्र हैन सङ्कलनकेन्द्र मार्फत थलह, छेडा, मनघाट, दशेरा र जिल्ला सदरमुकाम खलङ्गासम्म निकासी हुन्छ ।

तालिका १३ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था

क्रस	घरधुरी प्रतिशत	खान पुग्ने समय	कैफियत
१	४०	३ महिना भन्दा कम	यहाँका ९५ प्रतिशत घरधुरीहरु खाद्यान्नको लागि अन्यत्र निर्भर हुने अवस्था विद्यमान रहेको र जलवायु परिवर्तनले कृषि प्रणालीमा थप प्रतिकुल असर पार्न सक्ने हुँनाले अनुकूलित हुन थप चुनौति रहेको देखिन्छ ।
२	४०	३-६ महिना	
३	१५	६-९ महिना	
४	५	९-१२ महिना	

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

यस वडामा २००० वटा गाईगोरु, १००० वटा भैसी तथा राँगो, २५०० वटा भेडाबाखा तथा २५०० वटा कुखुरा हाँस रहेका छन् । पछिल्लो समय खेती उत्पादन कम हुँदै गएपछि मानिसहरु पशुपालन तर्फ आकर्षित भएका छन् । यद्यपि व्यवसायिक रुपमा अघि बढ्न भने सकेको देखिँदैन ।

तालिका १४ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को पशुहरुको अवस्था

पशु पंछी	पशु पंछी संख्या	मुख्य रोगहरु
गाई गोरु	२०००	खोरेत, पि. पि. आर., भ्यागुते निमोनियो लगाएतका अन्य, रोगहरुको समस्या
भैसी रांगो	१०००	
बोका / बाखा	२५००	
कुखुरा / हांस	२५००	

स्रोत: फिल्ड सर्वेक्षण, २०७५

तालिका १५ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का मुख्य बालीहरु

१	खाद्यान्नबाली	गहुँ, मकै, धान, कोदो
२	नगदेबाली	आलु, सुन्तला, कागती, काउली, बन्दा, प्याज आदि
३	फलफूल	सुन्तला, माल्टा, केरा, अमिलो, कागती आदि
४	पशुपालन	भैसी, गोरु, बाखा, कुखुरा, हांस, मौरी आदि

पछिल्लो समय यहाँ जलवायुका असरहरुको अतिरिक्त सिंचाईको अभाव, गुणस्तरिय विउविजनको अभाव (मल, विउ, विषादीको समयमा उपलब्धता नहुनु), कृषिमा आधुनिकिकरण तालिम, उन्नत प्रविधिको अभाव, उन्नत जातका पशुपालन एवं पोषणको अभाव, कृषि प्रसार सेवाको कमी, कृषि तथा गैहृकृषि उपजहरुको बजार व्यवस्थापनको अभाव, गोठेमल सुधार तथा जैविक विषादी तालिम, कृषिमा आधारित सहकारीहरुको प्रवर्द्धन हुन नसक्नु तथा प्रविधिको कमी यस वडाले भेल्लु परेका प्रमुख समस्याहरु हुन् ।

२.३.५ प्राकृतिक स्रोतको अवस्था

माटोको बनावट र उर्वराशक्ति हेर्दा कालो र रातो चिम्टाइलो माटो पाइने हुनाले यहाँको माटो कृषिको लागि ज्यादै उपयुक्त देखिन्छ । प्राकृतिक स्रोतहरु जस्तै वनजंगल, पानी, प्राकृतिक ग्यासको संभावना बोकेका ठाउहरु पनि यस वडामा रहेका छन् । सामुदायिक वनको अवधारणा आएपछि यहाँका सरकारी वन क्षेत्रहरु स्थानीय उपभोक्ताहरुले आफ्ने जिम्मामा लिएर व्यवस्थापन गर्न लागेपछि यस वडामा वन क्षेत्र केहि बढेको देखिएको छ । हाल यहाँ पाँचवटा सामुदायिक वनहरु रहेका छन् । यी सामुदायिक वनको क्षेत्रफल १०५९.०१ हेक्टर रहेको छ भने ५७७ घरधुरी यी सामुदायिक वनमा आबद्ध भएका छन् ।

तालिका १६ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा रहेका सामुदायिक वनहरुको विवरण

सामुदायिक वनको नाम	साविक वडा	क्षेत्रफल (हे.)	घरधुरी
समालथान सा.व	६	५७.४६	९९
देउरीकाँडा सा.व	५	४६५.७	१४१
बासकोटी जलुके सा.व	९	४७६	१३४
चिउराधारी वडाथुम सा.व	६	५०.४१	११२
हरियाली सा.व	८	९.४४	९१
जम्मा		१०५९.०१	५७७

स्रोत: जिवका २०७५

यस वडामा पानीका मुहानहरु प्रशस्त रहेकोमा केहि भने पछिल्ला वर्षहरुमा सुकेका छन् । अझै पनि यहाँ १२ महिना नै चल्ने केहि पानीका मुहानहरु रहेका छन्, जसको अधिकतम उपयोग घरायसी प्रयोग तथा केहि मात्रामा सिचाइको लागि भैरहेको छ । पानीका मुहानहरु प्रशस्तै भएपनि पछिल्ला वर्षहरुमा देखिएको जलवायुका प्रतिकूल

असरहरुले लामो खडेरीका कारण धेरै जसो सुक्न लागेका छन् भने बाँकी सुकिसकेका छन् । यस वडामा भएका पानीका प्रमुख श्रोतहरुको विवरण तलको तालिका र नक्शामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १७ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा रहेका पानीका मुहानहरु

संख्या	पानीका मुहानहरु
२९	पञ्चासे, सीमाधारा, पानीमुल, जुकेखोली, टाकुरा मुहान, बाके खोला, मुग्रापानी, मुलपानी, छयाभरे, बाँसको रुखमुनी, बाँचपधेरा, धाराखेत, राजी ओडाल, धुम्का, सिमाखेत, कार्तीके पानी, नाउपानी, ढाँडाखेत, लुमामेला, ठुलधारा, दराइनपानी, गोगनपानी, काफलपानी, चोरपानी, भैसेखर्क, काफलमेला, बाघखोर खोला, तल्लो औल खोला, राक्से खोला

२.३.६ सामुदायिक विकास

यस वडामा ३ वटा मा.वि. र ६ वटा आधारभुत विद्यालय रहेका छन् । यहाँ एक वटा हेल्थपोष्ट र १ खोप केन्द्र रहेका छन्, जहाँबाट प्राथमिक स्वास्थ्य सेवा प्रदान गरिन्छ । यस वडाका साविकका सबै वडाहरुमा कच्ची सडकको पहुँच छ भने मध्य पहाडी लोकमार्गले समेत यस वडा भएर जान्छ । यस वडाका करिब ३० प्रतिशत घरहरुमा विद्युत प्रसारण लाइन जोडिएको छ भने बाँकि घरमा सोलार जडान गरिएको छ । हाल खाना पकाउनको लागि अधिकांश घरधुरीहरु दाउराकै प्रयोग गर्दछन् भने केहि घरधुरीहरु ग्यासको प्रयोग गर्दछन् । यस वडाका करिब ९५ प्रतिशत मानिसहरु पाइपबाट वितरण गरिएको खानेपानी प्रणालीका पानी प्रयोग गर्दछन् भने बाँकी खोला तथा प्राकृतिक अन्य सामाजिक विकासका पूर्वाधारहरुको अवस्था तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ । यहाँ अन्य सामुदायिक विकासका अवस्थाहरु पनि सन्तोषजनक रहेका छन् ।

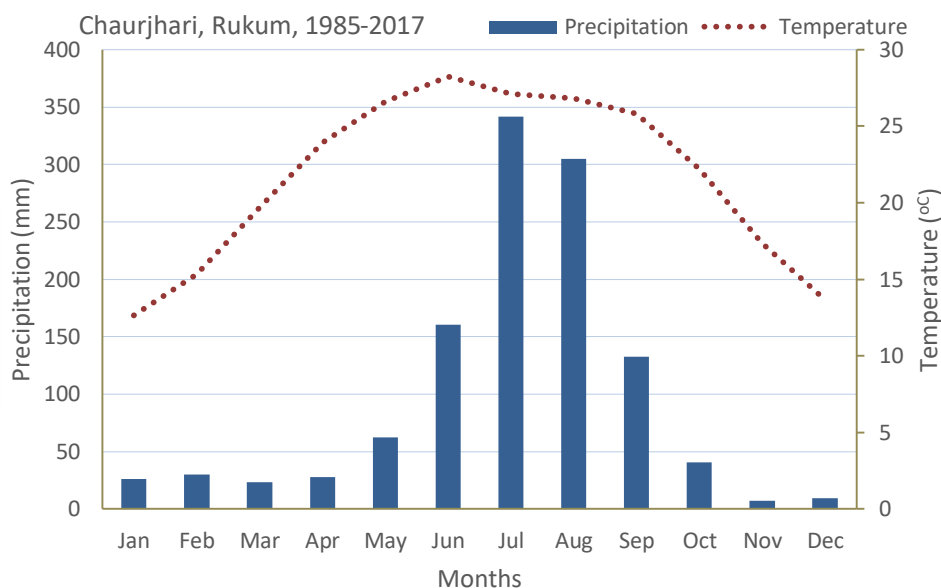
तालिका १८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का सामुदायिक विकासका पूर्वाधारहरुको अवस्था

पूर्वाधारका प्रकार	उपलब्ध पूर्वाधार	संख्या
शिक्षा	आधारभुत विद्यालय	६
	मा. वि.	३
सडक	मध्य पहाडी लोकमार्ग	४ कि.मि
	कृषि सडक	१९ कि.मि
	ग्रामिण सडक	८.५ कि.मि
स्वास्थ्य	स्वास्थ्य चौकी	१
	खोप केन्द्र	१
सामुदायिक पूर्वाधार	पानीको धारा	४८
	पानी घट्ट	२
	सुधारिएको घट्ट	१
	मन्दिर	१०
	सामुदायिक भवन	१

२.४ जलवायुको अवस्था

जलवायु परिवर्तनका दृष्टिकोणले जाजरकोट जिल्ला अति प्रभावित जिल्लाको रुपमा रहेको छ । जिल्ला स्तरीय छलफल तथा स्थानिय स्तरको छलफलका सहभागीहरुले पनि यहाँ जलवायुको प्रत्यक्ष असर परेका अनुभवहरु आदान प्रदान गरेका थिए । यस वडामा पनि जलवायु परिवर्तन प्रत्यक्ष रुपमा महसुस गरेको तथा यसबाट कृषि लगायत विभिन्न क्षेत्रहरुमा पारेको प्रभावहरुको अनुभव सहितका उदाहरणहरु वडास्तरका छलफलहरुमा पनि

सरोकारवालाहरूले प्रस्तुत गरेका थिए भने स्थलगत अवलोकन तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट लिइएका नक्शाहरूको विश्लेषणबाट जलवायुको प्रत्यक्ष असरहरू देखिएका छन् । जस्तो कि खेतमा सिंचाइ गर्ने खोलामा पछिल्ला वर्षहरूमा पानीको मात्रा घटेको वा सुकेकोले समयमा खेती गर्न कठिन भएको तथा असिनापानी पर्ने मात्रा र खडेरीको अवस्था पनि बढेको पाइएको छ भने पानीका मुहानहरू उल्लेख्य रूपमा सुकेका छन् । स्थानीयस्तरमा भएका छलफल, सहभागितामूलक रूपमा तयार गरिएका मौसमी पात्रो तथा समयरेखाहरू मार्फत जलवायु परिवर्तन उल्लेख्य रूपमा भएको देखिएको छ ।

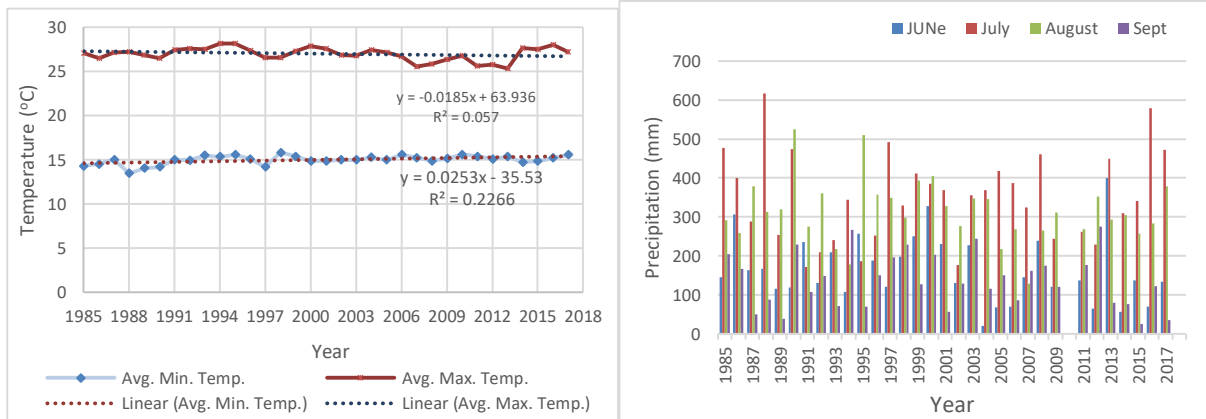


चित्र १ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को विगत ३० वर्षको जलवायु प्रवृत्ति

यहाँको मात्र मौसमको तथ्यांक लिने स्टेशन नभएको तथा जाजरकोट जिल्लामा रहेका २ वटा स्टेशन पनि पानी वर्षाको आयतनमात्र मापन गर्ने भएका कारण यस नगरपालिकाबाट नजिकैको स्टेशन (चौरभारी टार, रुकुम जिल्ला) को सन् १९८५ देखि २०१७ सम्मको तापक्रम तथा वर्षाको तथ्याङ्क विश्लेषण गरिएको छ । यस भेगमा मुख्य गरी जुलाई र अगष्टमा पानी पर्ने गरेको देखिन्छ भने जून देखि सेप्टेम्बरमा पर्ने पानीको मात्रा जम्मा वर्ष भरी पर्ने पानीको मात्राको ७०% जति हुने गरेको छ । यसैगरी तापक्रम मे-जून मा वर्षभरीकै उच्च हुने गरेको छ जसले गर्दा खडेरी, डढेलो जस्ता प्राकृतिक प्रकोपहरूको जोखिम बढाउने देखिन्छ । यस क्षेत्रको वार्षिक औसत तापक्रम १५.०१ डिग्री देखि २८.६७ डिग्री सेन्टिग्रेड सम्म रहेको देखिन्छ । यसैगरी विगत ३३ वर्षको वर्षाको तथ्यांकलाई हेर्दा औसत ११६५ मिलिमिटर पानी पर्ने गरेको पाइन्छ ।

यस क्षेत्रको महिनाको अधिकतम तापक्रमको बृद्धिदर न्यूनतम तापक्रम बृद्धिदर भन्दा कम देखिन्छ । यसैगरी अधिकतमको विगतको १० वर्षमा देखिएको बृद्धिदर विगतको भन्दा तिव्र गतिमा बढेको देखिन्छ (उदाहरण : २०१३ मा २३.३६ डिग्री सेन्टिग्रेड देखिएको औषत अधिकतम तापक्रम २०१४ मा २७.६६ डिग्री सेन्टिग्रेड पुगेको देखिन्छ) । यसैगरी १९८८ सालमा वार्षिक न्यूनतम सबैभन्दा कम देखिन्छ, जून वर्ष नोभेम्बर देखि मार्च सम्म मासिक औसत तापक्रम १० डिग्री सेन्टिग्रेड भन्दा कम मापन भएको थियो । बाढी, पहिरोहरूको प्रकोपको अवस्था अध्ययन गर्नको

लागी पानी पर्ने समय जून देखि सेप्टेम्बर सम्मको मासिक वर्षाको अवस्थाको विप्लेषण गरिइको छ (२०१० को तथ्याङ्क नपाइएको) । वर्षाको मात्रामा प्रष्ट उतार चढाव देखिनुको साथै समग्रमा पानीको मात्रा कम हुदै गएको देखिन्छ । वडा तथा टोलस्तरमा भएका सचेतना अभिवृद्धी तथा योजना तर्जुमा कार्यक्रमहरुका सहभागिहरुले पनि खडेरीका दिनहरु बढदै गएको तथा तापक्रम बढेको कुरा समयरेखा माफत व्यक्त गरेकोले वैज्ञानिक तथा सहभागितामुलक दुवै विधिबाट विश्लेषण गर्दा पनि जलवायु परिवर्तन क्रमशः भैरहेको देखिएको छ ।



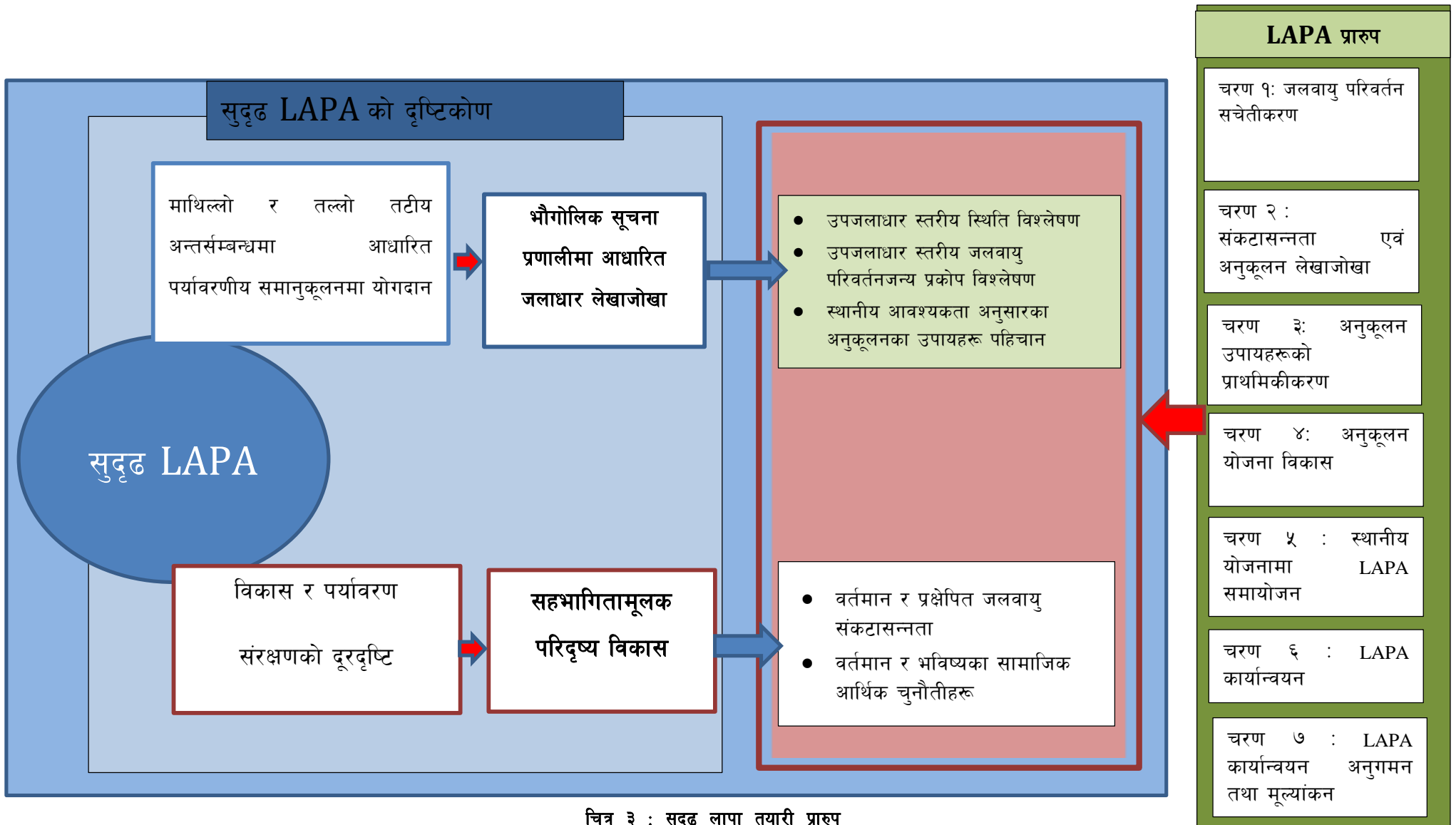
चित्र २ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को विगत ३० वर्षको तापक्रम वृद्धि तथा वर्षाको प्रवृत्ति

परिच्छेद ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका प्रयास तथा प्रकृयाहरु

हालसम्म नेपालमा स्थानीय निकायले तयार गरेका तथा कार्यान्वयन गर्ने स्थानीय अनुकूलन योजनाहरू स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको राष्ट्रिय संरचना र जलवायु अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयन पुस्तिकाले निर्दिष्ट गरेका प्रक्रिया, विधि र औजारका आधारमा तयार पारिएका छन् । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले पनि यहि विधि र औजारहरू प्रयोग गर्दै र अन्य वैज्ञानिक तथ्यलाई पनि आधार बनाई स्थानीय निकायलाई अनुकूलन योजना तयार गर्न प्राविधिक सहजीकरण गरेको छ । वैज्ञानिक तथ्यहरूलाई अध्ययन गर्ने क्रममा उपजलाधार क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनबाट परेका असरहरूको अध्ययन गरी भौगोलिक सूचना प्रणालीको माध्यमबाट प्राप्त सूचनाहरूलाई विश्लेषण गरेर आएका नतीजाहरूलाई सहभागितात्मक परिदृश्य विकासको अवधारणामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका चरण एक देखि चरण चार मा एकीकृत रूपमा प्रयोग गर्दै यो स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरिएको हो । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट लिइएको विगत ३० वर्ष भन्दा बढिको भूउपयोग परिवर्तन, बाढीपहिरो, वन डँढेलो, भू-क्षय लगायतका आंकडाहरूको विश्लेषणले यस वडाको कुनकुन क्षेत्रमा के-कस्तो प्रभाव तथा जोखिम बढाएको छ भन्ने कुरामा समुदायको जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्न थप मद्दत गरेको छ । समुदायले सहभागितात्मक तरिकाबाट विभिन्न विधि र औजारहरू प्रयोग गरी उपलब्ध सूचनाहरूको विश्लेषणबाट आएका नतीजाहरूलाई उपजलाधार क्षेत्रमा गरिएको वैज्ञानिक अध्ययनले थप पुष्टी गरेको छ ।

यसरी मिश्रित प्रक्रिया अपनाउँदा जलवायु संकटासन्नता विश्लेषणमा ऊर्ध्वगामी (सहभागितात्मक) र अधोगामी (वैज्ञानिक तथ्य) का दुवै सिद्धान्तले जलवायु जोखिमको वास्तविक अवस्थाको चित्रण गर्दै जोखिम विशेषलाई सम्बोधन गर्ने अनुकूलन योजना तयारी गर्न सहयोग गरेको छ । यसरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना सुदृढीकरणका लागि दुईवटा नयाँ अवधारणाहरू अघि सारिएको छ: पहिलो भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्रस्तरिय जलवायु प्रभाव तथा जोखिमको अवस्थाको विश्लेषण र दोश्रो जलवायु अनुकूलन योजनाका लागि सहभागितात्मक परिदृश्य विकास सम्बन्धी अवधारणा ।

दुवै अवधारणाहरूले एकीकृत रूपमा वर्तमान अवस्था र भविष्यमा पनि आउन सक्ने जलवायु विषमता लगायत जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असरहरूको सहभागितात्मक तरिकाले विभिन्न परिदृश्यहरूको बारेमा परिकल्पना गर्दै उपजलाधारक्षेत्रको माथिल्लो तटीय र तल्लो तटीय क्षेत्रमा पर्न सक्ने जलवायुजन्य प्रकोपको पहिचान, नक्शाकन तथा अन्तरसम्बन्ध र लेखाजोखा गर्न सहज गर्छन् । यसैगरी यस अवधारणाको महत्वपूर्ण पक्ष भनेको जल, जमिन, जङ्गल, जनता र जीवजन्तुबीचको अन्तरसम्बन्ध सन्तुलित राख्न र प्राकृतिक स्रोतहरूको बुद्धिमत्तापूर्ण उपयोग गर्दै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा विद्यमान जोखिमका संवेदनशीलता र भविष्यमा हुन सक्ने जोखिम/खतरालाई विचार गरेर अनुकूलनका नीतिगत उपायहरूको पहिचान तथा छनौट गरी एकीकृत रणनीतिको रूपमा विकासबाट जनताको जीवनस्तरमा सुधार ल्याउनु, उपजलाधार स्रोतहरूको योजनाबद्ध संरक्षण र दिगो विकासमा टेवा पुऱ्याउनु हो (ASHA, २०१६) । यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयार गर्न प्रयोग गरिएको विधिको संक्षिप्त रूप तलको चित्रमा प्रस्तुत गरिएको छ ।



चित्र ३ : सुदृढ लापा तयारी प्रारूप

श्रोत: ASHA, 2016

LAPA Framework ले तय गरेका ७ वटा चरणहरू नै यस वडाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा कार्यान्वयन गरिएको छ । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रमा जलवायु परिवर्तनका कारणले देखिएका प्रकोपहरूको पहिचान तथा संबोधन गरी पर्यावरणीय समानुकूलनमा योगदान गर्नका लागि भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित उपजलाधार क्षेत्र अवधारणा तथा प्रकोपहरूको दीर्घकालीन व्यवस्थापनका लागि सहभागितामूलक परिदृष्य विकासको अवधारणाको विकास गरी स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका चरणहरूमा एकीकृत गरी कार्यान्वयन गरेको छ ।

३.१ स्थानीय अनुकूलन योजना तयारीका चरणहरू

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना राष्ट्रिय संरचनाले तय गरेका प्रक्रिया तथा चरणहरूको आधारमा र अन्य वैज्ञानिक तथ्यलाई पनि आधार बनाएर स्थानीयस्तरमा सहभागितामूलक विधिहरूको प्रयोग गर्दै प्राप्त नतीजाहरूमा आधारिता रही यो कार्ययोजना तर्जुमा गरिएको छ । यो कार्ययोजना तयार गर्दा विभिन्न चरणमा अपनाइएका विधिहरू तल उल्लेख गरिएको छ ।

३.१.१ जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि

यस वडाको स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको तयारीको प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन आयोजना राष्ट्रिय संरचनाले तय गरेका प्रक्रिया अनुसार जिल्ला तह देखी समुदाय स्तरसम्म विश्वव्यापी रूपमा भई रहेको जलवायु परिवर्तनको कारण र यसबाट परेको वा पर्न सक्ने असर प्रभाव तथा अनुकूलनको आवश्यकता सन्दर्भमा अभिमुखीकरण गरिएको थियो । यो अवस्थामा यस जलाधार क्षेत्रका वडाहरू विचमा अन्तर तटिय सम्बन्धको लेखाजोखा गरेर प्रकोपका असरहरू, अनुकूलनका उपायहरू, प्राकृतिक श्रोतको उपलब्धता तथा बाँडफाडका बारेमा छलफल गरि योजना तर्जुमा गरिएको छ । यो कार्ययोजना तयारीको प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तनबाट परेका असरहरूको अध्ययन, भौगोलिक सूचना प्रणालीको माध्यमबाट प्राप्त सूचनाहरू विश्लेषण गरेर आएका नतीजाहरूलाई सहभागितात्मक परिदृष्य विकासको अवधारणामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका चरण १ देखि ४ मा एकीकृत प्रयोग गरिएको छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट लिईएको विगत ३० वर्ष भन्दा बढिका आँकडाहरूको विश्लेषणले यस वडाको कुनकुन क्षेत्रमा के कस्तो प्रभाव तथा जोखिम बढाएको छ भन्ने कुराले समुदायलाई जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि सचेतना अभिवृद्धि गर्न थप मदत गरेको छ ।

जलवायु परिवर्तन तथा यसका असरहरूबारे स्थानीय स्तरमा जानकारी हुनु अति नै आवश्यक भएपनि यहाँका मानिसहरूमा यस अघि त्यस्ता सचेतना कार्यक्रमहरू पर्याप्त मात्रामा नभए पनि यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारीका क्रममा यस वडामा जलवायु परिवर्तनबारे केहि मानिसहरूमा थोरबहुत जानकारी रहेको पाइएको छ । यद्यपि यो योजना तर्जुमा कार्यमा अधिकांश सहभागिहरूले यसका कारणहरू तथा बँच्ने उपायहरूबारे अति कम सूचनाहरू पाएको देखिएको छ । यस स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी प्रक्रियामा जनचेतना अभिवृद्धि कार्यक्रमबाट वडास्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा र अन्त्यमा सञ्चालन भएको प्रकोपहरूको विश्लेषण तथा हरेक वडाहरूबाट आएका अनुकूलन योजनाहरूको छलफल तथा अनुमोदनको प्रक्रियामा जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभावहरू, यसबाट बँच्नको लागि आवश्यक योजना तथा सजगताहरूको बारेमा विस्तृतमा जानकारी भएको

छ । जसले गर्दा आगामी दिनहरूमा अनुकूलनका लागि स्थानीयस्तरमा पनि प्रभावकारी रूपमा आवश्यक क्रियाकलापहरू सञ्चालन हुनसक्ने अवस्थाको सिर्जना भएको छ ।

यस वडाको अनुकूलन योजना तयारी गर्दा हालको वडा स्तरीय सचेतना अभिवृद्धि तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी, साविक वडामा आधारित रही टोल स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी तथा हालको वडा स्तरीय योजना तयारी गोष्ठीमा कुल १७४ पुरुष तथा १३२ महिला गरी कूल ३०६ जनाको सहभागीता रहेको थियो । यो उपस्थितिमा ८३ जना दलित, ६१ जना जनजाती र १६२ जना बाउन/क्षेत्री/ठकुरी रहेका थिए । सहभागीहरूको संक्षिप्त विवरण तलको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को अनुकूलन कार्ययोजना तर्जुमाको क्रममा संलग्न सहभागीहरू

योजना तर्जुमा स्थान	साविक वडा	पुरुष	महिला	जम्मा	दलित	जनजाती	बा.क्षे.ठ.
वडा स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी		२९	२५	५४	१५	३	३६
वडा स्तरीय योजना तयारी गोष्ठी		२७	१३	४०	४	८	२८
साविक वडा स्तरीय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठी	५	३२	३३	६५	१८	३८	९
	६	१४	२३	३७	९	०	२८
	७	२१	१४	३५	२४	२	९
	८	३७	११	४८	६	४	३८
	९	१४	१३	२७	७	६	१४
जम्मा		१७४	१३२	३०६	८३	६१	१६२

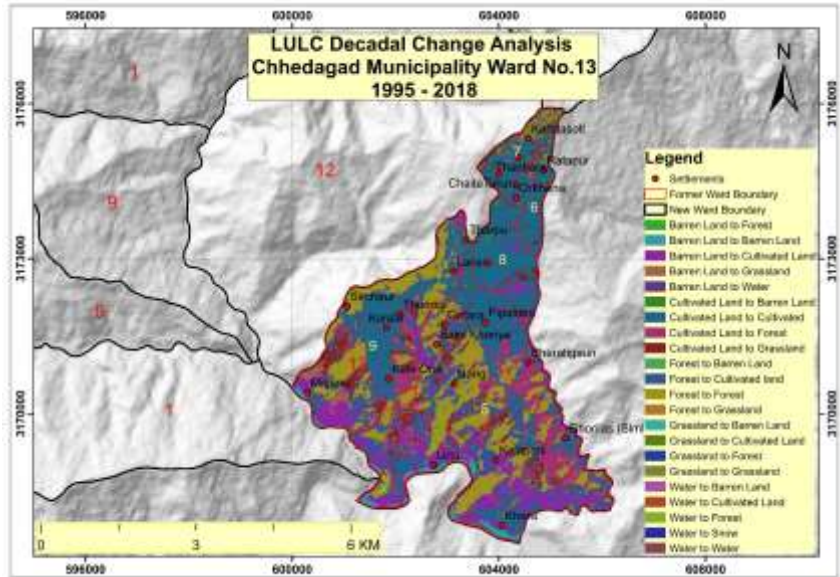
३.१.२ जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा तथा अनुकूलन योजना तर्जुमा

यो योजना तयार गर्दा सङ्कटासन्नता तथा अनुकूलन क्षमता लेखाजोखाका लागि जलवायुका प्रकोपहरूबाट सङ्कटासन्न वडा र वडाभित्रका सङ्कटासन्न समुदाय, घरधुरी र व्यक्ति पहिचान गर्न, जलवायु परिवर्तनका प्रमुख असर तथा क्षेत्रहरूको विश्लेषण गर्न भौगोलिक सूचना प्रणाली तथा सहभागितामूलक परिदृष्य विकासको समेत प्रयोग गरी सहभागितामूलक विधिहरू प्रयोग गरिएको छ । यो प्रक्रिया मार्फत वर्तमान तथा भावी जलवायु सङ्कटासन्नतालाई न्यूनीकरण गर्न सहयोग पुग्ने खालका अनुकूलनका अभ्यास तथा अनुकूलन क्रियाकलापहरू र स्रोतको पहिचान गर्न एवं तिनको प्रभावकारी ढङ्गले परिचालन गर्न सहज बनाउनको लागि तल उल्लेखित प्रक्रियाहरू पुरा गरी यो योजना तयार गरिएको छ ।

यस वडामा भूउपयोगको वर्गीकरण अनुसार भूमिको प्रयोग गर्न सकिरहेको अवस्था देखिँदैन जसको मुल कारण यहाँका प्रायः सबै मानिसहरू परम्परागत निर्बाहमुखी कृषि प्रणालीमा आश्रित रहनु हो । ३० देखि ६० डिग्री भिरालो जमिन खनजोत गरेर गर्ने कृषि प्रणालीको लागि उपयुक्त नभएपनि यहाँका साविकका प्राय सबै वडाहरूमा यस्तो भिरालो जमिनमा पनि खेती गर्ने प्रचलन रहेको देखिन्छ । जसका कारण भू-क्षय, पहिरो आदि जस्ता प्रकोपहरूको असर भन्ने बढ्न सक्ने देखिन्छ ।

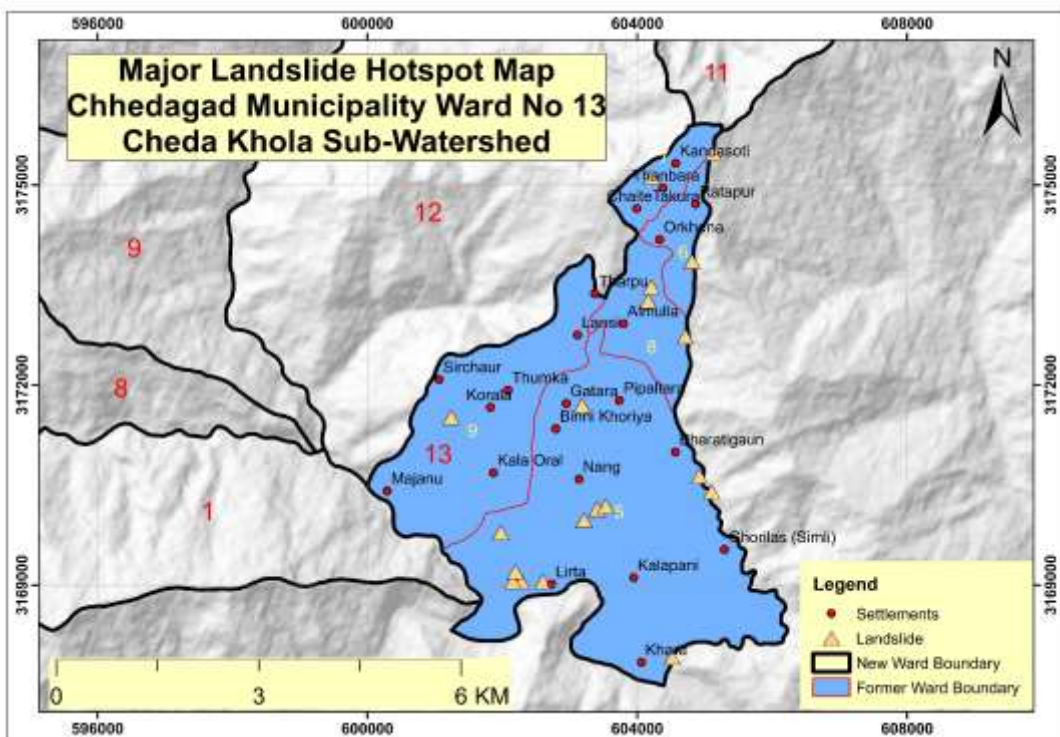
प्रस्तुत गरिएको नक्सामा छेडागाड नगरपालिकाको १३ नम्बर वडामा रहेको वन तथा विगत २३ वर्ष (१९९५ देखि २०१८) सम्मको भू-उपयोगिता परिवर्तनको अवस्था देखाइएको छ । जस अनुसार कालापानीको आसपास, मजानुको दक्षिण पूर्व, थर्पु र विन्नी खोरिया, काला ओरलको दक्षिण पश्चिम, घोरिलास (सिल्मी) को उत्तर पश्चिममा १९९५

मा वन भएका केहि भागहरुमा खेति गरिरहेको वा बाँझो रहेको वा घाँसे पाखोमा परिणत भएको अवस्था छ । तर स्थानीय तहमा भएका छलफलका आधारमा यसरि वन क्षेत्र परिवर्तन वडाका विभिन्न भागमा विभिन्न मात्रा र तहमा भएको छ । समुदायस्तरका छलफल गर्दा प्रमुख रुपमा आगलागि, जनसंख्याको वृद्धि, जलवायुका असर, घाँस दाउराको बढ्दो माग र अतिक्रमण आदि वन विनासका प्रमुख कारणहरुको रुपमा रहेका छन् । बाक्लो वस्ती तथा खेतवारीसँग सिमाना जोडिएको ठाँउहरुमा वनको बढि नोक्सान भएको देखिएको छ । दिइएको नक्शामा वनको अवस्था तथा विनास भएका क्षेत्रहरुको अवस्था प्रस्तुत गरिएको छ ।



नक्सा ८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को भू-उपयोग परिवर्तनको अवस्था

नक्सा ९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा रहेका पहिरोहरुको अवस्थिती

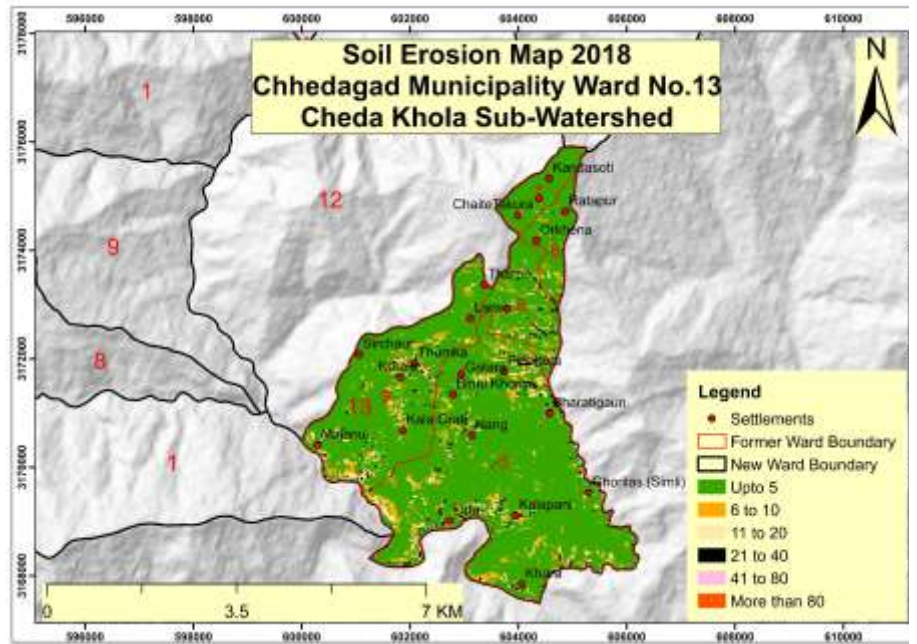


नक्सा ९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा रहेका पहिरोहरुको अवस्थिती

भौगोलिक नक्शाको अध्ययन गर्दा यस वडामा प्राय ठूला पहिरोहरु देखिन्छन । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाहरुको विश्लेषण तथा स्थानीय छलफलहरुबाट यहाँको साविकको वडा नं. ६ मा पर्ने आर्खेनाको दक्षिण, साविक

वडा नं. ७ को काँडासोतीको पूर्व र थानवाराको उत्तर पश्चिममा पहिराहरु रहेका छन् । साविक वडा नं. ८ को अलमुला को उत्तरमा र वडाको पूर्वी सिमानाको मध्य भागमा पनि पहिराहरु रहेका छन् । साविक वडा नं. ५ मा पर्ने गतारा र विन्नी खोरियाको बीचमा, लित्राको पश्चिममा, नाडको दक्षिणमा भारतीगाउँको दक्षिण पूर्वमा र आराको पूर्वमा समेत उल्लेख्य मात्रामा पहिराहरु रहेका छन् । तुलनात्मक रुपमा साविक वडा नं. ९ मा कम पहिरा छन् यहाँ कोरलाको दक्षिणमा पहिरो देखिन्छ । यस वडामा पहिरोको प्रकोप खोल्साको छेउ र खेतीयोग्य जमिन भएको क्षेत्रमा बढी देखिन्छ । स्थानीय स्तरमा भएका छलफलहरुमा यहाँका प्राय सबै वडाहरुमा पछिल्ला वर्षहरुमा कुनै न कुनै प्रकारको पहिरोको जोखिम देखिएका छन्

साधारणतया भू-क्षय एक प्रकारको संवेदनशिल प्रकोप हो र यो वडामा यो ठूलो चुनौतीको रुपमा देखिएको छ । यस वडामा वन क्षेत्र भएको ठाउँमा भू-क्षयको खासै प्रभाव देखिदैन तर वस्ती र खेतीयोग्य जमिन भएको ठाउँमा भू-क्षय एक प्रमुख प्रकोपको रुपमा देखिएको छ । यस वडाको अधिकांश ठाउँमा प्रति वर्ष ५ टन प्रति हेक्टर भन्दा कम भू-क्षय हुने गरेको देखिन्छ । भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट

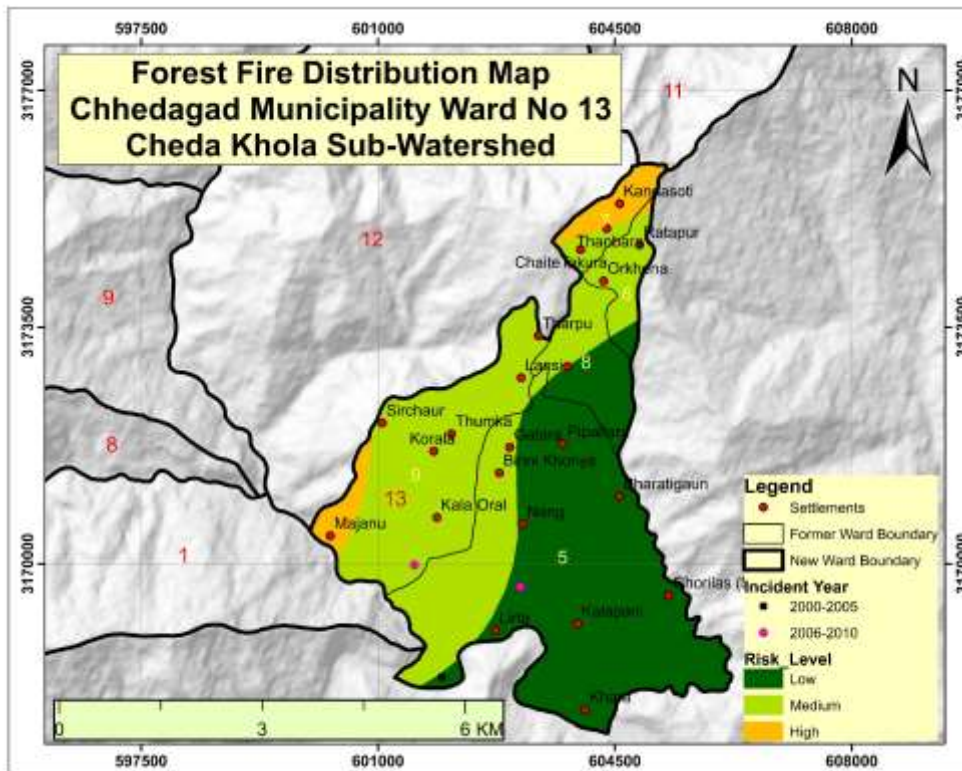


नक्सा १० : छेडागाड नपा वडा नं १३ को भूक्षयको अवस्था

प्राप्त नक्शाहरुको विश्लेषण यस्तो न्यून भू-क्षय भएको स्थानमा वन देखिन्छ । वस्ती भएको तथा खेतीयोग्य जमिनमा माटो नोक्सानको दर ५ देखि ८० टन प्रति वर्षसम्म रहेको छ भने थोरै स्थानहरुमा सो भन्दा बढि दरमा माटोको नोक्सान भएको छ । यस वडामा बाभ्रखेत र कालापानीको उत्तर पश्चिम, लिता र काला ओरलको दक्षिण पश्चिम, खाराको उत्तर पूर्व, कोरलाको आसपास, पिपलतारा, विन्नी खोरिया र गतराको पूर्वमा वडाको अन्य भागको तुलनामा बढी भू-क्षय हुने गरेको छ । यस वडामा रहेको भू-क्षयको अवस्था नक्शामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

लामो समयदेखि रहेको यस वडाको सबैभन्दा ठूलो प्रकोप खडेरी हो । यस वडाको प्राय सबै टोलहरुमा खडेरीको असर रहेको छ । खडेरीका कारण पानीको मुहानहरु सुक्ने, पानी कम हुने जसले गर्दा बाली उत्पादनमा कमी र रोगव्याधीको प्रकोप खडेरीसँगै बढेको देखिन्छ । स्थलगत छलफलहरुका आधारमा यस वडाको सबै टोलहरुमा खडेरीका कारण हिउँदेबाली पानी पर्ने आसामा लगाउने गरे पनि उत्पादन अति नै कम हुने गरेको देखिन्छ । यस वडाका अधिकांश खेतीयोग्य जमिन पानीको अभावको कारण हिउदको समयमा बाँभो नै रहेको देखिन्छ ।

आगलागीका दृष्टिकोणले साविकको वडा नं. ७ मा पर्ने मजानु क्षेत्र र साविकको वडा नं. ७ मा पर्ने काँडासोती क्षेत्र वडाको अन्य भागको तुलनामा बढी जोखिममा रहेको छ । लित्रा, नाड र बिन्नी खोरिया र लान्सी देखि दक्षिण र पूर्वको भाग सबैभन्दा कम जोखिममा रहेको छ भने वडाको बाँकि रहेको भाग मध्यम प्रकारको जोखिममा रहेको छ । यस वडामा आगलागीको जोखिमको अवस्थालाई संगैको नक्सामा देखाइएको छ ।



नक्सा ११ : छेडागाड नपा वडा नं १३ को आगलागीको अवस्था

३.१.२.१ मौसमी पात्रो

तालिका २० : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को सहभागितमुलक मौसमी पात्रो

सम्मुखताको क्षेत्र	सूचकहरु	समय	बैशाख	जेष्ठ	असार	श्रावण	भाद्र	असोज	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुण	चैत्र	समयमादेखिएको परिवर्तन घटबढ)	
वर्षा तथा यसको स्वरूप	मनसुन वर्षा	पहिले													२ महिनाले घटेको	
		अहिले														
	हिउँदे वर्षा	पहिले														अहिले हुन छोडेको
		अहिले														
	हिमपात	पहिले														अहिले हिउँ नपर्ने
		अहिले														
तुपारो	पहिले														१.५ महिनाले घटेको	
	अहिले															
तापक्रम	गर्मिका दिनहरु	पहिले													२ महिनाले बढेको	
		अहिले														
	जाडोका दिनहरु	पहिले													१.५ महिनाले घटेको	
		अहिले														
विरुवाको व्यवहार	फुल लाग्ने समय	पहिले													२ महिना आँघ सरेको	
		अहिले														
	फल फल्ने	पहिले													परिवर्तन नभएको	
		अहिले														
प्रकोपको स्वरूप	बाढी	पहिले													१ महिनाले पछि सरेको	
		अहिले														
	पहिरो	पहिले													सुख्खा पाहिरो जान थालेको	
		अहिले														
जीविकोपार्जनका क्रियाकलाप	स्थानिय धान छर्ने	पहिले													३ महिनाले पछि सरेको	
		अहिले														
	धान काट्ने	पहिले													१ महिनाले पछि सरेको	
		अहिले														
भौतिक श्रोतको जानकारी	पानिको मुल फुट्ने	पहिले													मुहान फुट्ने छोडेको	
		अहिले														

स्थानीयस्तरमा जलवायु परिवर्तनले पारेको असर यकीन गर्न यो विधि प्रयोग गरिएको छ । यस विधिको प्रयोगमा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा उपस्थित समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवीहरूको भूमिका उल्लेख्य रहेको थियो । यसका साथसाथै स्थानीय किसानहरूलाई जलवायु परिवर्तनसंग अनुकूलन हुने गरी कृषि प्रणालीमा गरिएका फरकपनको बारेमा समेत जानकारी गराइएको थियो । यस वडाका विभिन्न ठाँउहरूमा गरिएको छलफल अनुसार पछिल्लो ३०-४० वर्षको अन्तरालमा मौसममा देखिएका परिवर्तन तथा बालीक्रम भएको फरक माथिको तालिका बमोजिम रहेको छ ।

३.१.२.२ ऐतिहासिक समय रेखा

यस क्षेत्रभित्र विगत २०२८ सालदेखि हालसम्म भएको जलवायुजन्य प्रकोप लगायत प्राकृतिक प्रकोपहरूको निरन्तरता तथा उक्त प्रकोपहरूसँग अनुकूलित हुन गरिएका प्रयासहरूको लेखाजोखा र विश्लेषण गरी भविष्यमा दोहोरिन सक्ने अथवा जोखिमको रूपमा पटक-पटक आउन सक्ने सम्भावना भएका प्रकोपहरूको आँकलन गरिएको छ । ऐतिहासिक समय रेखा विश्लेषण गर्दा खडेरी, वालीरोग, पहिरो, पशुरोग, भू-क्षय, आगलागी, मिचाहाभार र हावाहुरी जस्ता मुख्य प्रकोपहरूका कारण समुदायको जीविकोपार्जनमा प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष असर गरेको पाइएको छ । जलवायुजन्य प्रकोपको कारणले मानिस, कृषिवाली र पशुपंक्षीहरूमा विभिन्न रोगहरूको प्रकोप बढ्नुको साथै खडेरीले यस क्षेत्रमा सताएको पाइएको छ । यस्ता असरहरूबाट बच्नको लागि स्थानीय स्तरमा एकल तथा सामुहिक रूपमा केहि प्रयासहरू गरिएको छ, यद्यपि यस्ता समस्यासँग दीर्घकालीन रूपमा अनुकूलित हुने प्रकारका उपायहरूको योजनाबद्ध रूपमा तयारी तथा कार्यान्वयन गरिनु आवश्यक देखिन्छ ।

तालिका २१ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को सहभागितामूलक समय रेखा

क्र. सं.	प्रकोप	स्थान	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरू	क्षति वा परिवर्तन को तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
साविक वडा नं. ५								
१	खडेरी	वडाभरी	२०२८	निरन्तर	खाद्यान्न उत्पादनमा कमी, खानेपानीका मुलहरू सुकेको, तरकारी उत्पादनमा कमी, हैजा फैलिएको	४	पानी बोकेर खाने गरेको	पानीको मुहानहरू सुक्ने, खाद्यान्न उत्पादन नहुने, भोकमारी फैलिने
२	वालीरोग	वडाभरी		निरन्तर	तरकारी उत्पादनमा ह्रास, खाद्यान्नवाली उत्पादनमा असर गरेको	४	सार्थक प्रयास नभएका आएको	उत्पादनमा कमी भई भोकमारी, कुपोषण हुन सक्ने
३	पशुरोग	वडाभरी	२०६५	निरन्तर	पखाला, आँखा सुनिने जस्ता रोगका कारण ७७ बाखा मरेको, २० वटा गोरु र ७ वटा भैसी मरेको	४	प्राथमिक उपचार गरेको	पशुजन्य उत्पादनमा कमी हुन सक्ने
४	पहिरो	भुम्प		निरन्तर	२० रोपनी जग्गामा असर, ४२ घरधुरीलाई असर, जंगलमा क्षती	४	वृक्षारोपण गरेको	थप नोक्सानी गर्न सक्ने
		खार	२०५२	२०७५	लिताको सबै घर बस्ति उठेको, ९ घर भत्केको, खार र क्लपानी सिंचाइमा असर	४	बसाई सराई गरेको	थप १० घरलाई प्रभाव पार्न सक्ने
		पदितो माउरे खर्क पहिरो	२०७४	निरन्तर	खेतीयोग्य जग्गामा असर	३	सार्थक प्रयास नभएको	थप नोक्सानी गर्न सक्ने
		भगवती आ.वि पहिरो	२०५५	निरन्तर	२ रोपनी वृक्षारोपणलाई असर	४	सार्थक प्रयास नभएको	विद्यालयलाई असर गर्न सक्ने
		सिम्ली आजखेत पहिरो	२०७४	निरन्तर	खेतीयोग्य जग्गामा असर	४	सार्थक प्रयास नभएको	६ घरधुरी विस्थापित हुन सक्ने
		सेलेन नदिकटान पहिरो	१९९०	निरन्तर	१०८ रोपनी खेतीयोग्य जग्गामा क्षति, १२ घरधुरी प्रभावित	४	सार्थक प्रयास नभएको	थप नोक्सानी गर्न सक्ने

क्र. सं.	प्रकोप	स्थान	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरू	क्षति वा परिवर्तन को तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
		किमुखोला पहिरो	२०७२	निरन्तर	सरदर १०० मि कुलो बगाएको	३	सार्थक प्रयास नभएको	उत्पादनमा ह्रास
५	भुक्षय	वडा भरी	२०७२	निरन्तर	मलिलो माटो बगाएकोले उत्पादनमा असर	३	सार्थक प्रयास नभएको	उत्पादनमा ह्रास
साविक वडा नं. ६								
१	पहिरो	मलढुङ्गे पहिरो	१९९०	निरन्तर	१० रोपनी खेतीयोग्य जमिन तथा १० विघा वन क्षेत्रलाई असर	४	वृक्षारोपण गरेको तर विफल	बस्ति उठ्न सक्ने सम्भावना तथा बाटो घाटोलाई असर
		पानीमुल पहिरो	२०१६	निरन्तर	३ घट्ट, ५ गोठ बगेको	३	सार्थक प्रयास नभएको	जमिन घसिदै गएको र बस्ति जोखिममा
		बाख्रे पहिरो	२००८	२०६६	६ विघा जमिनलाई क्षती	२	सार्थक प्रयास नभएको	जमिन घसिदै गएका
२	खडेरी	वडाभरी	२०५६	निरन्तर	पानीका मुहानहरू सुकेको, सिंचाईमा असर, उत्पादनमा ह्रास	४	सार्थक प्रयास नभएको	उत्पादन ह्रास, भोकमारी फैलिन सक्ने
३	आगलागी	वन क्षेत्र	२०६०	निरन्तर	१५०० देखी १६०० विरुवा नष्ट, घाँसमा कमि	३	समुदायको प्रयासमा निभाउने गरेको	घाँस दाउरामा कमि, वनको हैसियतमा कमि
४	पशु रोग	वडाभरी	२०५६	निरन्तर	पशुजन्य उत्पादनमा कमि	२	सार्थक प्रयास नभएको	पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने, महामारी हुन सक्ने
५	मिचाहा झार	वडाभरी	२०६०	निरन्तर	स्थानिय घाँस उत्पादनमा कमि	३	समुदायको प्रयासमा उखेलर फाल्ने गरेको	स्थानिय घाँस लोप हुन सक्ने, खेतिपातीमा असर
६	वालीरोग	वडाभरी	२०६५	निरन्तर	अन्न उत्पादनमा कमि	४	साधारण उपचार गर्ने गरेको	भोकमारी हुन सक्ने
७	भुक्षय	वडाभरी	२०२९	निरन्तर	अन्न उत्पादनमा कमि, खेतियोग्य जमिनलाई असर	४	सार्थक प्रयास नभएको	जमिन बाँफो हुने, भोकमारी हुने
साविक वडा नं. ७								
१	भुक्षय	धेरै स्थानमा	२०२९	निरन्तर	खेतियोग्य जमिनलाई असर, वन क्षेत्रलाई असर	२	सार्थक प्रयास नभएको	थप प्रभाव पर्न सक्ने
२	खडेरी	वडाभरी	२०२९	निरन्तर	पानीका मुहानहरू सुकेको, सिंचाईमा असर, बस्तुभावलाई पानीको अभाव, कृषि तथा खाद्यान्न वालीमा अभाव, बस्ति उठेको	४	सार्थक प्रयास नभएको	उत्पादन नहुने, भोकमारी फैलिने, रोजगारीका लागि भारत जानेक्रममा वृद्धि
३	वाली रोग	वडाभरी	२०६५	पटक पटक	आलु, मुला, कोसा जस्ता तरकारी उत्पादनमा ह्रास, खाद्यान्नवाली उत्पादनमा असर गरेको, मकै, पिडालुमा किरा लागी उत्पादनमा कमी	४	माटो जाँचेको र योजनामा कुरा भएको	उत्पादनमा कमी भई भोकमारी, कुपोषण हुन सक्ने

क्र. सं.	प्रकोप	स्थान	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरू	क्षति वा परिवर्तन को तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
४	आगलागी	वन क्षेत्र	२०७३/७४	निरन्तर	घाँस दाउरामा कमी लगायत जैविक मलमा समेत कमी आउन सक्ने	३	समुदायको प्रयासमा निभाउने गरेको	घाँस दाउरा र पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने, वनको हैसियतमा ह्रास
५	पशु रोग	वडाभरी	२०६०	पटक पटक	बाखामा पखाला, आँखा सुनिने, गला सुनिने तथा टाउको भोक्किने जस्ता रोग देखिएको	४	साधारण उपचार गर्ने गरेको	पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने
साविक वडा नं. ८								
१	हावाहुरी	वडाभरी	२०७३	२०७५	मकै वाली नष्ट गरेको	३	किनेर खाने गरेको	भोकमारी हुने
२	वाली रोग	वडाभरी	२०७४	निरन्तर	तरकारी खेतीमा असर, आलु, सिमी, केराउ, काउलीमा खपटे किरा, रातो कमिलाको असर	२	चाउचाउको तरकारी खाने गरेको	कुपोषण हुने सम्भावना
३	पशु रोग	वडाभरी	२०७५	२०७५	बाखामा पखाला, आँखा सुनिने, गला सुनिने तथा टाउको भोक्किने जस्ता रोग देखिएका र करिब १०० बाखा मरेको, कुखुरा पालनमा समस्या	३	साधारण उपचार गर्ने गरेको	बाखापालनमा समस्या हुन सक्ने
४	पहिरो	ओखरखान	२०७०	पटक पटक	१६ घरको खेतवारीलाई असर, १० घर उठेको	३	वृक्षारोपण गरेको	बस्ति विस्थापित हुन सक्ने
		अलमुला	२०२८	निरन्तर	३० रोपनी जमिनलाई क्षती, १७ घरधुरी प्रभावित	३	सार्थक प्रयास नभएको	थप खेतियोग्य जमिनलाई असर गर्न सक्ने
		गाडासिम, ढाडसिम	२०२८	निरन्तर	१७ घरधुरी प्रभावित, खेतियोग्य जमिन बगाएको	३	उत्तिस रोपेको	७० घरधुरीको खेतवारी प्रभावित
५	भूक्षय	अलमुला	२०२८	निरन्तर	तरकारी तथा अन्न उत्पादनमा कमी	३	किनेर खाने गरेको	भोकमारी हुने सम्भावना
६	खडेरी	वडाभरी	२०५०	निरन्तर	पानीका मुहानहरू सुकेको, सिंचाइमा असर, वस्तुभाउलाई पानीको अभाव, कृषि तथा खाद्यान्न वालीमा असर	४	पानी बोकेर खाने गरेको	महामारी तथा खाने पानीमा समस्या हुन सक्ने
साविक वडा नं. ९								
१	पहिरो	गाडेसाल, नाउली, ढाँड	२०५३	निरन्तर	खेतियोग्य नमिन, वन क्षेत्र तथा बाटोलाई असर गरेको	२	सार्थक प्रयास नभएको	गाडेसालमा थप पहिरो गई क्षती हुन सक्ने
२	भूक्षय	वडाभरी	२०७०	निरन्तर	कृषि तथा खाद्यान्न वालीमा अभाव	२	सार्थक प्रयास नभएको	उत्पादनमा कमी तथा थप माटो बगाउने
३	आगलागी	सा.व.	२०५६	निरन्तर	घाँस दाउरामा कमी लगायत जैविक मलमा समेत कमी आउन सक्ने, वन पारिस्थितिकिय प्रणालीमा समेत असर	३	समुदायको प्रयासमा निभाउने गरेको	घाँस दाउरा र पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने, वनको हैसियतमा ह्रास

क्र. सं.	प्रकोप	स्थान	वर्ष	बारम्बारता	असर तथा प्रभावहरू	क्षति वा परिवर्तन को तह	समुदायले गरेको अनुकूलन को प्रयास	भविष्यमा पर्न सक्ने असर
४	वाली रोग	वडाभरी	२०७०	निरन्तर	मकै र गहुँमा घुन किरा लागेको, धानमा पुतली, आलुमा कमिला र डढुवा, टमाटर, प्याज, काउली, टमाटरमा कुहिने	३	उपचार तथा सचेतनाका कार्यक्रम गर्ने गरेको	कुपोषण हुने सम्भावना, उत्पादनमा कमी भई भोकमारी हुन सक्ने
५	पशु रोग	वडाभरी	२०७०	निरन्तर	गाई गोरुलाई ज्वरो, बाख्रालाई ज्वरो, पखाला, मुख पाक्ने, कुखुरा भोक्काएर मर्ने, मेज, प्यारालाईसिस जस्ता रोग देखिएको	३	सामान्य उपचार गर्ने गरेको	पशुपालनमा समस्या आउन सक्ने
६	मानव रोग	वडाभरी	२०७२	निरन्तर	ज्वरोले गर्दा २ जनाको मृत्यु	२	उपचार गर्ने गरेको	मानव मृत्युदर बढ्ने
७	मिचाहा झार	वडाभरी	२०६०	निरन्तर	स्थानिय घाँस उत्पादनमा कमि, खाद्यन्न उत्पादनमा कमि	३	समुदायको प्रयासमा उखेलर फाल्ने गरेको	स्थानिय घाँस लोप हुन सक्ने, खेतिपातीमा असर
८	खडेरी	वडाभरी	२०६४	निरन्तर	कृषि तथा खाद्यन्न वालीमा अभाव	३	सार्थक प्रयास नभएको	उत्पादन नहुने, भोकमारी फैलिन

३.१.२.३ स्रोत तथा प्रकोपको नक्साङ्कन तथा पुष्ट्याई



नक्सा १२ : छेडागाड नपा वडा नं १३ को सहभागितामूलक स्रोत तथा प्रकोप नक्शा

सहभागितामूलक नक्शाको माध्यमबाट यस वडमा रहेका स्रोत तथा प्रकोपहरूको विश्लेषण गरिएको छ । यस वडामा जम्मा ५ वडा सामुदायिक वन रहेका छन् । कालापानीको आसपास, मजानुको दक्षिण पूर्व, थर्पु र बिन्नी खोरिया, काला ओरलको दक्षिण पश्चिम,

घोरिलास (सिल्मी) को उत्तर पश्चिममा धेरै वन विनाश भएको छ । आर्खेनाको दक्षिण, काँडासोतीको पूर्व र थानबाराको उत्तर पश्चिम, अलमुला को उत्तर, गतारा र बिन्नी खोरियाको बीच, लित्राको पश्चिम, नाडको दक्षिण, भारतीगाउँको दक्षिण पूर्व र कोरलाको दक्षिणमा पहिराहरु रहेका छन् । यसरी देखिएका प्रकोप र स्रोतहरु स्थलगत अवलोकन, समुदायसँग भएका छलफल र भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त तथ्याङ्कले समेत पुष्टि गरेको छ ।

३.१.२.४ संकटासन्न घरधुरी तथा वर्ग पहिचान

स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमाको प्रमुख उद्देश्य जलवायु परिवर्तनका कारण संकटासन्नता बढेका घरधुरी तथा समुदायको पहिचान गरि अनुकूलनका कार्यक्रमहरू तय गर्नु हो । यस वडाका अति उच्च, उच्च, मध्यम तथा न्यून संकटासन्नता भएका घरधुरीको पहिचान गर्नको लागि सबै टोलका टोल स्तरिय सचेतना तथा योजना तर्जुमा गोष्ठीमा हरेक वडा प्रतिनिधि, अगुवा नागरिक, शिक्षक तथा सा.व.उ.सका प्रतिनिधीहरूकोलाई संकटासन्न घरधुरी भनेको के हो, यि घरधुरीहरू किन छान्ने आदि बारेमा प्रष्ट पार्न सामुहिक छलफल गरिएको थियो । सबैले यो कार्यको उद्देश्यबारे प्रष्ट भएपछि घरधुरी छनौट गर्ने तरिकाबारे छलफल भएको थियो ।

त्यस पश्चात यस वडाका प्रत्येक टोलमा मेटाकार्डको प्रयोग गरी घरधुरीको संकटासन्न अवस्था पत्ता लगाउनको लागि समूहगत छलफल गरिएको थियो । यहाँका सम्पूर्ण ६८५ घरधुरीहरूको संकटासन्नताको अवस्था पहिचान गर्नको लागि प्रमुख रूपमा तीन वटा अवस्थाहरूको विश्लेषण गरिएको छ । १. आर्थिक अवस्था: यस अन्तर्गत आफ्नो उत्पादनबाट उक्त घर परिवारलाई वर्षभरिमा कति महिना खान पुग्छ, पशुपंक्षीको संख्या, रोजगारी र व्यापारको अवस्थाको विश्लेषण गरिएको छ । जस अनुसार जम्मा तीन महिनामात्र खान पुग्ने घरधुरी बढि संकटासन्न वर्गमा पर्न जान्छ भने बाह्रै महिना खान पुग्ने घरधुरी कम संकटासन्न वर्गमा पर्दछ । २. सम्पतिका स्रोत माथिको पहुँच तथा नियन्त्रण: यस अन्तर्गत मानिसको जिविकोपार्जनको लागि महत्वपूर्ण मानिएका पाँच प्रकारका सम्पतिहरू (भौतिक, आर्थिक, सामाजिक, प्राकृतिक तथा मानविय) को अवस्थाको बारेमा विश्लेषण गरिएको छ । जस अनुसार

जोसँग कम सम्पत्ति छ ऊ बढि संकटासन्न हुन्छ भने सम्पत्तिको अवस्था मजबुत हुने घरधुरीको संकटासन्नता कम हुन्छ । ३. त्यसै गरि हरेक घरधुरीको जलवायु परिवर्तनबाट सिर्जित समस्या तथा प्रकोपमा सम्मुखता (Exposure), संवेदनशीलता (Sensitivity) र अनुकूलन क्षमता (Adaptive Capacity) को आधारमा जोखिम (Risk) को अवस्था विश्लेषण गरिएको छ । जसको जोखिम बढि हुन्छ, उ बढि संकटासन्न वर्गमा पर्दछ । तलको तालिकामा यी आधारहरू अनुसार जोखिमहरूको अवस्था विश्लेषण गरी अति उच्च, उच्च, मध्यम तथा न्यून जोखिम भएका घरधुरीहरूको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका २२ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा घरधुरीहरूको वडागत स्तरीकरण

क्र. स.	साविक वडा	संकटासन्न परिवार				जम्मा घरधुरी
		न्यून (V ₁)	मध्यम (V ₂)	उच्च (V ₃)	अति उच्च (V ₄)	
१	५	२	१०	६१	१२३	१९६
२	६	५	८	२७	८३	१२३
३	७	२२	०	८	७५	१०५
४	८	१२	५२	३७	२०	१२१
५	९	२	९	१०४	२५	१४०
जम्मा		४३	७९	२३७	३२६	६८५

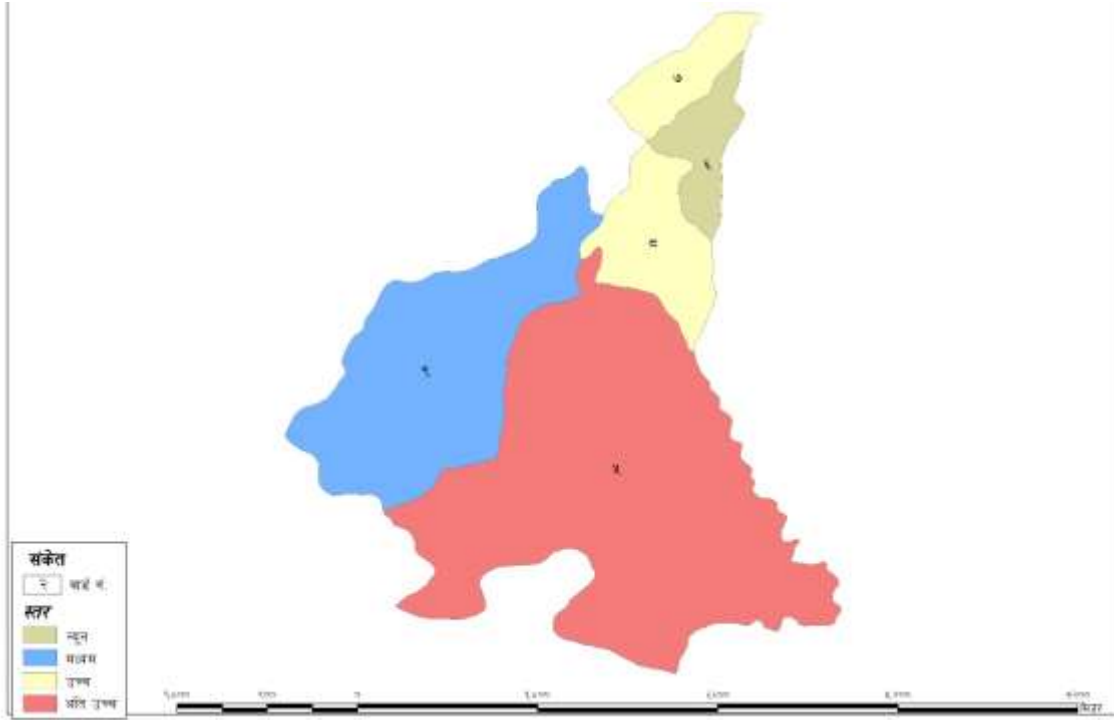
जलवायुजन्य जोखिमको आधारमा यस वडाका ३२६ घरधुरी (४७.५९ प्रतिशत) अति उच्च जोखिममा, २३७ घरधुरी (३४.६० प्रतिशत) उच्च जोखिममा तथा ७९ घरधुरी (११.५३ प्रतिशत) मध्यम प्रकारको जोखिममा रहेको घरधुरीको रूपमा पहिचान भएका छन् भने ४३ घरधुरी (६.२७ प्रतिशत) न्यून जोखिममा रहेका छन् । यसरी हेर्दा यस वडाका सबै घरधुरी कुनै न कुनै रूपमा जलवायु परिवर्तनका असरबाट प्रभावित रहेका छन् ।

३.१.२.५ वडास्तरीय जलवायु संकटासन्नता लेखाजोखा

समुदाय स्तरमा भएका छलफल, मौसमी मात्रो, ऐतिहासिक समय रेखा, प्रकोप स्तरीकरण, जीविकोपार्जनका सम्पत्तिहरूको विश्लेषण, समुदायले हाल अवलम्बन गरिरहेका अनुकूलनका प्रयासहरूको प्रभावकारिता तथा दीगोपना, स्थानीय समुदायको अनुकूलन क्षमता र स्थलगत अवलोकन एवं स्थानीय जनप्रतिनिधि र बुद्धिजीविहरूसँगको अन्तरक्रियको आधारमा यस वडामा पर्ने साविक काकीगाउँ गाविसका ५, ६, ७, ८ र ९ नं. वडाहरूको संकटासन्नता लेखाजोखा गरी प्राथमिकीकरण गरिएको छ । जस अनुसार यस वडाको साविक वडा नं ५ अति उच्च जोखिम, साविक वडा नं ७ र ८ उच्च जोखिम, साविक वडा नं. ९ मध्यम स्तरको जोखिममा र साविक वडा नं. ६ न्यून जोखिममा हेका छन् ।

तालिका २३ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का साविकका वडाहरूको प्रकोप संकटासन्नता वडा स्तरीकरण

साविक वडा	५	६	७	८	९
५		५	५	५	५
६			७	८	९
७				८	७
८					८
९					
जम्मा	५	१	३	४	२
स्तर	अति उच्च	न्यून	उच्च	उच्च	मध्यम



नक्सा १३ : छेडागाड नपा वडा नं १३ को संकटासन्नताको अवस्था

३.१.२.६ प्रकोप स्तरीकरण

यस वडामा जलवायुका कारणले विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरु देखिएका छन् । स्थानीयस्तरमा भएका छलफल तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीबाट प्राप्त नक्शाहरुको विश्लेषणबाट खडेरी, भू-क्षय, वालीरोग, मानवरोग, मिचाहाभार, पशुरोग, पहिरो, आगलागी र हावाहुरी प्राथमिकताका आधारमा यहाँका प्रमुख प्रकोपहरुको रूपमा देखिएका छन् । स्थानीय स्तरमा सञ्चालन भएका छलफलहरुबाट तलका प्रकोपहरुको पहिचान गरिएको छ । सबै प्रकोपको असर तथा प्रभाव फरक फरक हुने भएकोले पहिचान भएका हरेक प्रकोपको असर कुन तहको छ भनेर सहभागितामुलक रूपमा जोडागत स्तरिकरण मार्फत प्रकोपहरुको स्तरिकरण गरिएको छ

तालिका २४ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का मुख्य प्रकोपहरुको जोडागत स्तरिकरण

प्रकोप	खडेरी	भूक्षय	आगलागी	वालीरोग	पशुरोग	मानव रोग	मिचाहाभार	पहिरो	हावाहुरी
खडेरी	X	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी	खडेरी
भूक्षय	X	X	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय	भूक्षय
आगलागी	X	X	X	वालीरोग	पशुरोग	मानव रोग	मिचाहाभार	पहिरो	आगलागी
वालीरोग	X	X	X	X	वालीरोग	वालीरोग	वालीरोग	वालीरोग	वालीरोग
पशुरोग	X	X	X	X	X	मानव रोग	मिचाहाभार	पशुरोग	पशुरोग
मानव रोग	X	X	X	X	X	X	मानव रोग	मानव रोग	मानव रोग
मिचाहाभार	X	X	X	X	X	X	X	मिचाहाभार	मिचाहाभार
पहिरो	X	X	X	X	X	X	X	X	पहिरो
हावाहुरी	X	X	X	X	X	X	X	X	X
जम्मा	९	८	२	७	४	६	५	३	१
स्तर	I	II	VIII	III	VI	IV	V	VII	IX

३.१.२.७ जीविकोपार्जनका सम्पतिहरूको विश्लेषण

यस वडाका साविकका सबै वडाहरूका समुदायसंग जीविकोपार्जनका पाँच सम्पतिहरूको अवस्था र गुणस्तरको बारेमा छलफल गरि ती सम्पतिहरूमा पहुँच तथा नियन्त्रणको विश्लेषण पनि गरिएको छ। यी पाँच सम्पतिहरूको अवस्था र गुणस्तरको अध्ययनले समुदाय अनुकूलित हुन हाल भएका स्रोतहरूको क्षमता विश्लेषण गर्दै अनुकूलन योजना बनाउन थप मद्दत गरेको छ

तालिका २५ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का जीविकोपार्जनका सम्पतिहरूको विवरण

जीविकोपार्जनका सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढेको (+) वा घटेको (-) क्रम	लक्षित वर्गको बढेको (+) वा घटेको (-) क्रम	लक्षित वर्गको नियन्त्रण बढेको (+) वा घटेको (-)
साविक ५					
सामाजिक	आफ्नै भेषभुषा तथा खस भाषा बोल्ने गरेको, आपसी मेलमिलाप तथा सद्भाव कायम	सामाजिक मुल्य र मान्यता कायम राख्दै आपसी सद्भाव कायम भएको हुनेछ	+	+	+
प्राकृतिक	वन समुह १	हरियाली बढेको हुनेछ, प्रत्येक वर्ष १ व्यक्ति १० विरुवा रोप्ने अनिवार्य गरिएको हुनेछ	+	+	+
मानविय	+२ पास ४० जना, स्नातक तह पास ३, स्नातकोत्तर पास १, सिपयुक्त १	शिपमुलक दक्षतामा वृद्धि भइ १ घर १ रोजगारी भएको हुनेछ	+	+	+
आर्थिक	स्थाई रोजगार ४ जना, अस्थाई ५ जना, सहकारीमा १ जना	आर्थिक लाभका लागी औद्योगिक तथा व्यवसायिक कृषिको विस्तार भएको हुनेछ	+	+	+
भौतिक	खोप केन्द्र १, सडक पक्क ३ कि.मि, कच्चि ५ कि.मि, मगर संघ भवन १, मन्दिर १, आ. वि. १, प्रा. वि. १	बाटो पक्क भएको हुनेछ साथै अरु पुर्वाधारको पनि विकास भएको हुनेछ,भवनहरु व्यवस्थित रुपमा निर्माण भएको हुनेछ	+	+	+
साविक ६					
आर्थिक	२५ जना रोजगार, वैदेशिक रोजगार २०० जना	रोजगारीको संख्या बढेको हुनेछ	+	+	+
भौतिक	विद्यालय १, ४ कि.मि मध्य पहाडी लोकमार्ग	भवन हरू पक्क बनेको हुनेछ, बाटो पक्क भएको हुनेछ	+	+	+
प्राकृतिक	सामुदायिक वन २ वटा, पानीको मुल ५ वटा	पानीको मुल संरक्षण भएको हुनेछ, सा. वनको अवस्था सुधारिने र संरक्षण भएको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक	२ मन्दिर, १ जात्रा	समाजको स्तर उन्नती भई सामाजिक मेलमिलाप कायम भएको हुनेछ,	+	+	+
मानविय	,स्नातक तह पास ४, ओभरशियर ४ जना, ६ जना अ.न.मि, १० जना सि.एम.ए., ४ जना जे.टि.ए., ४ जना सिर्कमी, १० जना डर्कमी, कृषि प्राविधिक २ जना, पशु प्राविधिक २ जना, १२ जना शिक्षक, स्वास्थ्यकर्मी ४ जना, ८ सुरक्षकर्मी	स्वरोजगारी वढी मानविय श्रोत बढेको हुनेछ	+	+	+
साविक ७					
भौतिक	आधारभुत विद्यालय १, १ कि.मि कृषि सडक, मन्दिर १	सडक विस्तार र पक्क भएको हुने,विद्यालयको सतर तथा संख्यामा वृद्धि	+	+	+
प्राकृतिक	पानीको मुहान ५ वटा	वन क्षेत्र बढेको र पानीको उचित प्रयोग भएको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक	कृषि समुह २, बाख्रा पालन समुह २, आमा समुह १	समाजको स्तर उन्नती भई सामाजिक मेलमिलाप कायम भएको हुनेछ	+	+	+

जीविकोपार्जन का सम्पत्ती	हालको अवस्था र गुणस्तर	भविष्यको अवस्था (परिदृश्य) र गुणस्तर	थप सूचकहरू बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम	लक्षित वर्गको बढ्दो (+) वा घट्दो (-) क्रम	लक्षित वर्गको नियन्त्रण बढ्दो (+) वा घट्दो (-)
मानविय	एस. एल .सी पास ८०, +२ पास ४५ जना, स्नातक तह पास २५, सि.एम.ए. ४ जना, जे.टि.ए ३६, नर्स १, एच.ए ३, सिर्कमी १०, डर्कमी ७	स्वरोजगारी बढेको हुने	+	+	+
आर्थिक	शिक्षक १३, प्रहरी २, व्यापारी २, ज्याला मजदुरी ४५%, वैदेशिक रोजगार ७	रोजगारी वृद्धि भइ आमदानी बढेको हुनेछ	+	+	+
साविक ८					
भौतिक	आ.वि १, मन्दिर १, सडक २.५ कि. मि, कृषि सडक ७ कि.मि, स्वास्थ्य चौकी १	भवनहरू विस्तार भएको हुनेछ,सडक विस्तारीत तथा व्यवस्थित भएको हुनेछ	+	+	+
प्राकृतिक	सा.व १	सा.व को संख्या बढेको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक	भगवती माथला सञ्जाल समुह	सामाजिक परिवर्तन भएको हुनेछ	+	+	+
मानविय	+२ पास ३०, स्नातक पास ४, डिग्री १, दक्ष जनशक्ति १६	दक्ष जनशक्तिमा वृद्धि भै रोजगारी बढेको हुनेछ	+	+	+
आर्थिक	स्थाइ रोजगार ६, अस्थाइ रोजगार १, सहकारी १	बैंकको स्थापना भएको हुनेछ	+	+	+
साविक ९					
भौतिक	विद्यालय २, कृषि सडक ११ कि.मि, सडक १ कि.मि, खानेपानी धारा ४८, पानी घट्ट २, सुधारिएको घट्ट १	सडक पक्कि भएको हुनेछ ,विद्यालयको संख्या बढेको हुनेछ	+	+	+
प्राकृतिक	सा.व १, पानीको मुल १८, खोला ४	हरियाली बढेको हुने, मुहान संरक्षण भएको तथा वन तथा वन पैदावारको संरक्षण तथम संवर्द्धन भएको हुनेछ	+	+	+
सामाजिक	आमा समुह १, सामुदायिक संस्था ३, मन्दिर ६, मेला २ मगर समुदाय	स्थानिय कोषको प्रवर्द्धन भएको तथा संस्कृतिको विकास तथा उन्नती भएको हुनेछ	+	+	+
मानविय	डिग्री पास ४, +२ पास ४४ जना, स्नातक तह पास २२, सि.एम.ए. १ जना, जे.टि.ए.४, पशु प्राविधिक १	दक्ष जनशक्तिमा वृद्धि भै रोजगारी बढेको हुनेछ	+	+	+
आर्थिक	शिक्षक ६,, प्रहरी २, व्यापारी २, ज्याला मजदुरी ४५%, वैदेशिक रोजगार १२१, पसल १५, मिल १	स्वरोजगारी बढेको हुने	+	+	+

३.२ अनुकूलनका उपायहरु/विकल्पहरुको पहिचान तथा छनौट गर्ने आधारहरु

यस चरणमा प्राथमिकीकरण भएका जलवायु परिवर्तनका असरहरूसँग अनुकूलित हुने परिकल्पना पूरा गर्नको लागि विभिन्न उपायहरुको पहिचान र प्राथमिकीकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने अनुकूलनका कार्यहरुको पहिचान गरिएको छ। यसैगरी समुदाय, बसोबास क्षेत्र, साविक गाविस तथा वडा आदिका लागि कार्ययोजना तर्जुमा भएका मध्ये सर्वप्रथम अति सड्कटासन्न समुदायका जोखिम सम्बोधन गर्ने खालका योजनालाई प्राथमिकीकरण गरिएको छ। यसरी प्राथमिकीकरणमा परेका योजनाहरुको विस्तृत खाकालाई नै स्थानीय अनुकूलन योजनाको रूपमा प्रस्ताव गरिएको छ।

तालिका २६ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को अनुकूलनका उपायहरुको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरु	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरु	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी (१-३)	जम्मा	स्तर
साविक ५												
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पानीको श्रोतहरु सुक्दै गएकोले खेतीवाली नष्ट भइ उत्पादनमा कमी	खडेरीबाट बच्ने खेती लगाई यसका असरहरु कम भएको हुने,	सिचाई कुलो अथवा पोखरी निर्माण	३	३	२	२	२	२	१४	III
				सिचाई कुलो अथवा पोखरी निर्माण	३	३	२	२	२	२	१४	III
				खानेपानी योजना निर्माण	३	३	२	२	३	३	१६	II
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	घर वस्ति प्रभावित ,खेतीयोग्य जग्गा नष्ट	तारजालिको प्रयोग गरी पहिरो नियन्त्रण हुने, स्थानिय प्रजाती लगाइ पहिरो नियन्त्रीत भएको हुने	तारजाली, वृक्षारोपण	३	३	३	३	२	२	१६	II
	वन तथा जैविक विविधता	वन्य जन्तुलाइ तथा वन क्षेत्रलाई असर पारेको	वन तथा वन्य जन्तुहरुको संरक्षण भएको हुने	तारजाली, वृक्षारोपण	३	२	१	१	२	३	१२	IV
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेती योग्य जमिनको मलिलो माटो बगाई उत्पादन घट्ने तथा माटोको सतह पनि घट्ने	विभिन्न उपायहरुको प्रयोग वाट भूक्षय नियन्त्रण भएको हुने	गढा सुधार, वृक्षारोपण, भुईँघाँस रोपण	३	२	१	१	३	२	१२	IV
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	विभिन्न रोगका कारण उत्पादनमा हास, माटोको गुणस्तरमा कमी	क्षमता विकास गर्ने, माटोको गुणस्तर अनुसार वीउ लगाईने, बेमौसमी तरकारी लगाईएको हुने	कृषि तालिम, पोली हाउस बनाउने, उन्नत जातको वीउ वितरण, माटो परिक्षण	३	३	२	३	३	२	१६	II
	जनस्वास्थ्य	रसायनिक मलको प्रयोगले स्वास्थ्यमा हानी	जैविकमल प्रयोग बढेको हुने	जैविकमल बनाउने तालिम	३	३	३	३	३	३	१८	I

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गसूचि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी (१-३)	जम्मा	स्तर
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा ह्रास, पशुजन्य उत्पादनमा कमी, आर्थिक संकट	पशुस्वास्थ्य सुधार भएको हुने,	गोठ सुधार, पशु पालन तालीम, औषधी उपचार	२	२	२	२	२	२	१७	I
साविक ६												
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादन योग्य जमिन बगेर नष्ट भएका, वाली पुरेको, उत्पादन घटेको	तारजालीको तथा वृक्षारोपण गरी पहिरो नियन्त्रण भएको हुने	तारजाली, वृक्षारोपण	२	२	२	२	२	२	१७	I
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	समयमा खेतीपाती नहुँदा उत्पादन घटेको	नियन्त्रणका उपायहरू अवलम्बन गरि यसका असरहरू कम भएको हुने	वृक्षारोपण, सिंचाइ पोखरी	२	२	२	२	२	२	१७	I
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	माटोमा असर, उत्पादनमा कमी	नियन्त्रणका उपायहरू अवलम्बन गरि यसका असरहरू कम भएको हुने	गद्दा सुधार	२	२	१	२	२	१	१३	III
मानव रोग	जनस्वास्थ्य	भाडापखाला लागेको, टाइफाइड, जन्डिसले स्वास्थ्य अवस्था विग्रिएको	रोग नियन्त्रण भई समस्या मुक्त भएको हुने	रसायनिक मल तथा विषादीको प्रयोग घटाउने, सरसफाईमा जोड, स्वास्थ्य शिविर सञ्चालन	२	२	२	२	२	२	१७	I
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वन विनाश भई घाँस दाउरामा कमी, पानीको मुहान सुक्ने, वनको हैसियत विग्रने	वन हराभरा भई वन्यजन्तु बढ्ने	ईन्धनका बैकल्पिक उपायहरू, वृक्षारोपण, नियन्त्रित चरिचरण	२	२	२	२	२	२	१८	I
मिचाहाभार	वन तथा जैविक विविधता	घाँस उत्पादनमा कमी, वनको हैसियत विग्रने	वनको हैसियतमा सुधार	मल बनाउने तालिम	२	२	२	२	२	२	१८	I
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा ह्रास, उत्पादनमा कमी	पशुस्वास्थ्य सुधार भएको हुने	गोठ सुधार, पशु शिविर खोल्ने, औषधी उपचार	२	२	२	२	२	२	१७	I

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी (१-३)	जम्मा	स्तर
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास, माटोको गुणस्तरमा कमी	क्षमता विकास गर्ने, माटोको गुणस्तर अनुसार वीउ लगाईने, बेमौसमी तरकारी लगाईएको हुने	कृषि तालिम, पोली हाउस बनाउने, उन्नत जातको वीउ वितरण, माटो परिक्षण	३	३	३	३	३	३	१८	I
साविक ७												
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय वाली छिटो पाक्ने, वाली पाक्ने समय फेर बदल हुँदा समस्या	जैविक मल तथा कम्पोस्ट मल प्रयोग गरि यसका असरहरू कम भएको हुने	खडेरीबाट बच्ने वाली, आयआर्जन वृद्धि गरि पोषण युक्त खाना उपलब्ध गराउने	३	३	३	१	३	१	१४	III
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	आधा वन क्षेत्रलाई नोक्सान, घाँस दाउरामा कमी	वन हराभरा भई वन्यजन्तु बढ्ने	ईन्धनका बैकल्पिक उपायहरू जस्तै गोबर स्याँस, सुधारिएको चूलो, वृक्षारोपण, नियन्त्रित चरिचरण, अग्निरेखा निर्माण	३	३	३	२	२	२	१५	II
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास	माटोको गुणस्तर अनुसार वीउ लगाईने, बेमौसमी तरकारी लगाईएको हुने	कृषि तालिम, पोली हाउस बनाउने, उन्नत जातको वीउ वितरण, माटो परिक्षण	३	३	३	३	३	३	१८	I
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा समस्या, पशुजन्य उत्पादनमा कमी	रोग नियन्त्रण भई पशुपालन सहज भएको हुने	गोठ सुधार, भकारो सुधार औषधी उपचार	३	३	३	२	३	२	१६	II
साविक ८												
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बसोबास तथा भौतिक पूर्वाधार	खेतीयोग्य जमिन बगाएको, बस्ति जोखिम	पहिरो रोकथाम तथा नियन्त्रण भएको हुनेछ	तारजाली, वृक्षारोपण	३	३	३	२	३	३	१७	II
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतीयोग्य जमिनमा असर, खानेपानी तथा सिंचाइमा असर	खडेरीबाट बच्ने खेति लगाइ यसका असरहरू कम भएको र उत्पादन बढेको हुने	वृक्षारोपण, मुहान संरक्षण	३	३	३	२	३	२	१६	II
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	मलिलो माटो बगाइ उत्पादनमा कमी	नियन्त्रणका उपायहरू अवलम्बन गरि यसका असरहरू कम भएको हुने	गढा सुधार, वृक्षारोपण, भुईँघाँस रोपण	२	३	१	३	३	१	१३	III

प्रकोप	क्षेत्रगत संवेदनशील क्षेत्र	क्षेत्रगत प्रभाव तथा असरहरू	क्षेत्रगत भावी परिकल्पना	अनुकूलनका उपायहरू	प्रभावकारिता (१-३)	सम्भाव्यता (१-३)	दिगोपना (१-३)	खर्चको मितव्ययिता (१-३)	लक्षितवर्गमूखि (१-३)	महिलाको कार्यबोझमा कमी (१-३)	जम्मा	स्तर
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास	रोकथाम भई उत्पादनमा वृद्धि	कृषि तथा पशु सम्बन्धी तालिम, जैविक विषाधी बनाउने तालिम	३	३	२	३	१	३	१५	II
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा समस्या, आर्थिक संकट	रोग निगन्त्रण भै पशुजन्य उत्पादनमा वृद्धि भएको हुने	उपचार तथा प्राविधिक सरसल्लाह, गोठ सुधार, खानेपान तथा सरसफाई तालिम	२	३	२	३	२	३	१५	II
हावाहुरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खाद्यान्न वाली नष्ट	कृषि वाली प्रणाली अपनाइ उत्पादन बढेको हुने	टनेल खेती, वाली परिवर्तन	१	३	१	३	२	२	१२	IV
साविक ९												
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास, रोगव्याध बढेको	खडेरीबाट बच्ने खेति लगाइ यसका असरहरू कम भएको र उत्पादन बढेको हुने, सिंचाइको सुविधा भएको हुने	मुहान संरक्षण, संकलन पोखरी निर्माण	३	३	२	३	२	२	१५	II
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	मलिलो माटो बगाइ उत्पादनमा कमी	विभिन्न प्रणालीहरू अवलम्बन गरी भूक्षय रोकथाम गरिएको हुने	गद्दा सुधार, प्राविधिक सल्लाह	३	३	२	३	२	२	१५	II
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	विभिन्न रोगका कारण उत्पादनमा ह्रास, माटोको गुणस्तरमा कमी	दक्ष प्राविधिक जनशक्तिको प्रभावकारी रूपमा प्रयोग भएको हुनेछ	आधुनिक प्राविधि अवलम्बन, उपचार, जैविक विषादी बनाउने तालीम	३	३	२	२	२	२	१४	III
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा समस्या, आर्थिक संकट	रोग निगन्त्रण भई पशुपालनमा वृद्धि हुने	पशुपालन संबन्धि तालिम, दक्ष प्राविधि उत्पादन	३	३	२	२	२	२	१४	III
मिचाहाभार	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	घाँस उत्पादनमा कमी, वनको हैसियत बिग्रने	वनको हैसियतमा सुधार, उत्पादनमा वृद्धि भएको हुनेछ	जैविक विषादी तथा मल बनाउने तालिम	३	२	३	२	३	२	१५	II
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वन विनाश भइ घाँस दाउरामा कमी, वन्यजन्तुमा असर, पारिस्थितिकिय प्रणालीमा असर	वन हराभरा भइ वन्यजन्तु बढ्ने,	वृक्षारोपण, वन व्यवस्थापन तालिम	३	३	२	२	३	३	१६	II

३.३ महिला, दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गमा जोखिमहरुको विश्लेषण

महिला दलित, विपन्न तथा पछाडि पारिएका वर्गहरुको जोखिम विश्लेषणबाट सबै जसो प्रकोपका क्षेत्रमा विश्लेषण गर्दा उमेरगत समूह बालबालिका र वृद्धहरुलाई असर गरेको पाइन्छ । त्यसैगरी लैंगिक विश्लेषण गर्दा महिलालाई बढि असर परेको छ भने आर्थिक रुपमा विपन्नलाई बढि असर परेको छ ।

तालिका २७ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का प्रकोप संकटासन्नता वर्गको विश्लेषण

वडा	प्रकोप	प्रकोप संकटासन्नता वर्ग														
		उमेर समूह				लिंग		आर्थिक स्तर				सामाजिक स्तर		जतजाति		
		बालबालिका	युवा	वयस्क	वृद्ध	पुरुष	महिला	अति विपन्न	विपन्न	मध्यम	सम्पन्न	एकल महिला	अपाङ्ग	दलित	क्षे.बा.ठ	जनजाती
५	खडेरी	२	३	३	३	३	४	३	३	२	१	३	३	३	२	३
	भूक्षय	२	३	३	३	३	३	४	३	२	१	३	३	३	२	३
	बालीरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	१	३	२	३	२	३
	मानवरोग	४	२	२	३	२	३	४	३	२	१	२	२	३	१	२
	पशुरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	१	२	२	२	१	२
	पहिरो	१	२	३	२	३	४	३	३	२	१	३	३	३	२	३
६	खडेरी	२	३	३	३	३	४	३	३	२	१	३	३	३	२	-
	पहिरो	२	२	३	२	३	४	३	३	२	१	२	३	३	१	-
	भू-क्षय	२	३	३	२	३	४	४	३	२	१	३	३	३	२	-
	बालीरोग	३	३	२	३	३	३	३	३	१	१	३	२	२	२	-
	पशुरोग	३	३	२	३	३	३	४	३	२	१	२	२	३	१	-
	मानवरोग	३	२	२	३	२	३	४	३	२	१	२	२	३	१	-
	आगलागी	२	२	३	३	३	४	३	३	२	१	३	३	३	२	-
मिचाहाभार	१	२	२	२	१	२	२	२	१	१	२	१	२	१	-	
७	खडेरी	२	२	३	३	३	४	३	३	२	१	२	३	३	२	-
	आगलागी	२	२	३	३	३	४	३	३	२	१	३	३	३	२	-
	बालीरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	१	३	२	३	२	-
	पशुरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	१	२	२	३	१	-
	भू-क्षय	२	२	३	३	३	३	४	३	२	१	३	३	३	१	-
	मानवरोग	४	२	२	३	२	३	४	३	२	१	३	३	३	१	-
८	खडेरी	३	३	३	३	३	४	३	३	३	२	३	३	३	२	-
	पहिरो	३	२	३	२	३	३	३	३	२	१	२	३	३	१	-
	भू-क्षय	२	३	३	३	३	३	४	३	२	१	३	३	३	२	-
	बालीरोग	३	३	२	३	३	३	३	३	१	१	३	२	२	२	-
	पशुरोग	३	३	२	३	३	३	४	३	२	१	२	२	३	१	-
	हावाहुरी	२	३	३	३	३	३	४	४	२	१	३	३	३	१	-
मानवरोग	३	२	२	३	२	३	४	३	२	१	३	३	३	१	-	
९	खडेरी	२	२	३	३	३	४	३	३	३	१	३	३	३	२	-
	भू-क्षय	२	२	३	३	३	३	४	३	२	१	३	३	२	१	-
	बालीरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	१	३	२	३	२	-
	पशुरोग	३	२	२	३	३	३	४	३	२	१	२	२	२	१	२
	मिचाहाभार	१	२	२	२	१	२	२	२	१	१	२	१	२	१	-
	आगलागी	२	२	३	३	३	४	३	३	२	१	३	३	३	२	-
	पहिरो	३	२	३	२	३	४	३	३	२	२	२	३	३	२	-
मानवरोग	४	२	२	३	२	३	४	३	२	१	३	३	३	१	-	

नोट : संकटासन्नता वर्ग पहिचान गर्दा १ देखि ४ सम्ममा विभाजन गरिएको छ, जसमा १ ले कम संकटासन्नता जनाउँछ भने ४ ले अति उच्च संकटासन्नता जनाउँछ ।

३.४ भावी जलवायु परिदृष्य लेखाजोखा तथा उच्च अनुकूलन क्षमता परिकल्पना

यो स्थानीय अनुकूलन योजना तर्जुमा गर्दा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाको मर्म तथा मान्यता अनुसार प्रशासनिक सिमानाको परिधि भित्रमात्र सीमित नरही माथिल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रसँगको सम्बन्ध र असर प्रभावहरूलाई समेत विश्लेषण गरिएको छ । साथै प्रकोपहरूको वर्तमान अवस्था विश्लेषण गर्न सहभागितामुलक विधि तथा भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित भै तयार गरिएका नक्शाहरूको प्रयोग गरिएको छ । यि सूचनाहरूको प्रयोगबाट अहिलेको अवस्था विश्लेषण गर्दै भविष्यमा पर्नसक्ने असर तथा प्रभावहरू र यसबाट बच्ने उपायहरूको सहभागितामुलक विकास परिदृष्यको अवधारणा अनुसार पहिचान गरि भावी अवस्थाको परिकल्पना गरिएको छ । स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना तयारी गोष्ठिमा यस वडाका वडा अध्यक्षको अगुवाईमा सहभागितामुलक छलफलबाट तयार भएका प्रमुख परिकल्पनाहरू तल उल्लेख गरिएको छ ।

१. उपल्लो तटीय तथा तल्लो तटीय क्षेत्रमा हुने जलवायुजन्य प्रकोप तथा तिनका असर र प्रभावहरू पहिचान भै रोकथामका लागि आवश्यक कार्यक्रम कार्यान्वयन मार्फत जलाधार संरक्षण, पहिरो रोकथाम, वाढीको क्षति न्यूनिकरण भएको हुनेछ ।
२. परम्परागत रूपमा चलिरहेको निर्वाहमुखी कृषि प्रणालीलाई आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै बदलिदो जलवायुको अवस्थासंग मेल खाने फलफुलहरू (आँप, केरा, कागती, अमिलो) आदिको रोपण तथा व्यवसायिक कृषि प्रणाली अवलम्बन गरि स्थानीय स्तरमा आयआर्जनको वृद्धि भएको हुनेछ ।
३. वन अतिक्रमण तथा आगलागिबाट हुने वनको क्षति कम्तिमा पनि ९० प्रतिशत घट्नुका साथै वनको दीगो व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।
४. पानीका मुहानहरू संरक्षण तथा सिंचाई पोखरी निर्माण तथा कुलो निर्माण मार्फत स्वच्छ खानेपानी र सहज सिंचाई उपलब्ध भई उत्पादन वृद्धि बढेको हुनेछ ।
५. स्थानीय सडक निर्माण क्षेत्रमा वृक्षारोपण गरी हरित सडकको अवधारणा अनुसार सडक विस्तार गरि भूक्षय र पहिरोमा कमि आएको हुनेछ । यहाँको प्रमुख रोड पिच तथा अन्य शाखा रोडहरू कम्तिमा पनि ग्राभेल भएको हुनेछ ।
६. प्राविधिक शिक्षा लिई कम्तिमा ८० जना मानिसहरू स्थानीयस्तरमा स्वरोजगार भएका हुनेछन्, साथै स्थानीय स्तरमा व्यवसाय तथा रोजगारीका अवसरहरू बढेर भारत जस्ता देशमा कम पारिश्रमिकमा काम गर्न जाने मानिसहरूको संख्या कम्तिमा ५० प्रतिशत घटेको हुनेछ ।
७. कम्तिमा ७० प्रतिशत घरधुरीमा सुधारिएको चुल्हो स्थापना भई स्थानीय स्तरमा महिला, बालबालिका लगाएत सबैको स्वास्थ्यमा सुधार भएको हुनेछ ।
८. जलवायुजन्य प्रकोपका कारण अति उच्च तथा उच्च संकटासन्न तहमा परेका मानिसहरूको संकटासन्नता घटेको हुनेछ ।
९. महिला तथा विपन्न वर्गहरूका लागि सशक्तिकरण कार्यक्रम ल्याई तिनहरूको नेतृत्व विकास गराईने र हरेक क्षेत्रमा सहभागीता बढाउने ।

३.५ सेवा प्रदायक संस्थाको विवरण

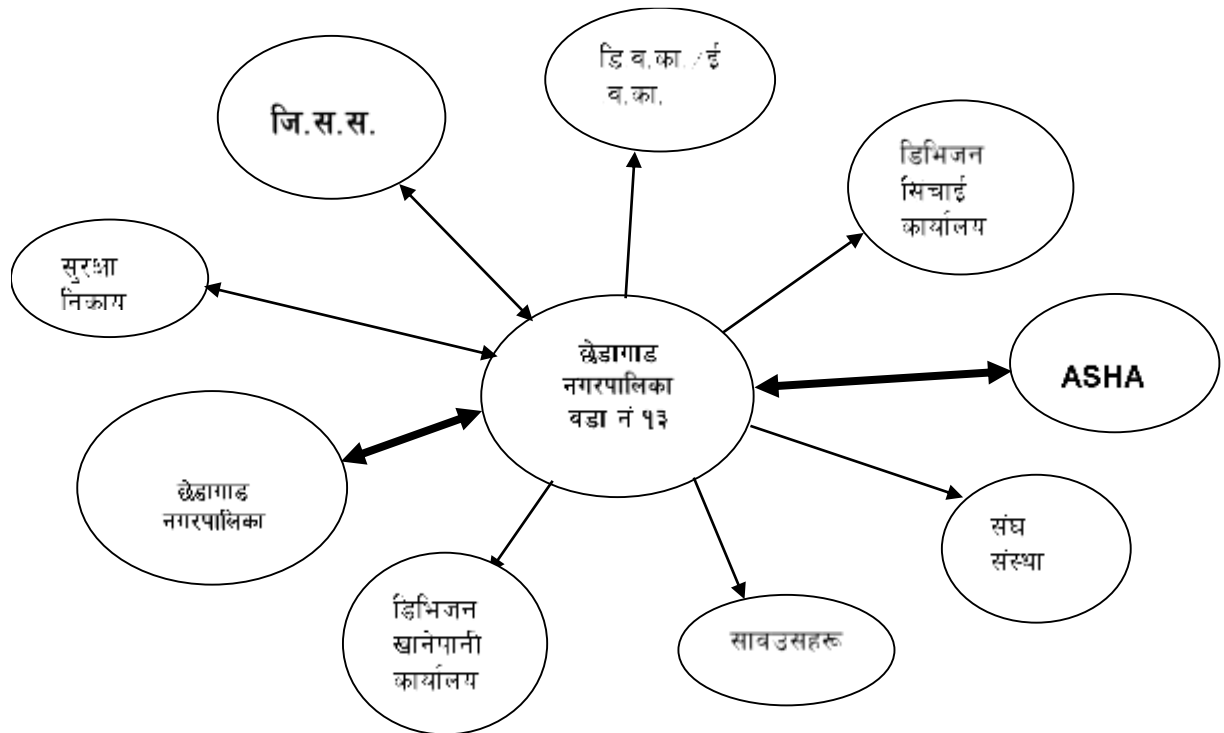
यस वडालाई विभिन्न प्रकारले सेवा प्रदान गर्ने सरकारी एवै गैर सरकारी सेवा प्रदायकहरूको विवरण तलको तालिका बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २८ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का सेवा प्रदायकहरूको विवरण

क्र.सं.	सेवा प्रदान गर्ने संस्था	प्रदान गर्ने सेवा	सेवा लिने प्रक्रिया	सम्पर्क व्यक्ति (फोन नम्बर)
१	छेडागाड नगरपालिकाको कार्यालय	नक्शा पास, जग्गा धनि पुर्जा वितरण, पञ्जीकरण, समन्वय, विकास निर्माण, सामुदायिक विकास, आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस वन, सिंचाइ र खानेपानी बाहेकका जिल्लामा पहिला रहेका विषयगत कार्यालयहरूले दिने सबै सेवाहरू	योजना तर्जुमामा सहभागि, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत, को योजना तर्जुमामा प्रतिनिधित्व	लाल बहादुर महतरा, प्रमुख ९७४८०५०८९४
२	नगरपालिका वडा नं. १३ को कार्यालय	पञ्जीकरण, समन्वय, विकास निर्माण, सामुदायिक विकास, आर्थिक सहयोग, समन्वय र सहकार्य, सल्लाह र सुझाव, सिफारिस	योजना तर्जुमामा सहभागि, निवेदन तथा योजना प्रस्तुत, को योजना तर्जुमामा प्रतिनिधित्व	मोतीलाल खत्री ९८६४९३८९९०
३	स्वास्थ्य चौकी	नियमित खोप, परिवार नियोजन, प्राथमिक उपचार, औषधी वितरण तथा थप उपचारका लागि सल्लाह सुझाव	उपस्थिति	सहदेव बस्नेत ९८६८०९९८७३
४	विद्यालयहरू	पठनपाठन	सम्पर्क, निवेदन	
७	सामुदायिक वन समुहहरू	सामुदायिक वनको व्यवस्थापन, वन पैदावार संकलन तथा वितरण र विकास निर्माण	उपभोक्ता बन्ने, सभा तथा बैठकमा भाग लिने, समुहले मार्गको सहयोग गर्ने, वन विकास कार्यमा सहभागि हुने	सम्बन्धित वनका अध्यक्ष
६	मलिका सामुदायिक अध्ययन केन्द्र	साक्षाता कक्षा संचालन	सदस्य बन्ने	मोतीलाल खत्री ९८६४९३८९९०
७	नेपाल रेडक्रेस सोसाइटी उपशाखा	स्वास्थ्य शिविर, सरसफाइ	उपस्थिति	टोप ब. खत्री ९८६८९४७०५६
८	बुहुभुमी कृषि सहकारी संस्था	व्यवसायिक पशुपालन बचत तथा ऋण	सदस्य बन्ने, समूह गठन, निवेदन	अमर ब. खत्री ९८४८२९९३५०
९	गरीबी निवारण कोष	बचत तथा ऋण	सदस्य बन्ने, समूह गठन, निवेदन	पिमा देवी राना ९८६४९३८८९९
१०	महिला समुह	बचत तथा ऋण	सदस्य बन्ने, समूह गठन, निवेदन	पिमा देवी राना ९८६०७३८९५७
११	ग्रामिण समुह	सुधारिएको चुलो, सोलार, शौचालय बनाउने, वितरण गर्ने	सदस्य बन्ने, समूह गठन	अञ्जु कोइराला ९८४४८४०२७९
१२	बाखापालन समुह	बचत तथा ऋण	सदस्य बन्ने, समूह गठन	
१३	जिससको कार्यालय	आर्थिक सहयोग, प्राविधिक सहयोग, समन्वय	योजना प्रस्तुत, निवेदन	०८९-४३००८७, ९८४८२२७५६०

क्र.सं.	सेवा प्रदान गर्ने संस्था	प्रदान गर्ने सेवा	सेवा लिने प्रक्रिया	सम्पर्क व्यक्ति (फोन नम्बर)
१४	डिभिजन खानेपानी कार्यालय	खानेपानीको लागि प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग	योजना प्रस्तुत, उपभोक्ता समिति गठन गरी निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय	
१५	डिभिजन वन कार्यालय	वन समुह गठन, वन श्रोत सर्भेक्षण, वन पैदावारको संकलन तथा छुट पुर्जा प्रदान	योजना प्रस्तुत, उपभोक्ता समिति गठन गरी निवेदन पेश, सम्पर्क र समन्वय	०८९-६४९९३३, ९७५८००२९३३
१६	डिभिजन सिंचाई कार्यालय	सिंचाई कुलो, नहर निर्माणमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग	सम्पर्क, समन्वय, निवेदन, जल उपभोक्ता समुह गठन	
१७	जिल्ला प्रशासन कार्यालय	नागरिकता, पासपोर्ट, नाता प्रमाणित तथा सुरक्षा प्रदान	सम्पर्क, समन्वय, निवेदन	०८९-४३०९३०, ०८९-४३०९३३
१८	पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना (आशा)	अनुकूलन कार्यक्रम सम्बन्धि सचेतना कार्यक्रम, अनुकूलन योजना तयारीमा आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग तथा योजना तयारीमा आर्थिक सहयोग	स्थानीय अनुकूलन योजना तयारी तथा निवेदन, सम्पर्क, समन्वय	०८९-४३०३५३

माथि प्रस्तुत गरिएका संस्थाहरूमध्ये प्रमुख संस्थाहरू यस वडाको सम्बन्धको स्तर, सम्बन्धको प्रकार तथा सेवाको पहुँचको आधारमा तलको रोटी चित्र तयार गरिएको छ ।



चित्र ४ : छेडागाड नपा वडा नं १३ मा रहेका सेवा प्रदायक संस्थाहरू

३.६ योजना प्रक्रियामा स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको समायोजन

जलवायु परिवर्तनका असर तथा प्रभावहरूबाट बच्न तथा अनुकूलित हुनको लागि यो योजना स्थानीय बासिन्दाहरूको प्रत्यक्ष संलग्नतामा तर्जुमा गरिएको छ । जिल्लास्तरमा समेत अनुकूलन योजनाको अपनत्व बढाउनको लागि अनुकूलन कार्य योजनाको तयारीका चरणहरू तथा प्रक्रियाहरूको सम्बन्धमा प्रस्तुतीकरण गरी जिल्लाका सेवा प्रदायक निकायहरूसँग छलफल गरी राय सुझाव समेत लिइएको थियो । त्यस पश्चात यस वडामा विभिन्न स्थानीय स्तरका

परामर्श तथा छलफलहरूबाट यो अनुकूलन कार्ययोजना तयार गरि विकास र विषयगत योजनाका साथै स्थानीय सेवा प्रदान गर्ने निजी तथा गैरसरकारी संस्थाहरूको योजना प्रक्रियामा समायोजन गर्नका लागि वडा स्तरमा निर्वाचित जनप्रतिनिधीहरू, राजनीतिक दलहरू तथा बहुसरोकारवालाहरूसँग यो योजनाको मस्यौदा छलफल भई अन्तिम रूप दिइएको छ ।

स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका आगामी प्राथमिकताहरूलाई स्थानीय विकास योजनामा समायोजन गरी वडा परिषदमा निर्णय गरी कार्यान्वयन हुनेछन् । यसरी नै यस वडाको वार्षिक योजनामा समावेश नभएका योजनाहरूलाई नगरपालिका तथा जिल्लाका विभिन्न कार्यालयहरूका वार्षिक कार्यक्रममा समेत समावेश गर्नको लागि पहल गरिने छ । यसरी नै यस वडाभित्र सेवा प्रदान गर्ने विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरूलाई समेत जलवायु परिवर्तनसँग सम्बन्धित कार्यक्रमहरूका हकमा यसै कार्ययोजनामा भएका योजनाहरू कार्यान्वयन गर्न अनुरोध गरिने छ । यो वडा तथा छेडागाड नगरपालिकाले आफ्नो वार्षिक कार्यक्रम तयार गर्दा यहाँ भएका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकता तय गरि बजेट छुट्याउने व्यवस्था गर्ने छ ।

३.७ अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयन

यो अनुकूलन कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको नेतृत्व र जिम्मेवारी छेडागाड नगरपालिका वडा नं. १३ मा रहनेछ । यद्यपी समग्रमा यो योजना छेडागाड नगरपालिकाको सम्पतिको रूपमा रहने छ । यो योजना आर्थिक वर्ष २०७५/७६ देखि तीन वर्षको लागि कार्यान्वयन गरिने छ । कार्यान्वयनको लागि पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले तीन वर्षसम्म आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग प्रदान गर्ने छ भने वडा, नगरपालिका, जिल्ला समन्वय समिति, प्रदेश सरकार, विभिन्न विषयगत कार्यालयहरू, सा.व.उ.स तथा अन्य गैरसरकारी संस्थाहरूले समेत आर्थिक तथा प्राविधिक योगदान गर्नेछन् । पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले यो कार्यक्रम सञ्चालनको लागि सहजीकरण गर्न सहजकर्ताहरूको परिचालन गर्नेछ । यी सहजकर्ताहरूले सामाजिक परिचालनका कार्यहरू र कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरू गर्नेछन् ।

३.८ लैंगिक समानता तथा सामाजिक समावेशिकरण

जलवायु परिवर्तनका कारण उच्चस्तरको असर परेको यस वडामा रहेका प्रायः कुनै न कुनै प्रकारका प्रकोपहरूले मानिसहरूलाई असर गरेको देखिन्छ । यद्यपी अरु ठाउँहरूमा जस्तै यहाँ पनि मानिसको आर्थिक, सामाजिक, स्वास्थ्य, कामको प्रकृति आदि जस्ता कारणहरूले गर्दा असरको तह फरक छ । यस वडाका बढि जसो महिला, दलितहरू र आर्थिक रूपमा कमजोर वर्गहरूमा ज्यादा असर परेको छ । जलवायु परिवर्तनका प्रकोपहरूले गर्दा यस वडामा नराम्रो असर पर्नुका साथै उत्पादन घट्न थालेपछि पुरुषहरू रोजगारीको लागि विदेश जाने क्रम थप बढेकोले महिलाहरूमा यसको सिधा प्रभाव परेको छ । घरायसी कार्यमा महिलाको संलग्नता बढि हुनेहुँदा जलवायु परिवर्तनका प्रकोपका असरहरूले महिलाहरूको कार्यबोझ विगत भन्दा प्रष्ट रूपमा अरु थपिएको देखिन्छ । उदारहणको लागि खडेरीले गर्दा पानीका मुहान सुक्नाले पानी लिनको लागि पहिले भन्दा धेरै टाढासम्म जानु पर्दछ जसले गर्दा उनीहरूको समग्र काम गर्ने समय बढेको छ । तलको तालिकामा यहाँका महिला तथा पुरुषहरू संलग्न हुने कामको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ, जस अनुसार जलवायुका असरहरूबाट प्रतक्ष्य प्रभाव पर्ने पेशामा महिलाहरू बढि संलग्न रहेका छन् ।

तालिका २९ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा महिला र पुरुषको कार्य विभाजन विश्लेषण

क्र.स	क्रियाकलाप	संलग्नता	
		महिला (१-४)	पुरुष (१-४)
१	उत्पादनमुलक कार्य		
	जागिर	२	४
	पशुपालन	४	२
	तरकारी खेती	४	२
	ज्याला मजदुरी	२	४
२	अनुत्पादनमुलक कार्यहरु		
	घर धन्दा	४	१
	लुगाधुने कार्य	४	१
	घाँस दउरा संकलन	४	३
	कुटानी तथा पिसानी	४	१
	जोत्ने खन्ने कार्य	२	४
	सामाजिक कार्य	२	४

अर्को तर्फबाट विश्लेषण गर्दा जलवायु परिवर्तनका प्रतिकूल असर व्यक्तिको आर्थिक क्षमतामा निर्भर हुने तथा अनुकूलन क्षमताको विश्लेषणबाट पनि यहाँ सबैभन्दा बढि महिला, बृद्धबृद्धाहरू तथा बालबालिकाहरू प्रभावित भएको देखिएको छ ।

विभिन्न सचेतना तथा शिक्षामा पहुँचका कारण समेतले गर्दा महिलाहरूको पहिलेको तुलनामा सार्वजनिक कार्यक्रमहरूमा सहभागिता बढेको छ । तर बढ्दो भौतिक सहभागिताको तुलनामा सक्रिय सहभागिता अझै कम देखिन्छ । यस्ता समस्याको समाधान गर्न सहजकर्ताको भुमिका अपरिहार्य रहेको यहाँको अनुकूलन योजना तयारीबाट प्रष्ट भएको छ । तलको तालिकाले यहाँका महिला तथा पुरुषहरूको विभिन्न कार्यहरूमा हुने सहभागिता तथा निर्णय गर्ने अवस्था प्रष्ट पार्दछ । जस अनुसार घरायसी दिनानुदिन कार्यहरूमा महिलाहरूको पहुँच तथा निर्णय देखिन्छ, भने आर्थिक तथा राजनीतिक निर्णयहरूमा पुरुषहरू बढि संलग्न भएको देखिन्छ

तालिका ३० : छेडागाड नपा वडा नं. १३ मा महिला र पुरुषको निर्णय प्रक्रियामा उत्तरदायित्व र पहुँच

क्र स	क्रियाकलाप	कसले निर्णय गर्छ		कसले कार्य गर्छ		कसको पहुँचमा छ	
		महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष
१	घर व्यवहार	✓	✓	✓		✓	
२	वन जाने	✓	✓	✓	✓	✓	✓
३	बैठक जाने		✓		✓		✓
४	आर्थिक कारोबार	✓	✓		✓		✓
५	पशुसेवा र स्याहार सुसार	✓	✓	✓		✓	
६	जागिर गर्ने	✓	✓		✓		✓
७	राजनिती गर्ने		✓		✓		✓
८	विरामी स्याहार	✓	✓	✓	✓	✓	✓
९	बालिनाली	✓	✓	✓	✓	✓	✓

भर्खरै मात्र स्थानीय तहको निर्वाचन भै महिलाहरूको पनि बलियो उपस्थिति भएको, शिक्षामा क्रमशः पहुँच बढिरहेको तथा सचेतनाका अरु कार्यक्रमहरू पनि बढिरहेकोले महिला र पुरुषहरू विचको विभेद विस्तारै कम हुँदै जाने अपेक्षा गर्न सकिन्छ

३.९ अनुगमन तथा मूल्यांकन

वडा तथा टोल (साविकका वडा) स्तरमा भएका सचेतना तथा योजना तर्जुमा छलफलको क्रममा यहाँका मानिसहरूको जलवायु परिवर्तनको अवधारणा तथा प्रतिकूल असरहरूसँग जुध्नको लागि आवश्यक पर्ने क्षमताको बारेमा छलफल गरिएको थियो । जस अनुसार स्थानीय स्तरमा जलवायुका असर तथा प्रभावहरू भेल्ल बाध्य भएपनि यसको कारण तथा अनुकूलन तथा न्यूनीकरणका उपायहरूको बारेमा कमैमात्र जानकारी रहेको पाइएको छ । अझ जलवायुका असर तथा प्रभावहरूबाट सबै भन्दा बढि समस्या बनमा आश्रित महिला, बालबालिका तथा वृद्धहरूमा हुने देखिएको छ भने त्यहि वर्गमा यस सम्बन्धि कम जानकारी रहेको अवस्था छ । यस्तो अवस्थामा तय भएका अनुकूलन योजनाहरूको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि कार्ययोजनाको कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्यांकन महत्वपूर्ण पक्ष हुने छ । यसको लागि वडा तथा नगरपालिका तहमा यो कार्ययोजना कार्यान्वयनका प्रगति र परिणाम सम्बन्धी प्राप्त सूचना तथा तथ्यहरूको संकलन र मूल्यांकन गर्न नगरपालिकामा रहेका बहुसरोकारवालाहरूको संलग्नता रहने छ ।

यसका लागि वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठी र समीक्षा गोष्ठी सबै सरोकारवालाहरूको सहभागितामा संचालन गरिनेछ । आवश्यकता अनुसार कार्यक्रमको गुणस्तर सुनिश्चित गर्न समय समयमा स्थलगत अनुगमन समेत गरिनेछ । समीक्षा गोष्ठी एवं स्थलगत अनुगमनबाट यो स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनमा प्राप्त भएका प्रतिफल मूल्यांकन गरी सिकाइहरूको आदानप्रदान हुनेछ । यसरी नै समय समयमा जिल्ला स्तरमा रहेका संयन्त्रहरूबाट पनि संयुक्त अनुगमन भई प्राविधिक स्तरको पृष्ठपोषण प्राप्त हुनेछ । यसका आतिरिक्त यो योजना तयार गर्न सहयोग गर्ने परियोजना (पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजना) को जिल्लामा रहेको कार्यालयले पनि बेलाबेलामा कार्य प्रगतिबारे मूल्यांकन गर्ने छ भने वार्षिक रुपमा एक पटक सार्वजनिक सुनुवाइ गरिने छ । हरेक वर्ष भएका अनुगमन तथा मूल्यांकनबाट प्राप्त भएका सिकाइहरू तथा चुनौतीहरूलाई अर्को वर्ष क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने छ । यो योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि तल उल्लेख भए अनुसार अनुगमन कार्यहरू गरिने छ ।

तालिका ३१ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाको अनुगमन तथा मूल्यांकन खाका

अनुगमनका तहहरू	उद्देश्यहरू	जिम्मेवारी	समय	प्रक्रिया
समुदाय तथा वडा तहका अनुगमन	<ul style="list-style-type: none"> पारदर्शिता र अपनत्व कायम गर्न प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न 	स्थानीय समुदाय	कार्यक्रम संचालन भैरहेको बेलामा तथा सकिएपछि	अन्तरक्रिया, सार्वजनिक लेखा परिक्षण, स्व:अनुगमन तथा मूल्यांकन
वडास्तरीय अनुगमन (प्रक्रिया र प्रगतिहरू तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रमको गुणस्तर तथा प्रगतिको लेखाजोखा गर्न 	वडास्तरीय अनुगमन तथा मूल्यांकन समिति	वार्षिक अर्धवार्षिक, चौमासिक	समीक्षा गोष्ठी प्रत्यक्ष अनुगमन, लक्षित वर्गहरूसँग छलफल
नगरपालिका स्तरीय अनुगमन	<ul style="list-style-type: none"> कार्यक्रम कार्यान्वयनको सुनिश्चितता तथा गुणस्तर लेखाजोखा गर्न 	नगरपालिकाले तोकेको संयन्त्र	वार्षिक अर्धवार्षिक	समीक्षा गोष्ठी प्रत्यक्ष अनुगमन, लक्षित वर्गहरूसँग छलफल
जिल्लास्तरीय अनुगमन (नतिजाहरू र उपलब्धी तहमा)	<ul style="list-style-type: none"> अनुकूलन योजनाको उपलब्धीहरू र नतिजाहरू प्राप्त भए नभएको एकिन गर्न सिकाइहरूको लागि 	जिल्ला समन्वय समिति, ASHA लगायत सहयोगी संस्थाहरू	वार्षिक तथा कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि	समीक्षा गोष्ठी आधारभूत तथ्याङ्कको आधारमा सहभागितामूलक संकटासन्नता विश्लेषण प्रगति प्रतिवेदनको अध्ययन

३.१० द्वन्द्व व्यवस्थापन

यस वडाको अनुकूलन योजनाको कार्यान्वयनको समयमा विभिन्न मतभेद तथा द्वन्द्वहरू देखा परेमा स्थानीय स्तरमा वडा तथा नगरपालिकाले व्यवस्थापन गर्नेछन् । अन्य कानुनी तथा प्राविधिक सहयोग चाहिएमा स्थानीय तहहरूले सेवा प्रदायकसंग आवश्यक परामर्श लिन सक्ने छन् ।

३.११ स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

विभिन्न चरणहरू पार गर्दै यस वडाका बासिन्दाहरूले आगामी तीन वर्षको लागि जलवायु परिवर्तनका असरहरूबाट बँच्नको लागि विस्तृत कार्ययोजना तयार गरेका छन् । जसलाई तालिका ३२ मा प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार यस वडाको लागि आगामी तीन वर्षको लागि रु. ६,३३,९५,०००/- को योजना बनेको छ । उक्त बजेटमध्ये पहिलो वर्ष, दोस्रो वर्ष र तेस्रो वर्षका लागि क्रमशः १,६४,५८,०००/-, २,६५,२९,०००/- र २,०४,०९,०००/- का अनुकूलनका क्रियाकलापहरू निर्धारण गरिएका छन् । यि योजनाहरूको कार्यान्वयनमा पहाडी साना किसानका लागि अनुकूलन आयोजनाले आगामी तीन वर्षसम्म केहि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग गर्नेछ भने अन्य संस्थाहरू जस्तै: नगरपालिका, जिल्लास्थित सरोकारवाला निकायहरू, परियोजनाहरूबाट समेत यो योजना कार्यान्वयनको लागि आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगको अपेक्षा यस वडाले गरेको छ । कार्यक्रमको प्रभावकारिताको लागि अनुगमन तथा मुल्यांकन गर्नको लागि परियोजना अवधिको लागि रु ५,७५,०००/- रकमको आवश्यकता समेत औल्याईएको छ ।

तालिका ३२ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ को स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
साविक ५																	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	कृषि प्राविधिकको सल्लाहमा खडेरी सहनसक्ने तरकारीको बिउ वितरण	पटक	३	१०००००	१०	६१	१२४	१९६	१	१००	१	१००	१	१००	३००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
२	कृषि प्राविधिकको सल्लाहमा खडेरी सहनसक्ने खाद्यान्न बिउ वितरण	पटक	२	२०००००	१०	६१	१२४	१९६	०	०	१	२००	१	२००	४००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
३	फलफूलका विरुवा वितरण	विरुवा	३०००	८०	१०	६१	१२४	१९६	१०००	८०	१०००	८०	१०००	८०	२४०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
४	माटो परिक्षण	पटक	१	५००००	१०	६१	१२४	१९६	०	०	१	५०	०	०	५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
५	पोखरी मर्मत	वटा	३	१५००००	१०	५०	४५	११०	१	१५०	१	१५०	१	१५०	४५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	डोरीखेली इर्जगाउँ बाखोर
६	प्लाष्टिक पोखरी	वटा	७	१०००००	१०	६१	१२४	१९६	१	१००	३	३००	३	३००	७००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सिकली, आरुखेत, कल्यान, इरज, भम्प, बगा, दमैडाँडा
७	गद्दा सुधार (भुँडिघाँस रोपण सहित)	रोपनी	६००	१००००	५	३०	६५	१००	१००	१०००	२५०	२५००	२५०	२५००	६०००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक ५) को जम्मा											१४३०		३३८०		३३३०	८१४०	
जलस्रोत तथा उर्जा																	
१	मुहान संरक्षण	वटा	१	३५०००	०	२०	३०	५०	१	३५	०	०	०	०	३५		जगेन
जलस्रोत तथा उर्जा (साविक ५) को जम्मा											३५		०		०	३५	
जनस्वास्थ्य																	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
१	खानेपानी योजना निर्माण	कि. मि.	३	५०००००	०	२०	१५	३५	०	०	३	१५००	०	०	१५००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	सिमाधारा देखी दमाई टोल
२	खानेपानी मर्मत	मि	३००	५००	२	१८	२६	४६	०	०	३००	१५०	०	०	१५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	बाखोर देखी खोप केन्द्रसम्म
३	पोखरी मर्मत	वटा	३	१०००००	३	५०	६०	११५	१	१००	१	१००	१	१००	३००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	दुरीकाँडा, इर्जगाउँ, बाखोर
४	खानेपानी मर्मत	वटा	१	२०००००	०	२०	१५	३५	१	२००	०	०	०	०	२००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	भम्पा देखी डोरीकाँडासम्म
५	खानेपानी मर्मत	मि	७००	४५०	०	२०	१५	३५	०	०	७००	३१५	०	०	३१५	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	पुराना आरानदेखि होली नैरीसम्म
६	खानेपानी मर्मत	मि	३००	४५०	०	१०	७	१७	०	०	०	०	३००	१३५	१३५	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	जुकेनादेखि वगाहा
७	खानेपानी मर्मत	मि	५००	३००	०	१३	९	२२	५००	१५०	०	०	०	०	१५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	साधन पानी देखी कल्यानसम्म
८	खानेपानी मर्मत	मि	९००	३००	०	११	९	२०	०	०	९००	२७०	०	०	२७०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	चोरपानी देखी पाखाडेरा
९	खानेपानी मर्मत	मि	८००	२५०	१	१३	९	२२	०	०	०	०	८००	२००	२००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	टापुखोला देखी सिम्ली खारा
१०	सिम्ली खारा खानेपानी योजना	किमी	१४	२०००००	१०	६१	१२३	१९६	०	०	७	१४००	७	१४००	२८००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय डिभिजन खानेपानी कार्यलय	सिम्ली खारा खानेपानी योजना
जनस्वास्थ्य साविक ५ को जम्मा																	
											४५०		३७३५		१८३५	६०२०	
भौतिक पूर्वाधार																	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
१	सिचाइ कुलो पाइप	मि	९००	५००	५	२०	५०	७५	९००	४५०	०	०	०	०	४५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	घोरीलास देखी खारासम्म
२	पहिरो नियन्त्रणका लागि तारजाली	बटा	२००	४५००	१०	६१	१२४	१९६	०	०	२००	९००	०	०	९००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय, सा.व.उ.स	भम्पा पहिरो
३	सिचाइ कुलो पाइप	मि	३००	१०००	५	२०	५०	७५	०	०	३००	३००	०	०	३००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	डोरी खेतदेखी आभ खेतसम्म
भौतिक पूर्वाधार (साविक ५) को जम्मा										४५०		१२००		०	१६५०		
वन तथा जैविक विविधता																	
१	वृक्षारोपण	विरुवा	३०००	२५	१०	६१	१२४	१९६	१०००	२५	१०००	२५	१०००	२५	७५	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय, वडा कार्यालय	भगवती र लोकतान्त्रिक विद्यालय
२	वृक्षारोपण	विरुवा	५०००	२५	१०	६१	१२४	१९६	१०००	२५	२०००	५०	२०००	५०	१२५	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय, वडा कार्यालय	डडिकाँडा, रातीखाली, सा.व., रातामाटा
३	वृक्षारोपण	विरुवा	४०००	२५	१०	६१	१२४	१९६	१०००	२५	१०००	२५	२०००	५०	१००	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय, वडा कार्यालय	भम्पा पहिरो
वन तथा जैविक विविधता (साविक ५) को जम्मा										७५		१००		१२५	३००		
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरण																	
१	सुधारिएको वितरण	चुल्हो घरधुरी	१७०	१५०००	५	५०	११५	१७०	३५	५२५	१००	१५००	३५	५२५	२५५०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय, वडा कार्यालय	सबै टोल
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (साविक ५) को जम्मा										५२५		१५००		५२५	२५५०		

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोपी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
साविक ५ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)									२९६५		९९९५		५८९५	१८६९५			
साविक ६																	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	सिंचाई पोखरी	वटा	४	२०००००	५	९	२७	१२३	१	२००	१	२००	२	४००	८००	डिभिजन सिंचाई कार्यालय, ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	ढटेलीमूल, चौर, बरुकाली, बुढीसैन, सुनेपानी, स्कूल, छाँवसेवाडा
२	बेमौषमी तरकारी (टनेल खेती)	घरधुरी	२५	१५०००	५	१५	५	२५	५	७५	१०	१५०	१०	१५०	३७५	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
३	गहना सुधार (भुँडघाँस रोपण सहित)	रोपनी	६००	१००००	९	२५	४०	७४	२००	२०००	२००	२०००	२००	२०००	६०००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
४	गोठ तथा भकारो सुधार	घरधुरी	१०९	३००००	०	२७	८२	१०९	२९	८७०	४०	१२००	४०	१२००	३२७०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
५	व्यवसायिक टिमुर् खेती	विरुवा	५०००	७५	५	९	२७	१२३	१०००	७५	२०००	१५०	२०००	१५०	३७५	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
६	फलफुल खेती विस्तार	विरुवा	३०००	७५	५	९	२७	१२३	५००	३७५	१२५०	९३१७५	१२५०	९३१७५	२२५	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
७	माटो परिक्षण	पटक	१	५००००	५	९	२७	१२३	०	०	१	५०	०	०	५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
८	व्यवसायिक पशुपालन	घरधुरी	२५	५००००	२	१५	८	१५	५	२५०	१०	५००	१०	५००	१२५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक ६) को जम्मा										३५०८		४३४४		४४९४	१२३४५		
जलस्रोत तथा उर्जा																	
१	सोलार वितरण	वटा	४०	१००००	०	२०	२०	४०	१०	१००	२०	२००	१०	१००	४००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
२	मुहान संरक्षण	वटा	४	३५०००	९	२७	८२	१२३	२	७०	०	०	२	७०	१४०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय, सा.व.उ.स	पञ्चासे, सिमधारा, पानीमुल, मुलपानी
जलस्रोत तथा उर्जा साविक ६ को जम्मा										१७०		२००		१७०	५४०		
भौतिक पूर्वाधार																	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
१	सिंचाइ पोखरी	बटा	४	१५००००	९	२७	८२	१२३	१	१५०	२	३००	१	१५०	६००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय, डिभिजन सिंचाइ कार्यालय	काडासोती, ओटेसल्ला, थानवाटा, लेकटोल
भौतिक पूर्वाधारको (साविक ६) को जम्मा										१५०		३००		१५०	६००		
वन तथा जैविक विविधता																	
१	वृक्षारोपण	विरुवा	२५००	२५	९	२७	८२	१२३	५००	१३	१०००	२५	१०००	२५	६३	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, प्रदेश सरकार, नगरपालिका	चिउरीधारा, गुभाउराडाँडा
वन तथा जैविक विविधता (साविक ६) को जम्मा										१३		२५		२५	६३		
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																	
१	सुधारिएको वितरण	चुल्हो घरधुरी	४०	३०००	५	२०	१५	४०	०	०	२०	६०	२०	६०	१२०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	सबै टोल
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (साविक ६) को जम्मा										०		६०		६०	१२०		
साविक ६ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										३८४०		४९२९		४८९९	१३६६८		
साविक ७																	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	फलपुल खेती विस्तार	विरुवा	३०००	७५	०	१५	४०	५५	१०००	७५	१०००	७५	१०००	७५	२२५	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
२	वाखाको खोर सुधार	बटा	५०	१००००	२०	१०	१०	५०	१०	१००	२०	२००	२०	२००	५००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
३	गह्रा सुधार (भुँडैघाँस रोपण सहित)	रोपनी	६००	१००००	०	८	७५	१०५	२००	२०००	२००	२०००	२००	२०००	६०००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक ७) को जम्मा										२१७५		२२७५		२२७५	६७२५		
जलस्रोत तथा उर्जा																	
१	सोलार वितरण	घरधुरी	१५	१००००	०	५	१०	१५	०	०	१५	१५०	०	०	१५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
२	आरन सुधार	बटा	१	५००००	०५	१०	१०	२५	०	०	१	५०	०	०	५०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका	चैतेटाकुरा
जलस्रोत तथा उर्जा (साविक ७) को जम्मा										०		२००		०	२००		
जनस्वास्थ्य																	
१	मुहान संरक्षण	बटा	४	३५०००	०	८	७५	१०५	१	३५	२	७०	१	३५	१४०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	मुलपानी, दुदुलपानी, घारीखोला, बाहुनखोली
जनस्वास्थ्य साविक ७ को जम्मा										३५		७०		३५	१४०		
भौतिक पूर्वाधार																	
१	पोखरी निर्माण	बटा	१	२०००००	०	८	७५	१०५	०	०	०	०	१	२००	२००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	चैतेटाकुरा
भौतिक पूर्वाधार (साविक ७) को जम्मा										०		०		२००	२००		
वन तथा जैविक विविधता																	
१	वृक्षारोपण	बिरुवा	३०००	२५	०	८	७५	१०५	१०००	२५	१०००	२५	१०००	२५	७५	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	मुलपानी, दुदुलपानी, घारीखोला, बाहुनखोली
२	सा.व. व्यबस्थापन तालीम	बटा	१	६५०००	०	८	७५	१०५	०	०	१	६५	०	०	६५	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	सा.व.उ.स
३	अग्निरेखा निर्माण	कि.मि	३	१५०००	०	८	७५	१०५	३	४५	०	०	०	०	४५	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	सामुदायिक वन
वन तथा जैविक विविधता (साविक ७) को जम्मा										७०		९०		२५	१८५		
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान	
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो					
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)				
१	सुधारिएको वितरण	चुल्हो	घरधुरी	८०	१५०००	०	८	७५	७५	२०	३००	३०	४५०	३०	४५०	१२००	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	सबै टोल
२	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा न्यूनीकरण तालिम	वटा	२	६५०००	०	८	७५	७५	१	६५	०	०	१	६५	१३०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	सा.व.उ.स	
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (साविक ७) को जम्मा											३६५		४५०		५१५	१३३०		
साविक ७ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)											२६४५		३०८५		३०५०	८७८०		
साविक ८																		
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																		
१	गोठ तथा भकारो सुधार	घरधुरी	९५	३००००	४०	३०	१५	९५	२०	६००	५०	१५००	२५	७५०	२८५०	ASHA, नगरपालिका	सबै टोल	
२	विउ विजन वितरण	पटक	३	१५००००	५०	३७	१९	१२१	१	१५०	१	१५०	१	१५०	४५०	ASHA, नगरपालिका	सबै टोल	
३	माटो परिक्षण	पटक	१	५००००	५०	३७	१९	१२१	०	०	१	५०	०	०	५०	ASHA, नगरपालिका	सबै टोल	
४	फलपुलका विरुवा वितरण	वटा	२५००	७५	५०	३७	१९	१२१	५००	३८	१०००	७५	१०००	७५	१८८	ASHA, नगरपालिका	सबै टोल	
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक ८) को जम्मा											७८८		१७७५		९७५	३५३८		
जलस्रोत तथा उर्जा																		
१	मुहान संरक्षण	वटा	५	३५०००	५०	३७	१९	१२१	१	३५	२	७०	२	७०	१७५	सा.व.उ.स, ASHA, वडा कार्यालय, नगरपालिका	धाराखोला, पल्लोटा, बोभोवारी, नाउला, सिमधारा ओखोना	
जलस्रोत तथा उर्जा साविक ८ को जम्मा											३५		७०		७०	१७५		
जनस्वास्थ्य																		

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायी निकाय	स्थान		
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो						
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)					
१	खानेपानी मर्मत	कि.मि	१.५	५०००००	२	१२	११	३०	०	०	०	०	११५	७५०	७५०	डिभिजन कार्यालय, सरकार, नगरपालिका	खानेपानी, ASHA, प्रदेश	पन्चासे ओखोना	देखी
२	खानेपानी मर्मत	कि.मि	१.२	४०००००	४	१२	६	३०	११२	४८०	०	०	०	०	४८०	डिभिजन कार्यालय, सरकार, नगरपालिका	खानेपानी, ASHA, प्रदेश	सिमाधारा पैयाचौर	देखी
३	खानेपानी निर्माण	कि.मि	१.६	६०००००	४०	२०	१०	७५	०	०	११६	९६०	०	०	९६०	डिभिजन कार्यालय, सरकार, नगरपालिका	खानेपानी, ASHA, प्रदेश	धाराखोला तल्लोगाँउ	देखी
४	सरसफाइ तालीम सचेतना	पटक	२	६५०००	४०	२०	१०	७८	१	६५	०	०	१	६५	१३०	डिभिजन कार्यालय, सरकार, नगरपालिका	खानेपानी, ASHA, प्रदेश	विद्यालय	
जनस्वास्थ्य साविक ८ को जम्मा										५४५		९६०		८१५	२३२०				
भौतिक पूर्वाधार																			
१	तारजाली	बटा	१२०	४५००	५०	३७	१९	१२१	१२०	५४०	०	०	०	०	५४०	डिभिजन कार्यालय, सरकार, नगरपालिका	खानेपानी, ASHA, प्रदेश	ओखोना	
२	तारजाली	बटा	१००	४५००	५०	३७	१९	१२१	०	०	१००	४५०	०	०	४५०	डिभिजन कार्यालय, सरकार, नगरपालिका	खानेपानी, ASHA, प्रदेश	गाडापानी खगेना	
३	तारजाली	बटा	१००	४५००	५०	३७	१९	१२१	०	०	०	०	१००	४५०	४५०	डिभिजन कार्यालय, सरकार, नगरपालिका	खानेपानी, ASHA, प्रदेश	बगाहा	
भौतिक पूर्वाधार (साविक ८) को जम्मा										५४०		४५०		४५०	१४४०				
वन तथा जैविक विविधता																			
१	वृक्षारोपण	विरुवा	३०००	२५	२	१०	६	१८	१०००	२५	१०००	२५	१०००	२५	७५	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, वडा कार्यालय		ओखोना	
२	वृक्षारोपण (बाँस, निगालो)	गाँज	२०००	३०	१०	२५	१५	६०	०	०	१०००	३०	१०००	३०	६०	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन		गाडापानी खगेना	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान	
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो					
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)				
																	उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, वडा कार्यालय	
२	वृक्षारोपण बाँस निगालो, उत्तिस	गाँज	२०००	२५	३	१०	१०	२३	१०००	२५	१०००	२५	०	०	५०		डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, वडा कार्यालय	बागाहा
वन तथा जैविक विविधता (साविक ८) को जम्मा										५०		८०		५५	१८५			
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																		
१	सुधारिएको चलो वितरण	घरधुरी	१००	१५०००	३०	४०	३५	१००	३३	४९५	३३	४९५	३४	५१०	१५००		ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	विद्यालय
२	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा न्यूनीकरण गोष्ठी	पटक	१	७००००	५०	३७	१९	१२१	०	०	१	७०	०	०	७०		ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	विद्यालय
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (साविक ८) को जम्मा										४९५		५६५		५१०	१५७०			
साविक ८ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										२४५३		३९००		२८७५	९२२८			
साविक ९																		
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																		
१	बेमौसमी तरकारी खेती	घरधुरी	३०	१५०००	५	२०	५	३०	१०	१५०	१०	१५०	१०	१५०	४५०		ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सवै टोल
२	गोठ तथा भकारी सुधार	घरधुरी	१२५	३००००	०	१००	१४	१२५	५०	१५००	५०	१५००	२५	७५०	३७५०		ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सवै टोल
३	व्यवसायिक पशुपालन	घरधुरी	६	८००००	१	४	१	६	२	१६०	२	१६०	२	१६०	४८०		ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सवै टोल
४	कम्पोस्ट बनाउने तालीम	पटक	१	६५०००	४	२५	७	३६	०	०	१	६५	०	०	६५		ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	स्कूलमा

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
५	व्यवसायिक फलफूल	विरुवा	३०००	७५	९	१०४	२५	१४०	१०००	७५	१०००	७५	१०००	७५	२२५	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
६	पशु सेवा शिविर	पटक	१	१५००००	९	१०४	२५	१४०	०	०	१	१५०	०	०	१५०	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय, प्रदेश सरकार	वडाको विचभगा हुनेगरी
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा (साविक ९) को जम्मा										१८८५		२१००		११३५	५१२०		
जलस्रोत तथा ऊर्जा																	
१	सोलार वितरण	घरधुरी	३०	१००००	२	१०	१८	३०	१०	१००	१०	१००	१०	१००	३००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
२	मुहान सैरक्षण	वटा	५	३५०००	९	१०४	२५	१४०	१	३५	२	७०	२	७०	१७५		भिडामुनी, सिमाखेत, कार्कीपानी, लुमामेला, गाडेसाल
३	घैटा कार्याक्रम	घरधुरी	४०	२००००	४	१६	२०	४०	१०	२००	२०	४००	१०	२००	८००	ASHA, नगरपालिका, वडा कार्यालय	सबै टोल
जलस्रोत तथा उर्जा साविक ९ को जम्मा										३३५		५७०		३७०	१२७५		
भौतिक पूर्वाधार																	
१	सिंचाई पोखरी	वटा	११	२०००००	९	१०४	२५	१४०	२	४००	४	८००	५	१०००	२२००	ASHA, नगरपालिका, डिभिजन सिंचाई कार्यालय, वडा कार्यालय	सिरचौर, थुम्का, गाडेसाल, लोसी
भौतिक पूर्वाधार (साविक ९) को जम्मा										४००		८००		१०००	२२००		
वन तथा जैविक विविधता																	
१	वृक्षारोपण	विरुवा	३०००	२०	९	१०४	२५	१४०	१०००	२०	१०००	२०	१०००	२०	६०	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, वडा कार्यालय, नगरपालिका	छेडा वगर छे, चाँदेडाँडा, पात्ति साल्नी
२	नर्सरी स्थापना तथा व्यवस्थापन	वटा	१	५०००००	९	१०४	२५	१४०	१	३००	०	१००	०	१००	५००	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, वडा कार्यालय, नगरपालिका	

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
३	अग्निरेखा निर्माण	बटा	१	५००००	९	१०४	२५	१४०	०	०	१	५०	०	०	५०	डिभिजन वन कार्यालय, ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, वडा कार्यालय, नगरपालिका	बासकोटी जलुके सा.व
वन तथा जैविक विविधता (साविक ९) को जम्मा										३२०		१७०		१२०	६१०		
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																	
१	सुधारिएको वितरण	चुल्हो घरधुरी	५०	१५०००	५	३०	१५	५०	१२	१८०	२५	३७५	१३	१९५	७५०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय, वडा कार्यालय	सवै टोल
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (साविक ९) को जम्मा										१८०		३७५		१९५	७५०		
साविक ९ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										३१२०		४०१५		२८२०	९९५५		
साविक वडा ५, ६, ७, ८ र ९ लाई समेटेर संयुक्त रूपमा सञ्चालन गर्ने अनुकुलनका योजनाहरू																	
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी																	
१	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा न्युनीकरण तालिम	पटक	२	६५०००	१५	३०	४०	८५	१	६५	०	०	१	६५	१३०	ASHA, डिभिजन वन कार्यालय, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका	वडा कार्यालय
२	सुधारिएको वनाउने तालिम	चुल्हो बटा	१	६५०००	१५	३०	४०	८५	१	६५	०	०	०	०	६५	ASHA, नगरपालिका	नगरपालिकाले आयोजना गर्ने सोलार मर्मत तालिमम एक जना सहभागी गराउने
जलवायु परिवर्तन प्रकोप न्युनिकरणको लागी (वडा स्तरीय) को जम्मा										१३०		०		६५	१९५		
कृषि तथा खाद्य सुरक्षा																	
१	व्यवसायिक कृषि खेती सम्बन्धि तालिम	पटक	३	६५०००	३०	३०	३०	१२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, नगरपालिका	वडा कार्यालय
२	व्यवसायिक पशुपालन सम्बन्धि तालिम	पटक	३	६५०००	३०	३०	३०	१२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, नगरपालिका	वडा कार्यालय

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहायोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
३	वेमौषर्मा तरकारी (टनेल खेती) तालीम	बटा	३	६५०००	३०	३०	३०	९२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, नगरपालिका	बडा कार्यालय
४	वन व्यवस्थापन तालीम	पटक	३	४००००	३०	३०	३०	९२०	१	४०	१	४०	१	४०	१२०	ASHA, नगरपालिका	बडा कार्यालय
५	महिला शक्तिकरण सम्बन्धि तालिम	पटक	३	६५०००	३०	३०	३०	९२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५		
६	स्वास्थ्य शिविर	बटा	२	१५००००	७८	२३७	३२५	६८५	१	१५०	०	०	१	१५०	३००	ASHA, नगरपालिका, बडा कार्यालय	बडा कार्यालय
७	जैविक विपादी तयारी तथा प्रयोग तालिम	बटा	३	६००००	३०	३०	३०	९२०	१	६०	१	६०	१	६०	१८०	ASHA, नगरपालिका, बडा कार्यालय	बडा कार्यालय
कृषि तथा जैविक विविधता (बडा स्तरीय) को जम्मा										५१०		३६०		५१०	१३८०		
क्षमता अभिवृद्धि																	
१	स्वास्थ्य सचेतना तालीम	बटा	३	६५०००	३०	३०	३०	९२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, नगरपालिका, बडा कार्यालय	बडा कार्यालय
२	सोलार मर्मत तालिम	बटा	१	३००००	३०	३०	३०	९२०	०	०	१	३०	०	०	३०	ASHA, सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह, नगरपालिका, डिभिजन वन कार्यालय	नगरपालिकाले आयोजना गर्ने सोलार मर्मत तालिमम एक जना सहभागी गराउने
३	आपतकालीन कोष स्थापना	पटक	१	५०००००	७८	२३७	३२५	६८५	१	५००	०	०	०	०	५००	ASHA, नगरपालिका	बडा कार्यालय
४	विपत जोखीम व्यवस्थापन तालीम	पटक	३	६५०००	३०	३०	३०	९२०	१	६५	१	६५	१	६५	१९५	ASHA, नगरपालिका	बडा कार्यालय
क्षमता अभिवृद्धि (बडा स्तरीय) को जम्मा										६३०		१६०		१३०	९२०		
बडा स्तरीयको कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										१२७०		५२०		७०५	२४९५		
योजना अनुगमन, मूल्यांकन, तथा समिक्षा																	
१	संयुक्त अनुगमन तथा मूल्यांकन	पटक	३	६००००	७८	२३७	३२५	६८५	१	६०	१	६०	१	६०	१८०	ASHA, नगरपालिका	नगरपालिका, बडा कार्यालय तथा तथा समुदाय

क्र.सं.	क्रियाकलापहरू	इकाई	परिमाण	प्रति इकाई दर	लाभान्वित घरधुरी				आर्थिक वर्ष						जम्मा बजेट (रु. हजारमा)	सहयोगी निकाय	स्थान
					V ₂	V ₃	V ₄	जम्मा	पहिलो		दोस्रो		तेस्रो				
									परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)	परिमाण	लागत (रु. हजारमा)			
२	अर्ध वार्षिक समीक्षा	पटक	५	२००००	७८	२३७	३२५	६८५	२	४०	२	४०	१	२०	१००	ASHA, नगरपालिका	नगरपालिका, वडा कार्यालय तथा तथा समुदाय
३	वार्षिक समीक्षा	पटक	३	५००००	७८	२३७	३२५	६८५	१	५०	१	५०	१	५०	१५०	ASHA, नगरपालिका	नगरपालिका, वडा कार्यालय तथा तथा समुदाय
४	वार्षिक प्रतिवेदन तयारी	पटक	३	१५०००	७८	२३७	३२५	६८५	१	१५	१	१५	१	१५	४५	ASHA, नगरपालिका	नगरपालिका, वडा कार्यालय तथा तथा समुदाय
५	योजना पुनरावलोकन	पटक	१	१०००००	७८	२३७	३२५	६८५	०	०	०	०	१	१००	१००	ASHA, नगरपालिका	नगरपालिका, वडा कार्यालय तथा तथा समुदाय
योजना अनुगमन, मूल्यांकन, तथा समीक्षाको कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										१६५		१६५		२४५	५७५		
छेडागाड नगरपालिका वडा नं १३ को कूल जम्मा रकम (रु. हजारमा)										१६४५८		२६५२९		२०४०९	६३३९५		

अनुसुचि १ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का प्रकोप तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषण र मापन तालिका

प्रकोप	प्रकोपको मुख्य क्षेत्र	विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव	स्तर	अनुकूलनका प्रयास	स्तर
साविक वडा नं. ५					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादन योग्य जमिन नष्ट भएको	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
	वन तथा जैविक विविधता	रुखबिरुवामा हानी, आगलागी बढेका	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
	मानवस्वास्थ्य	मानवस्वास्थ्यमा प्रभाव परेको	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादन योग्य जमिन नष्ट भएको	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
	वन तथा जैविक विविधता	वन्य जन्तुलाइ असर पारेको	४	वृक्षरोपण गरेको	२
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	योग्य जमिन नष्ट भएको, पाखो बारीमा असर	३	सार्थक प्रयास नभएको	१
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास, माटोको गुणस्तरमा कमी	४	घरेलु उपचार गरेको	२
	जनस्वास्थ्य	रसायनिक मलको प्रयोगले स्वास्थ्यमा हानी	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा ह्रास, उत्पादनमा कमी	३	घरेलु उपचार गरेको	२
साविक ६					
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	जमिन भासिएको, जडगल क्षेत्रमा असर	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादन योग्य जमिन नष्ट भएको, उत्पादनमा कमी, भोकमारी	४	वाली परिवर्तन गरेको	२
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादन योग्य जमिन नष्ट भएको	३	सार्थक प्रयास नभएको	१
मानवरोग	जनस्वास्थ्य	भाडापखाला लागेको, स्वास्थ्य अवस्था बिग्रिएको	४	सार्थक प्रयास नभएको	३
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वन विनाश भई घाँस दाउरामा कमी, पानीको मुहान सुक्ने	२	सार्थक प्रयास नभएको	१
मिचाहाभार	वन तथा जैविक विविधता	वन विनाश भई घाँस दाउरामा कमी, पानीको मुहान सुक्ने	३	उखेलेर फालेको	१
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा ह्रास, उत्पादनमा कमी	३	सार्थक प्रयास नभएको	१
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	रसायनिक मलको प्रयोगले स्वास्थ्यमा हानी	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
साविक वडा नं. ७					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	स्थानिय वाली छिटो पाक्ने, वाली पाक्ने समय फेर बदल हुँदा समस्या	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	आधा वन क्षेत्रलाई नोक्सान, घाँस दाउरामा कमी	३	वृक्षरोपण गरेको	२
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास	४	सामान्य उपचार गरेको	२
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा समस्या, पशुजन्य उत्पादनमा कमी	४	सामान्य उपचार गरेको	२

प्रकोप	प्रकोपको मुख्य क्षेत्र	विषयगत क्षेत्रमा परेको प्रभाव	स्तर	अनुकूलनका प्रयास	स्तर
साविक वडा नं. ८					
पहिरो	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, बसोबास तथा भौतिक पूर्वाधार,	खेतीयोग्य जमिन बगाएको, रबस्ति जोखिमा	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खेतीयोग्य जमिनमा असर, खानेपानी तथा सिंचाइमा असर	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	मलिलो माटो बगाइ उत्पादनमा कमि	३	वृक्षरोपण गरेको	२
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा समस्या, आर्थिक संकट	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
हावाहुरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	खाद्यान्न वाली नष्ट	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
साविक वडा नं. ९					
खडेरी	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	उत्पादनमा ह्रास, रोगव्याध बढेको	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
भूक्षय	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	मलिलो माटो बगाइ उत्पादनमा कमि	४	सार्थक प्रयास नभएको	१
वाली रोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	विभिन्न रोगका कारण उत्पादनमा ह्रास, माटोको गुणस्तरमा कमी	३	सामान्य उपचार गरेको	१
पशुरोग	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	पशुपालनमा समस्या, आर्थिक संकट	४	सामान्य उपचार गरेको	२
मिचाहाभार	कृषि तथा खाद्य सुरक्षा	घाँस उत्पादनमा कमी, वनको हैसियत बिग्रने	३	उखेलेर फालेको	२
आगलागी	वन तथा जैविक विविधता	वन विनाश भुइँ घाँस दाउरामा कमि, वन्यजन्तुमा असर, पारिस्थितिकिय प्रणालीमा असर	४	सार्थक प्रयास नभएको	१

अनुसूचि २ : छेडागाड नपा वडा नं. १३ का संकटासन्न घरधुरीहरूको विवरण

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
साविक ५											
१	जना बुढा	पिमकली बुढा	२	४	कल्यान	क्षेत्री				✓	
२	भुप ब. बुढा	विर्मी बुढा	३	२	कल्यान	क्षेत्री				✓	
३	राम ब. बुढा	मनसरा बुढा	१	४	कल्यान	क्षेत्री				✓	
४	चन्द्रदेव पुन	विला पुन	३	२	कल्यान	क्षेत्री				✓	
५	नरविर कुँवर	कलसी पुन	४	५	कल्यान	क्षेत्री			✓		
६	प्रेम ब. कुँवर	वेलमता कुँवर	२	४	कल्यान	क्षेत्री				✓	
७	दुर्गलाल गोसाई	धनसरा गोसाई	२	२	सिम्ली	बाहुन				✓	
८	बुद्धि सार्की	धनसरा सार्की	१	४	सिम्ली	दलित					✓
९	हर्क ब. कुँवर	हस्तमा कुँवर	३	४	सिम्ली	क्षेत्री	महिला				✓
१०	खड्ग गोसाई	निमा गोसाई	२	३	सिम्ली	बाहुन				✓	
११	तिलक गोसाई	हिरा गोसाई	४	२	सिम्ली	बाहुन				✓	
१२	टेक ब. गोसाई	नैनमा गोसाई	२	३	सिम्ली	बाहुन				✓	
१३	मान ब. गोसाई	कमला गोसाई	५	१	सिम्ली	बाहुन					✓
१४	कर्ण ब. गोसाई	काली गोसाई	३	२	सिम्ली	बाहुन				✓	
१५	देव ब. गोसाई	उर्मिला गोसाई	६	४	सिम्ली	बाहुन					✓
१६	नर ब. गोसाई	रमिता गोसाई	२	३	सिम्ली	बाहुन				✓	
१७	गगन ब. गोसाई	सिता गोसाई	१	३	सिम्ली	बाहुन				✓	
१८	ललीत ब. गोसाई	तुला गोसाई	५	४	सिम्ली	बाहुन				✓	
१९	लाल ब. गोसाई	चन्द्र कु गोसाई	२	३	सिम्ली	बाहुन				✓	
२०	सुरेस ब. गोसाई	कमला गोसाई	३	४	सिम्ली	बाहुन				✓	
२१	पदम ब. गोसाई	कालीमा गोसाई	४	२	सिम्ली	बाहुन				✓	
२२	विर ब. गोसाई	संगीता गोसाई	१	२	सिम्ली	बाहुन				✓	
२३	चन्द्र ब. गोसाई	विरकला गोसाई	३	५	सिम्ली	बाहुन				✓	
२४	चज्द्र ब. पुन	हस्तमा पुन	१	३	सिम्ली	जनजाती				✓	
२५	यज्ञ ब. राना	नना राना	३	२	सिम्ली	जनजाती					✓
२६	विनोद राना	संभ्रना राना	२	१	सिम्ली	जनजाती					✓
२७	कण ब. राना		४	३	सिम्ली	जनजाती					✓
२८	आइते राना	हिरा राना	३	२	सिम्ली	जनजाती	महिला		✓		
२९	दलजित वि.क	खेविका कामी	१	५	सिम्ली	दलित				✓	
३०	सेते लुवार	जैकला लुवार	३	४	सिम्ली	दलित	महिला				✓
३१	जित ब. टमाटा	पार्वती टमाटा	१	५	सिम्ली	दलित	महिला				✓
३२	विर ब. टमाटा	कालसरी टमाटा	२	३	सिम्ली	दलित	महिला				✓
३३	हस्त ब. कामी	कालसी कामी	३	२	सिम्ली	दलित					✓
३४	विरे दमाई	मन्दरी दमाई	४	३	सिम्ली	दलित					✓
३५	कले दमाई	विमा दमाई	३	३	सिम्ली	दलित					✓
३६	विर ब. बुढा	जैकला बुढा	२	४	सिम्ली	जनजाती					✓
३७	गोपाल दमाई	नैनसरा दमाई	१	३	सिम्ली	दलित					✓
३८	लाल पुन	कपली पुन	५	४	गाउँटोल	जनजाती					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
३९	जय ब. पुन	धनकला पुन	५	१	गाउँटोल	जनजाती				✓	
४०	लाल ब. पुन		२	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
४१	सौरे पुन	कौशिला पुन	२	१	गाउँटोल	जनजाती				✓	
४२	कमरा पुन	धनसरा पुन	६	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
४३	भन ब. पुन	धनकला पुन	५	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
४४	सदे पुन	गौमती पुन	३	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
४५	गणेश ब. राणा		१	१	लिर्ता	ठकुरी	✓				
४६	धनविर राणा	सुवहरी राणा	२	६	लिर्ता	ठकुरी		✓			
४७	दलविर राणा	नैनकला राणा	४	३	लिर्ता	ठकुरी				✓	
४८	राम ब. राणा	धनसरा राणा	३	६	लिर्ता	ठकुरी		✓			
४९	मोतीलाल राणा	कौशिला राणा	३	३	लिर्ता	ठकुरी				✓	
५०	विर ब. राणा	मनसरा राणा	२	४	लिर्ता	ठकुरी				✓	
५१	जहरेसिंह राणा	जैसरा राणा	५	३	लिर्ता	ठकुरी					✓
५२	मनविर राणा	सुमिता राणा	३	३	लिर्ता	ठकुरी				✓	
५३	नरेश राणा	कौशिला राणा	२	२	लिर्ता	ठकुरी				✓	
५४	रण ब. राणा	शुसिला राणा	३	५	लिर्ता	ठकुरी				✓	
५५	विरेन्द्र ब. राणा	धनसरा राणा	२	३	खारा	ठकुरी				✓	
५६	शंकर राणा	मनमाया राणा	४	३	खारा	ठकुरी				✓	
५७	बद्री राणा	रुपकला राणा	२	२	खारा	ठकुरी					✓
५८	लालसिंश राणा	जैकला राणा	३	३	खारा	ठकुरी				✓	
५९	रामसिंह राणा	भवानी राणा	४	३	खारा	ठकुरी				✓	
६०	दले लुवार	कली लुवार	४	३	खारा	दलित					✓
६१	धन ब. लुवार	कौशिला लुवार	५	४	खारा	दलित					✓
६२	दलविर लुवार	मैनकला लुवार	४	३	खारा	दलित					✓
६३	विर ब. लुवार	लरेकली लुवार	३	४	खारा	दलित					✓
६४	धनविर लुवार	धनसरा लुवार	४	३	खारा	दलित					✓
६५	हरे नहर	विमीं नहर	२	३	खारा	दलित					✓
६६	धनविर टमाटा	मोती टमाटा	२	३	खारा	दलित					✓
६७	कले टमाटा	काली टमाटा	३	२	खारा	दलित					✓
६८	बुद्दे टमाटा	दली टमाटा	१	१	खारा	दलित					✓
६९	शिवलाल लुवार	करी टमाटा	४	३	खारा	दलित					✓
७०	दलजित लुवार	कौमारी लुवार	३	२	खारा	दलित					✓
७१	धने लुवार	सर्कीनी लुवार	४	३	खारा	दलित					✓
७२	सिउलाल लुवार	काली लुवार	४	५	खारा	दलित					✓
७३	कले लुवार	मन्दिरी लुवार	३	३	खारा	दलित					✓
७४	जोखे लुवार	किमा लुवार	३	२	गाउँटोल	दलित					✓
७५	जसुदी टमाटा		७	५	गाउँटोल	दलित					✓
७६	परे दमाई	राधिका दमाई	५	४	गाउँटोल	दलित					✓
७७	तुले कामी	थर्पु कामिनी	५	३	गाउँटोल	दलित					✓
७८	काले टमाटा	कुसुम टमाटा	४	३	गाउँटोल	दलित					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V1	V2	V3	V4
७९	सिले टमाटा	आईती टमाटा	४	३	गाउँटोल	दलित					✓
८०	कले लुवार	करमी लुवार	३	४	गाउँटोल	दलित					✓
८१	नर ब. पुन	कलसी पुन	३	२	गाउँटोल	जनजाती					✓
८२	नन्द ब. पुन	काली पुन	३	३	गाउँटोल	जनजाती					✓
८३	धर्म ब. पुन	सेतु पुन	४	२	गाउँटोल	जनजाती					✓
८४	मान ब. पुन	मंगली पुन	२	३	गाउँटोल	जनजाती					✓
८५	बद्री पुन	शुसिला पुन	४	४	गाउँटोल	जनजाती					✓
८६	खले ब. पुन	धर्मी पुन	४	३	गाउँटोल	जनजाती					✓
८७	तले पुन	कौसिला पुन	४	३	गाउँटोल	जनजाती					✓
८८	मान ब. पुन	भुपा पुन	१	४	गाउँटोल	जनजाती			✓		
८९	गणेश ब. पुन	कौसिला पुन	५	३	गाउँटोल	जनजाती				✓	
९०	बुने पुन	कमला पुन	२	५	गाउँटोल	जनजाती					✓
९१	साउरे घर्ती	धनसरा पुन	३	७	गाउँटोल	जनजाती				✓	
९२	भुप ब. घर्ती	धनमाया घर्ती	३	३	गाउँटोल	जनजाती			✓		
९३	धनविर पुन	धनसरा पुन	२	१	गाउँटोल	जनजाती					✓
९४	बद्री पुन	विर्मी पुन	५	३	गाउँटोल	जनजाती				✓	
९५	शशीराम सुनार	सविना सुनार	७	२	गाउँटोल	दलित					✓
९६	करे पुन		२	१	गाउँटोल	जनजाती					✓
९७	तुल ब. पुन	कमला बुढा	२	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
९८	देव ब.पुन	धनकला पुन	२	२	गाउँटोल	जनजाती					✓
९९	विनजय ब. बुढामगर	काली बुढा	२	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
१००	दिपक पुन	कालीका पुन	२	४	पुरानागाउँ	जनजाती			✓		
१०१	गलाट पुन		३	१	पुरानागाउँ	जनजाती	पुरुष				✓
१०२	विर ब. सिंह	धन कुमारी सिंह	३	४	पुरानागाउँ	ठकुरी				✓	
१०३	गोपाल पुन	धनकला पुन	३	२	गाउँटोल	जनजाती					✓
१०४	बुद्धि सुनार	कमला सुनार	२	२	गाउँटोल	दलित					✓
१०५	तुले पुन		१	१	गाउँटोल	जनजाती	पुरुष			✓	
१०६	कमरे पुन	धनसरा पुन	१	१	गाउँटोल	जनजाती					✓
१०७	मान ब. पुन	दिपा पुन	३	५	गाउँटोल	जनजाती					✓
१०८	परे थापा	कृपा थापा	४	६	गाउँटोल	क्षेत्री			✓		
१०९	कले थापा	विद्वि थापा	१	३	गाउँटोल	क्षेत्री				✓	
११०	दले थापा	भिमा थापा	३	४	गाउँटोल	क्षेत्री				✓	
१११	धर्म ब. सिंह	हिरा सिंह	२	३	मौरेखर्क	ठकुरी				✓	
११२	जय ब. सिंह	नविना सिंह	१	१	मौरेखर्क	ठकुरी				✓	
११३	कृष्ण ब. थापा	समुन्दी थापा	४	३	मौरेखर्क	क्षेत्री					✓
११४	नैन थापा	मन्दरी थापा	४	२	मौरेखर्क	क्षेत्री					✓
११५	मनविर थापा	मनि थापा	२	२	मौरेखर्क	क्षेत्री					✓
११६	करे कामी	रुपा कामी	३	५	मौरेखर्क	दलित					✓
११७	बुद्धि कामी	नानकली कामी	५	२	मौरेखर्क	दलित					✓
११८	टुके कामी	लालसरी कामी	३	४	मौरेखर्क	दलित					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V1	V2	V3	V4
११९	मंगले कामी	बुद्धि कामी	२	२	मौरेखर्क	दलित					✓
१२०	तुले कामी	लालसरा कामी	१	३	मौरेखर्क	दलित					✓
१२१	विर्खे कामी	मोती कामी	३	२	मौरेखर्क	दलित					✓
१२२	विरेन्द्र महर	लक्ष्मी महर	४	३	मौरेखर्क	दलित					✓
१२३	मने कामी	चैती कामी	२	३	मौरेखर्क	दलित					✓
१२४	लिले कामी	पानसरी कामी	४	२	मौरेखर्क	दलित					✓
१२५	धन ब. महर	विष्णी महर	३	२	मौरेखर्क	दलित					✓
१२६	रत्ने चदारा	मोती चदारा	३	३	मौरेखर्क	दलित				✓	
१२७	धने साकी	सोरी साकी	२	३	मौरेखर्क	दलित					✓
१२८	भक्त साकी	गौरी साकी	१	१	मौरेखर्क	दलित					✓
१२९	मंगले कामी	कस्तुरी कामी	३	३	मौरेखर्क	दलित					✓
१३०	सउने कामी	साउनी कामी	३	४	मौरेखर्क	दलित					✓
१३१	विरवल साकी	धनसरी साकी	१	२	मौरेखर्क	दलित					✓
१३२	खलवी साकी	मन्सरी साकी	३	१	मौरेखर्क	दलित					✓
१३३	रन्ते साकी	विर्मी साकी	३	२	मौरेखर्क	दलित				✓	
१३४	चक्र साकी	पानसरी साकी	३	३	मौरेखर्क	दलित					✓
१३५	अमर ब. सिंह	विमा सिंह	४	२	मौरेखर्क	ठकुरी				✓	
१३६	करे पुन	नविना पुन	४	५	मौरेखर्क	जनजाती					✓
१३७	मनि मगर		३	२	मौरेखर्क	जनजाती	पुरुष				✓
१३८	नाइते पुन		२	३	मौरेखर्क	जनजाती					✓
१३९	करविर पुन	सर्केनी पुन	२	२	इर्ज	जनजाती					✓
१४०	साउने पुन	जलदरी पुन	१	४	इर्ज	जनजाती					✓
१४१	कर्ण पुन		२	२	इर्ज	जनजाती					✓
१४२	मोतीलाल पुन	गौमती पुन	१	३	इर्ज	जनजाती			✓		
१४३	नरपति पुन	ससिली पुन	२	४	इर्ज	जनजाती					✓
१४४	विर ब. सुनार	सिता सुनार	४	२	इर्ज	दलित					✓
१४५	शशीराम सुनार	जैकला सुनार	६	२	इर्ज	दलित					✓
१४६	साकी टमाटा	समुद्री टमाटा	६	५	इर्ज	दलित					✓
१४७	तुले पुन		१	१	इर्ज	जनजाती	पुरुष				✓
१४८	हेमन्त महर		१	१	इर्ज	दलित	पुरुष				✓
१४९	डिल ब. पुन	कौसी पुन	३	२	गाउँटोल	जनजाती	महिला				✓
१५०	खिम ब. पुन	गिता घर्ती	२	२	गाउँटोल	जनजाती					✓
१५१	मन्सुर पुन	ललेनी पुन	३	४	गाउँटोल	जनजाती					✓
१५२	सर्जन पुन	माधी पुन	१	३	गाउँटोल	जनजाती					✓
१५३	रत्ने पुन	सेती पुन	१	२	गाउँटोल	जनजाती					✓
१५४	काली ब. पुन	शान्ता पुन	१	१	गाउँटोल	जनजाती					✓
१५५	दुर्गे दमाई	दुर्गी दमाई	३	३	दमाईटोल	दलित				✓	
१५६	चन्द्रे दमाई	पानसरी दमाई	५	२	दमाईटोल	दलित					✓
१५७	सुरे दमाई	धनसरी दमाई	१	१	दमाईटोल	दलित					✓
१५८	हर्षिह दमाई	कमला दमाई	४	२	दमाईटोल	दलित					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V1	V2	V3	V4
१५९	डिले दमाई	मजसरी दमाई	३	३	दमाईटोल	दलित					✓
१६०	आइते दमाई	धनसरी दमाई	३	४	दमाईटोल	दलित					✓
१६१	हस्ते दमाई	गंगा दमाई	३	३	दमाईटोल	दलित	महिला				✓
१६२	मनविर दमाई	पुतली दमाई	२	३	दमाईटोल	दलित	महिला				✓
१६३	सेते दमाई	पुतली दमाई	३	२	दमाईटोल	दलित					✓
१६४	खले दमाई	तिला दमाई	२	३	दमाईटोल	दलित					✓
१६५	सर्जन पुन	नन्दकला दमाई	३	२	दमाईटोल	जनजाती					✓
१६६	हर्क दमाई	धनसरा दमाई	१	३	दमाईटोल	दलित					✓
१६७	धनसिंह दमाई	लाली दमाई	३	३	दमाईटोल	दलित	महिला				✓
१६८	प्रेम दमाई	भिमा दमाई	३	२	दमाईटोल	दलित					✓
१६९	जसविर दमाई	हरीकला दमाई	३	१	दमाईटोल	दलित					✓
१७०	आइते दमाई	धनसरा दमाई	४	२	दमाईटोल	दलित					✓
१७१	विरे दमाई	मन्दरी दमाई	५	५	दमाईटोल	दलित					✓
१७२	कले दमाई	धनरुपा दमाई	२	३	दमाईटोल	दलित					✓
१७३	परे दमाई	सरि दमाई	१	३	दमाईटोल	दलित					✓
१७४	गोपाल दमाई	मनसरा दमाई	४	१	दमाईटोल	दलित					✓
१७५	पदम पुन	गिता पुन	३	१	बामन गाउँ	जनजाती				✓	
१७६	धन पुन	जानकी पुन	५	२	बामन गाउँ	जनजाती				✓	
१७७	गगन पुन	आईती पुन	२	२	बामन गाउँ	जनजाती					✓
१७८	बुदे पुन	विष्णी पुन	३	३	बामन गाउँ	जनजाती					✓
१७९	विर ब. सिंह	विमा सिंह	७	६	बामन गाउँ	ठकुरी		✓			
१८०	मनहर पुन	मागी पुन	२	६	बामन गाउँ	जनजाती					✓
१८१	धिरज पुन	सरिता पुन	२	३	बामन गाउँ	जनजाती					✓
१८२	कालिका पुन	आईती पुन	१	२	बामन गाउँ	जनजाती					✓
१८३	डिल ब. पुन	हस्ती पुन	२	३	पाखाडेरा	जनजाती				✓	
१८४	लालसिंह पुन	डिलसरा पुन	४	२	पाखाडेरा	जनजाती				✓	
१८५	बल ब. पुन	नन्दमला पुन	४	२	पाखाडेरा	जनजाती				✓	
१८६	परिमल पुन	ननसरा पुन	२	२	पाखाडेरा	जनजाती				✓	
१८७	पदम पुन	सर्कीनी पुन	५	३	पाखाडेरा	जनजाती					✓
१८८	चन्द्र पुन	गंगा पुन	३	२	पाखाडेरा	जनजाती				✓	
१८९	सर्जन पुन	कला पुन	४	८	पाखाडेरा	जनजाती					✓
१९०	काला पुन	देउमा पुन	१	३	पाखाडेरा	जनजाती					✓
१९१	मान ब. पुन	कलसी पुन	३	१	पाखाडेरा	जनजाती					✓
१९२	देव ब.पुन	नैनसरा पुन	२	१	पाखाडेरा	जनजाती					✓
१९३	भत्ते सुनार	धनसरा सुनार	२	३	गाउँटोल	दलित			✓		
१९४	चंद पुन	मन्दरी पुन	३	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
१९५	मन पुन	कौमासी पुन	२	२	गाउँटोल	जनजाती				✓	
१९६	गणेश पुन	तुलसी पुन	५	४	गाउँटोल	जनजाती				✓	
जम्मा			५७१	५६०			१४	२	१०	६१	१२३

साविक ६

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१	शेर ब. सार्की	देवी सार्की	२	४	गुनभिर	दलित					✓
२	जिते सार्की	सेतु सार्की	३	३	गुनभिर	दलित					✓
३	धनीराम खत्री	रामकली खत्री	१	१	गुनभिर	क्षेत्री					✓
४		जैसरी खत्री	२	२	गुनभिर	क्षेत्री	महिला				✓
५	शेर ब. खत्री	नैनसरा खत्री	५	२	गुनभिर	क्षेत्री					✓
६	नर ब. खत्री	तुलसरा खत्री	३	२	गुनभिर	क्षेत्री					✓
७	पदम खत्री	सितला खत्री	१	२	गुनभिर	क्षेत्री					✓
८	पदमे खत्री		३	४	गुनभिर	क्षेत्री				✓	
९	लाल कामी	लाली कामी	१	३	गुनभिर	दलित					✓
१०	वादी लुवार	लाली लुवार	२	५	गुनभिर	दलित					✓
११	चुमारे कामी	मोती कामी	२	३	गुनभिर	दलित					✓
१२	मानसिंह कामी	तुल्सी कामी	३	२	गुनभिर	दलित					✓
१३	नन्द कामी	गिता कामी	१	३	गुनभिर	दलित					✓
१४	अमृत कामी	कमला कामी	१	३	गुनभिर	दलित					✓
१५	मोतीलाल कामी	मनसरा कामी	१	३	गुनभिर	दलित					✓
१६	विर्ख ब. कामी	पानसरा कामी	३	२	रातापाडा	दलित					✓
१७		पानसरा सार्की	१	०	गुनभिर	दलित	महिला				✓
१८		पार्वती सार्की	१	०	गुनभिर	दलित					✓
१९		धनसरी कामी	१	३	गुनभिर	दलित	महिला				✓
२०	करसिंह कामी	विमला कामी	३	३	रातापाडा	दलित					✓
२१	कालो कामी	पवित्रा कामी	१	१	रातापाडा	दलित					✓
२२	परे कामी	विष्णु कामी	१	२	रातापाडा	दलित					✓
२३	भिमे सार्की	नैनसरा कामी	२	७	रातापाडा	दलित					✓
२४	शेरे सार्की	जैसरा सार्की	३	८	रातापाडा	दलित					✓
२५	कर्ण सार्की	धनसरा सार्की	३	३	रातापाडा	दलित					✓
२६	असारे सार्की		०	१	रातापाडा	दलित	पुरुष				✓
२७	कृपे सार्की	र्मसरा सार्की	२	२	रातापाडा	दलित			✓		
२८	चन्द्र ब. डाँगी	आशा डागी	४	३	रातापाडा	क्षेत्री					✓
२९		डिलसरा दमाई	१	०	रातापाडा	दलित	महिला				✓
३०	धनसिंह दमाई	माया दमाइ	३	२	रातापाडा	दलित					✓
३१	विरे दमाई		२	२	रातापाडा	दलित					✓
३२	नज्दराम खड्का	लक्ष्मी खड्का	२	२	रातापाडा	क्षेत्री				✓	
३३	विर्ख ब. सार्की		४	२	काडासोती	दलित				✓	
३४	कृष्ण ब. खड्का	जैकरा खड्का	१	१	गुनभिर	क्षेत्री		✓			
३५	विर ब. वली	सरिता वली	१	३	काडासोती	क्षेत्री		✓			
३६	प्रेम ब. कुँवर	तेल्सरा वली	२	३	काडासोती	क्षेत्री					✓
३७	गोपाललाल खड्का	विमा खड्का	५	५	काडासोती	क्षेत्री				✓	
३८	नर ब. खड्का	तुलादेवी खड्का	१	३	काडासोती	क्षेत्री				✓	
३९	शान्ति ब. खड्का	धर्मशिला खड्का	३	२	काडासोती	क्षेत्री				✓	
४०	परेन्द्र परिवार	लक्ष्म परिवार	१	३	काडासोती	दलित					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४१	ठडेन्द्र परिवार	ललीता परिवार	३	३	काडासोती	दलित					✓
४२	जिते दमाइ	लालसरी परिवार	६	२	काडासोती	दलित					✓
४३	नरसिंह खड्का	कालिका खड्का	२	२	काडासोती	क्षेत्री				✓	
४४	विर ब. खड्का	पवित्रा खड्का	१	३	काडासोती	क्षेत्री					✓
४५	मान ब. खड्का	भिमा खड्का	२	३	काडासोती	क्षेत्री				✓	
४६	दुर्गालाल खड्का	पवित्रा खड्का	३	२	काडासोती	क्षेत्री				✓	
४७	विरेन्द्र खड्का	दुर्गा खड्का	३	३	काडासोती	क्षेत्री				✓	
४८	अमर ब. खत्री	माया खत्री	४	५	थानवाडा	क्षेत्री				✓	
४९	यक्ष ब. खत्री	रेवती खत्री	४	२	थानवाडा	क्षेत्री			✓		
५०	भक्त ब. खत्री	कमला खत्री	३	३	थानवाडा	क्षेत्री		✓			
५१	गणेश ब. खत्री	विनी खत्री	३	२	थानवाडा	क्षेत्री				✓	
५२	हरी ब. खत्री	रामशिला खत्री	१	४	थानवाडा	क्षेत्री		✓			
५३	हिरा ब. खत्री	शिले खत्री	१	३	थानवाडा	क्षेत्री		✓			
५४	शान्त ब. खत्री	जया खत्री	२	२	थानवाडा	क्षेत्री				✓	
५५	डिल ब. खत्री	गंगा खत्री	३	२	थानवाडा	क्षेत्री			✓		
५६	रुपसिंह ब. खत्री	रेसमी खत्री	४	४	थानवाडा	क्षेत्री			✓		
५७	मान ब. खत्री	लिलावती खत्री	१	१	थानवाडा	क्षेत्री					✓
५८	रमेश ब. खत्री	पानसरी खत्री	१	३	थानवाडा	क्षेत्री			✓		
५९	इनद्र ब. खत्री		०	१	थानवाडा	क्षेत्री	पुरुष			✓	
६०	भविलाल खड्का	अम्बा खत्री	२	२	काडासोती	क्षेत्री			✓		
६१	पशुपति जैसी	तुलसी जैसी	३	२	थानवाडा	क्षेत्री					✓
६२	चन्द्रलाल जैसी	वसन्ता जैसी	२	४	थानवाडा	क्षेत्री					✓
६३	करसिंह नेपाली	नानकली नेपाली	२	३	थानवाडा	दलित					✓
६४	विर ब. नेपाली	नानकली नेपाली	१	४	थानवाडा	दलित					✓
६५	काली ब. नेपाली	बुदी कामी	३	२	थानवाडा	दलित					✓
६६	कर्ण ब. नेपाली	भृषी नेपाली	४	२	थानवाडा	दलित					✓
६७	जयलाल जैसी	सरस्वती जैसी	१	३	थानवाडा	बाहुन					✓
६८	मनिराम जैसी	सरस्वती जैसी	४	३	थानवाडा	बाहुन					✓
६९	पदम ब. जैसी	तुलसी जैसी	२	५	थानवाडा	बाहुन					✓
७०	लालविर जैसी	धनसरा जैसी	२	२	थानवाडा	बाहुन					✓
७१	धनीराम सार्की	लक्ष्मि सार्की	३	३	थानवाडा	दलित					✓
७२	किली ब. सार्की	रुपकला सार्की	५	२	थानवाडा	दलित					✓
७३	पदम सार्की	रजनी सार्की	२	१	थानवाडा	दलित					✓
७४		पम्फा जैसी	१	१	थानवाडा	बाहुन	महिला				✓
७५	नन्दराम जैसी	राधिका जैसी	४	३	थानवाडा	बाहुन					✓
७६	सम्पती जैसी	सेतु जैसी	६	४	थानवाडा	बाहुन					✓
७७	साहु सार्की	रुपसरी सार्की	३	३	गुनभिर	दलित					✓
७८	तुलसिंह सार्की	लाली सार्की	२	३	गुनभिर	दलित					✓
७९	शहविर सार्की	विमला सार्की	२	४	गुनभिर	दलित					✓
८०	शहविर कामी	गंगा कामी	२	२	गुनभिर	दलित					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
८१	दुडा कामी	लक्ष्मि कामी	२	३	गुनभिर	दलित					✓
८२	रगे सार्की	बुडी कामी	२	३	गुनभिर	दलित					✓
८३	साउने सार्की	जैसरी सार्की	४	३	गुनभिर	दलित					✓
८४	लक्षे सार्की	सुन्तली सार्की	३	२	गुनभिर	दलित					✓
८५	शंकर सार्की	मनसरा सार्की	१	३	गुनभिर	दलित					✓
८६	ढोले सार्की	खली सार्की	३	२	गुनभिर	दलित					✓
८७	बुदे सार्की	देवी सार्की	३	१	गुनभिर	दलित					✓
८८	विरे सार्की	लाली सार्की	४	२	गुनभिर	दलित					✓
८९		मन्दरी खड्का	१	०	काडासोती	क्षेत्री	महिला				✓
९०	प्रेम खड्का	कमला खड्का	२	२	काडासोती	क्षेत्री					✓
९१	मानसिंह वली	पद्मी वली	१	१	काडासोती	क्षेत्री					✓
९२	नन्दराम वली	सिता वली	४	१	काडासोती	क्षेत्री				✓	
९३	नर ब. वली	मुना वली	२	१	काडासोती	क्षेत्री				✓	
९४	मोतीलाल वली	इन्दिरा वली	२	२	काडासोती	क्षेत्री		✓			
९५	नर ब. वली	सरीता वली	३	२	काडासोती	क्षेत्री					✓
९६	नर ब. वली	धनसरी वली	२	५	काडासोती	क्षेत्री				✓	
९७	रत्न ब. वली	मनसरी वली	३	२	काडासोती	क्षेत्री				✓	
९८	कलि ब. वली	भवानी राणा	१	३	काडासोती	क्षेत्री				✓	
९९	डिल ब. वली	खिन वली	३	२	काडासोती	क्षेत्री				✓	
१००	भविलाल वली	चन्द्रकला वली	१	२	काडासोती	क्षेत्री					✓
१०१		विमला वली	२	२	काडासोती	क्षेत्री	महिला				✓
१०२	मान ब. वली	चन्द्र देवी वली	४	२	काडासोती	क्षेत्री		✓			
१०३	धिरेन्द्र वली	तिर्सना वली	१	३	काडासोती	क्षेत्री				✓	
१०४	डम्बर वली		४	२	काडासोती	क्षेत्री				✓	
१०५	मोतीलाल वली	लक्ष्मि वली	२	२	काडासोती	क्षेत्री				✓	
१०६	धर्मलाल वली	मनसरा वली	१	४	काडासोती	क्षेत्री				✓	
१०७	हस्तविर वली		०	१	काडासोती	क्षेत्री	पुरुष				✓
१०८	अमर ब. खड्का	भिमा वली	२	२	काडासोती	क्षेत्री					✓
१०९	दुर्गा ब. खड्का		१	३	काडासोती	क्षेत्री				✓	
११०	इनद्र ब. खड्का	नैनसरी खड्का	१	२	काडासोती	क्षेत्री					✓
१११	नविन खड्का	देवीका खड्का	१	३	काडासोती	क्षेत्री					✓
११२	कर्ण खत्री	निरुता खड्का	१	३	थानवाडा	क्षेत्री				✓	
११३	मनविर लुवार		२	३	काडासोती	दलित					✓
११४	दिपक शर्मा		२	१	थानवाडा	बाहुन					✓
११५	प्रकास सार्की	कल्पना कामी	२	१	काडासोती	दलित					✓
११६	भिम ब.खड्का	विदकला कामी	४	३	काडासोती	दलित				✓	
११७	मोतीलाल खड्का	कालीका खड्का	१	३	काडासोती	क्षेत्री					✓
११८	विरे सार्की	लक्ष्मि सार्की	४	४	काडासोती	दलित					✓
११९	मान ब. खड्का	विजयश्वरी खड्का	२	३	काडासोती	क्षेत्री					✓
१२०	मुने सार्की	मनसरा सार्की	२	२	गुनभिर	दलित					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१२१	सुरेश साकी		१	१	गुनभिर	दलित	पुरुष				✓
१२२	नर ब. साकी	मनसरा साकी	४	१	गुनभिर	दलित					✓
१२३	विर्खे साकी	खले साकी	१	१	गुनभिर	दलित					✓
			२७७	३०७			११	५	८	२७	८३
साविक ७											
१	गणेश बस्नेत	धनसरा बस्नेत	२	३	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
२	हरि बस्नेत	मन्दरी बस्नेत	२	३	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
३	सहदेव बस्नेत	धर्मशिला बस्नेत	२	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
४	अमर बस्नेत	राधिका बस्नेत	४	१	चैतेटाकुरा	क्षेत्री				✓	
५	बुद्धि परियार	तुला परियार	३	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
६	शंकर टमाटा	कालीमा टमाटा	४	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
७	धनविर टमाटा	हिरी टमाटा	२	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
८	बुदे साकी	दुर्गे साकी	५	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
९	कवीलाल खत्री	ललीता खत्री	२	५	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
१०	नर ब. खत्री	शितला खत्री	३	१	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
११	वसन्त खत्री	हिरा खत्री	१	१	चैतेटाकुरा	क्षेत्री				✓	
१२	हेमन्त खत्री	लक्ष्मि खड्का	२	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री				✓	
१३	टिकाराम अधिकारी	रञ्जना अधिकारी	२	२	चैतेटाकुरा	बाहुन					✓
१४	निर ब. अधिकारी	कल्पना अधिकारी	२	२	चैतेटाकुरा	बाहुन					✓
१५	रामलाल अधिकारी	विष्णु अधिकारी	१	३	चैतेटाकुरा	बाहुन					✓
१६	शान्त ब. वि.क	जैसरा वि.क	२	३	चैतेटाकुरा	दलित		✓			
१७	इनद्र ब. नेपाली	धनसरा नेपाली	१	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
१८	परे टमाटा	द्रौपदी टमाटा	२	४	चैतेटाकुरा	दलित					✓
१९	नर ब. खत्री	दिलसरा खत्री	२	४	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
२०	काली ब. खत्री	सिता खत्री	२	३	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
२१	मोतीलाल खत्री	बुद्धि खत्री	६	५	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
२२	सेते कामी	मानसरी कामी	२	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
२३	जोखे कामी	तुली कामी	२	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
२४	चमारे कामी	पानसरा कामी	२	४	चैतेटाकुरा	दलित					✓
२५	सहविर कामी	नानकला कामी	१	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
२६	विर ब. कामी	खली कामी	४	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
२७	कल्से लुवार	धनसरी लुवारम	२	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
२८		कौशिला कामी	३	२	चैतेटाकुरा	दलित	महिला				✓
२९	चुंगे कामी	सुरी कामी	२	५	चैतेटाकुरा	दलित		✓			
३०	विर साकी	गाले साकी	२	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३१	हर्क कामी	गोरी कामी	३	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३२	विर्ख कामी	धनसरा कामी	१	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३३	चमारे कामी	पडकी कामी	३	१	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३४	लालु ब. कामी	मैनकला कामी	१	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३५	विर्ख ब. साकी	मनसरा कामी	१	४	चैतेटाकुरा	दलित					✓

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
३६	धर्म साकी	शन्ता साकी	४	४	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३७	रत्न साकी	नन्दकली साकी	३	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३८	सन्ते कामी	रुपी कामी	३	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
३९	जसविर कामी	सरो कामी	३	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
४०	लाल ब. कामी	सुरमा कामी	३	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
४१	मान ब. कामी	काली कामी	३	५	चैतेटाकुरा	दलित					✓
४२	कर्ण ब. साकी	पञ्चमी साकी	२	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
४३	पदम ब. साकी	बुद्धिकला साकी	३	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
४४	विर सिंह साकी	पवित्रा साकी	१	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
४५	कालु साकी		२	२	चैतेटाकुरा	दलित	पुरुष				✓
४६	रत्न साकी	नैनसरा साकी	३	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
४७	पसे खत्री	सरिता खत्री	३	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
४८	भक्त ब. खत्री	नैनसरा राणा	१	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
४९	नर ब. खत्री	दिलसरा खत्री	२	४	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
५०	विरजित कामी	सिता कामी	४	६	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५१	कर्ण ब. कामी	मनसरा कामी	३	४	चैतेटाकुरा	दलित				✓	
५२	कुमारी कामी	सिता नेपाली	२	१	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५३	मान ब. नेपाली	धनसरा नेपाली	२	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५४	हरि ब. टमाटा	धनसरा टमाटा	२	४	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५५	दिपक टमाटा	कलसी टमाटा	२	१	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५६	करे दमाई	बाटु दमाई	१	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५७	नरसिंह दमाई	मैना दमाई	१	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५८	दल ब. दमाई	पानसरी दमाई	२	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
५९	रत्न दमाई	मोती परियार	१	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
६०	विसे कामी		५	२	चैतेटाकुरा	दलित	पुरुष				✓
६१	जनक खत्री	पानसरी खत्री	१	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
६२	शेर ब. खत्री	नविना पुन	१	१	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
६३	रत्न खत्री	सुनिता खत्री	१	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
६४	विर ब. खत्री	विष्णु राना	२	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
६५	साकी कामी	बुद्धि खत्री	४	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री					✓
६६	प्रसाद कामी	शुशिला वि.क	३	३	चैतेटाकुरा	दलित				✓	
६७	कुइरे कामी	मुनी कामी	१	१	चैतेटाकुरा	दलित					✓
६८	जनमलाल बस्नेत	भिमा बस्नेत	६	३	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
६९	गण.श बस्नेत	जया बस्नेत	४	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७०	शान्त ब. बस्नेत	सुष्मा बस्नेत	२	४	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७१	अमर ब. बस्नेत	दिपा बस्नेत	२	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७२	नरेश ब. बस्नेत	चन्दा शाहि	३	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७३	नेत्र ब. बस्नेत	दिपा खत्री	२	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री				✓	
७४	अमर ब. खत्री	विना खत्री	३	४	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७५	भक्त ब. खत्री	तिलसरा खत्री	३	३	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
७६	टोप ब. खत्री	पानसरा खत्री	१	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७७	नर ब. खत्री	कल्पना शाही	३	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७८	भिम ब. खत्री	मुना शाही	२	२	चैतेटाकुरा	क्षेत्री		✓			
७९	विर्ख कामी	धनसरा कामी	५	४	चैतेटाकुरा	दलित					✓
८०	मनविर लोहार	जयापत्री लोहार	२	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
८१	विर्ख कामी	धनी कामी	३	२	चैतेटाकुरा	दलित					✓
८२	धने कामी	पार्वती कामी	३	३	चैतेटाकुरा	दलित					✓
८३	जंगे कामी	शितली कामी	१	१	चैतेटाकुरा	दलित					✓
८४	खले कामी	मैसरा कामी	३	३	कालीपातली	दलित					✓
८५	पुर्ण कामी	पार्वती कामी	४	३	कालीपातली	दलित					✓
८६	ढोले कामी	देवी कामी	२	२	कालीपातली	दलित					✓
८७	तेज ब. कामी	धनसरा कामी	१	४	कालीपातली	दलित					✓
८८		रामकला कामी	६	४	कालीपातली	दलित	महिला				✓
८९	सन्तोस ब. कामी	कमला कामी	१	२	कालीपातली	दलित				✓	
९०	विर्ख खत्री	कालिका खत्री	४	१	कालीपातली	दलित		✓			
९१	हेमन्त खत्री	पवित्रा खत्री	४	१	कालीपातली	दलित		✓			
९२	मनविर खत्री	रुपा खत्री	३	२	कालीपातली	दलित					✓
९३	जनक खत्री	शान्ति कार्की	२	२	कालीपातली	दलित				✓	
९४	कृष्ण ब. खत्री	निरुता कार्की	१	३	कालीपातली	दलित					✓
९५	गोपाल कामी	दुर्खि कामी	१	२	कालीपातली	दलित					✓
९६	लाल ब. कामी	मनसरी कामी	१	३	कालीपातली	दलित					✓
९७	कर्ण कामी	भृषी कामी	४	२	कालीपातली	दलित					✓
९८	डिल ब. खत्री	शितल खत्री	३	५	कालीपातली	क्षेत्री		✓			
९९	विर्ख कामी	पार्वती कामी	३	२	कालीपातली	दलित					✓
१००	चाउरे कामी	सरिता कामी	२	१	कालीपातली	दलित					✓
१०१	कमल वि.क	विमला वि.क	२	१	कालीपातली	दलित					✓
१०२	करसिंह कामी	पानसरी कामी	२	३	कालीपातली	दलित					✓
१०३	करेसिंह दमाई	विनिता परियार	३	१	कालीपातली	दलित					✓
१०४	कर्ण ब. दमाई	पदमकला परियार	१	२	कालीपातली	दलित					✓
१०५	शान्त ब. वि.क	ज्योती वि.क	१	१	कालीपातली	दलित					✓
			२५४	२६७			४	२२	०	८	७५
साविक ८											
१	लक्ष बुढा	दली बुढा	१	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
२	नन्दराम बुढा	कल्पी बुढा	२	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
३	प्रेम बुढा	जयन्ती बुढा	४	१	माथिल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
४	जय ब. थापा	निर्मला थापा	२	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री	महिला			✓	
५	हर्क ब. बुढा	पवित्रा बुढा	२	४	माथिल्लो टोल	क्षेत्री				✓	
६	तिर्थ बुढा	नन्दकला बुढा	३	४	माथिल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
७	शेर ब. थापा	जया बुढा	३	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री	महिला		✓		
८	पदम ब. थापा	सरिता थापा	२	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री				✓	

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
९	भरत थापा	तुल्सी थापा	३	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
१०	धनविर थापा	नविना थापा	२	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
११	लाल ब. बुढा	विमला बुढा	१	४	माथिल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
१२	भवन बुढा	विमला बुढा	५	४	माथिल्लो टोल	क्षेत्री	महिला	✓			
१३	दल ब. बुढा	कौशिला बुढा	२	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
१४	टंक ब. बुढा	लालसरा बुढा	१	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
१५	धनविर थापा	देवी थापा	१	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
१६	पिथु सिंह	मनसरा सिंह	३	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री	महिला	✓			
१७	लाली थापा		१	१	माथिल्लो टोल	क्षेत्री	महिला		✓		
१८		मनसरी	३	१	माथिल्लो टोल	क्षेत्री	महिला			✓	
१९	टेक ब. बुढा	जैसरा बुढा	२	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
२०	हरी ब. बुढा	मिना बुढा	१	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
२१		देवी बुढा	२	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री	महिला	✓			
२२	तुले बुढा	कलकी बुढा	५	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
२३	जनक थापा	लक्ष्म थापा	५	५	माथिल्लो टोल	क्षेत्री				✓	
२४	देव ब. थापा	मिना थापा	१	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री				✓	
२५	धन ब. थापा	लीला थापा	२	३	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
२६	चन्द्र ब. बुढा	हरीकला थापा	१	२	माथिल्लो टोल	क्षेत्री		✓			
२७	धन सार्की		४	४	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
२८	विरवल सार्की	धनी सार्की	१	२	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
२९	रत्न सार्की	काली सार्की	२	२	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३०	चक्र ब. सार्की	पानसरी सार्की	३	३	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३१	साउने सार्की	भिमा सार्की	२	४	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३२	खलविरे सार्की	मनसरी सार्की	४	१	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३३	लिले सार्की	लछि सार्की	३	२	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३४	खड्के सार्की		३	२	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३५	कर्ण सार्की		१	५	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३६	बिरवाने सार्की		३	२	माथिल्लो टोल	दलित			✓		
३७	आइते सार्की		३	३	माथिल्लो टोल	दलित				✓	
३८	कमलराज जैसी	पाखत जैसी	२	३	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
३९	विर्खलाल जैसी	कमला जैसी	३	२	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४०	लिल जैसी	विर्मी जैस	२	४	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४१	तिले जैसी	जसुदा जैसी	६	२	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४२	नरु जैसी	शान्ता जैसी	२	२	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४३	वल जैसी	लक्ष्मी जैसी	५	३	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४४	खलु जैसी	सावित्रा जैसी	२	५	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४५	नन्दराम जैसी	पुतली जैसी	५	४	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४६	बिरुलाल आचार्य	गौरी आचार्य	४	२	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४७	परिमल आचार्य	पार्वती आचार्य	१	२	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
४८	भिम शाही	सरीमैया शाही	३	३	तल्लो टोल	ठकुरी	महिला		✓		

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V1	V2	V3	V4
४९	गोपाल आचार्य		२	१	तल्लो टोल	बाहुन		✓			
५०	मोतीलाल जैसी		३	२	तल्लो टोल	बाहुन			✓		
५१	टिमाराम जैसी	मन्दरी जैसी	४	२	तल्लो टोल	बाहुन			✓		
५२	बिरुलाल जैसी	राधिका जैसी	४	३	तल्लो टोल	बाहुन			✓		
५३	तिलु सिंह	कल्पना सिंह	६	४	तल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
५४	लाल ब. ठकुरी	सिता ठकुरी	३	३	तल्लो टोल	ठकुरी		✓			
५५	प्रेम सिंह		३	४	तल्लो टोल	ठकुरी			✓		
५६	पृथ्वि ब. सिंह		३	४	तल्लो टोल	ठकुरी				✓	
५७	कुमार सिंह	देवी सिंह	४	४	तल्लो टोल	ठकुरी				✓	
५८	हरे चनारा		३	३	तल्लो टोल	दलित				✓	
५९	मुने चनारा	मुनी चनारा	३	४	तल्लो टोल	दलित	पुरुष			✓	
६०	काली ब. चनारा		१	३	तल्लो टोल	दलित					✓
६१	गणेश चनारा		२	४	तल्लो टोल	दलित			✓		
६२	नरे रोकाय	दुर्गा रोकाय	५	२	तल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
६३	रत्न चनारा		३	३	तल्लो टोल	दलित				✓	
६४	ऐवान थापा	देउमी थापा	२	३	तल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
६५	मान ब. थापा	निमा थापा	२	३	तल्लो टोल	क्षेत्री			✓		
६६	प्रेम थापा	पार्वती थापा	१	२	तल्लो टोल	क्षेत्री				✓	
६७	लाल ब. थापा		२	४	तल्लो टोल	क्षेत्री					✓
६८	ऐवान कार्की		४	६	तल्लो टोल	क्षेत्री				✓	
६९	लिले सुनार		४	३	तल्लो टोल	दलित				✓	
७०	बले सुनार		२	३	तल्लो टोल	दलित				✓	
७१	अमइते सुनार		३	२	तल्लो टोल	दलित					✓
७२	दल ब. सुनार		२	४	तल्लो टोल	दलित					✓
७३	कृष्ण लाल आचार्य		५	३	तल्लो टोल	बाहुन			✓		
७४	लाल विर दमाई		१	२	तल्लो टोल	दलित					✓
७५	कर्ण ब. दमाई		३	२	तल्लो टोल	दलित				✓	
७६	धनविर दमाई		२	१	तल्लो टोल	दलित				✓	
७७	शंकर दमाई		२	२	तल्लो टोल	दलित					✓
७८	तिलाराम आचार्य		३	३	तल्लो टोल	बाहुन					✓
७९	रिले कामी		२	२	तल्लो टोल	दलित					✓
८०	राजु वि.क		२	२	तल्लो टोल	दलित					✓
८१	तुले कामी		२	२	ओर्खेना	दलित					✓
८२	मैते कामी		२	१	ओर्खेना	दलित				✓	
८३	नने कामी		२	३	ओर्खेना	दलित					✓
८४	गणेश कामी		२	१	ओर्खेना	दलित				✓	
८५	विरे कामी		२	२	ओर्खेना	दलित					✓
८६	मान ब. वि.क		३	३	ओर्खेना	दलित				✓	
८७	विजे दमाई		२	२	ओर्खेना	दलित	पुरुष				✓
८८	मुने दमाई		३	३	ओर्खेना	दलित				✓	

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V1	V2	V3	V4
८९	ऐवान सिंह		२	१	ओखेना	ठकुरी			✓		
९०	सुरेश सिंह		२	१	ओखेना	ठकुरी			✓		
९१	प्रेमलाल सिंह		३	२	ओखेना	ठकुरी			✓		
९२	जुद्ध सि.ह		२	१	ओखेना	ठकुरी			✓		
९३	धनु ब. रोकाय	कौसिला रोकाय	१	३	ओखेना	क्षेत्री			✓		
९४	कर्ण ब. रोकाय	नैनसरा रोकाय	३	२	ओखेना	क्षेत्री				✓	
९५	विर ब. रोकाय	तुलसी रोकाय	३	१	ओखेना	क्षेत्री				✓	
९६	अमृत रोकाय	लक्ष्मि रोकाय	३	३	ओखेना	क्षेत्री				✓	
९७	दिप ब. राणा	अमृता राणा	३	२	ओखेना	ठकुरी		✓			
९८	रमेश ब. राणा	धनसरा राणा	३	२	ओखेना	ठकुरी			✓		
९९	हर्क ब. राण	कालु राणा	३	२	ओखेना	ठकुरी		✓			
१००	टेक ब. राणा	मनसरा राणा	३	५	ओखेना	ठकुरी			✓		
१०१	लाल ब. खत्री	मनरुपा खत्री	३	२	ओखेना	क्षेत्री		✓			
१०२	लोक ब. खत्री	इन्दिरा खत्री	२	२	ओखेना	क्षेत्री		✓			
१०३	नविन के.सी	नविना के.सी	२	२	ओखेना	क्षेत्री		✓			
१०४	हरी ब. राणा	तुली राणा	६	५	ओखेना	ठकुरी		✓			
१०५	मान ब. बुढा	मनसरा बुढा	६	२	ओखेना	क्षेत्री				✓	
१०६	धर्य लुवार	सिता लुवार	३	४	ओखेना	दलित					✓
१०७	शान्ता लुवार		२	२	ओखेना	दलित					✓
१०८	बुदे राणा	सेतु राणा	२	४	ओखेना	ठकुरी		✓			
१०९	दल ब. राणा		५	२	ओखेना	ठकुरी			✓		
११०	मान ब. राणा		४	३	ओखेना	ठकुरी			✓		
१११	धन ब. राणा		३	२	ओखेना	ठकुरी			✓		
११२	जसे बुढा		३	२	ओखेना	क्षेत्री			✓		
११३	डिल ब. बुढा		१	२	ओखेना	क्षेत्री			✓		
११४	बल ब. बुढा	लिला बुढा	२	१	ओखेना	क्षेत्री			✓		
११५	समपत जैसी	सेतु जैसी	३	३	ओखेना	बाहुन		✓			
११६	दिपक जैसी		२	१	ओखेना	बाहुन		✓			
११७	राम ब. बुढा	विमला बुढा	२	२	ओखेना	क्षेत्री			✓		
११८	शेर ब. सार्की		१	३	ओखेना	दलित					✓
११९	शानत खत्री		१	२	ओखेना	क्षेत्री			✓		
१२०	शान्तलाल जैसी		१	३	ओखेना	बाहुन			✓		
१२१	मुनीलाल जैसी		२	३	ओखेना	बाहुन			✓		
			३२०	३१७			१०	१२	५२	३७	२०
साविक ९											
१	जय ब.खत्री	पिमा देवी खत्री	२	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
२	अन्ते खत्री	तुली खत्री	३	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
३	ढोल प्रसाद खत्री	वैशाखी खत्री	२	४	लहासे	क्षेत्री				✓	
४	दिप ब. शत्री	भिमसरा खत्री	२	३	लहासे	क्षेत्री			✓		
५	जसे खड्का	भ्यारी खड्का	४	३	लहासे	क्षेत्री				✓	

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V1	V2	V3	V4
६	बुदे शत्री	कुमारी खत्री	१	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
७	रत्न ब. खत्री	हिरा खत्री	१	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
८	मुने खत्री	पार्वती खत्री	१	२	लहासे	क्षेत्री					✓
९	अम्बर ब. खत्री	निर्मला खत्री	१	४	लहासे	क्षेत्री				✓	
१०	मान ब. खत्री	कौशिला खत्री	१	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
११	जनक खत्री	सिता खत्री	४	१	लहासे	क्षेत्री				✓	
१२	महेन्द्र खत्री	खत्री	२	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
१३	विष्णु जैसी	दुदी जैसी	४	२	लहासे	बाहुन	महिला			✓	
१४	गणेश जैसी	पार्वती जैसी	२	५	लहासे	बाहुन	महिला			✓	
१५	नारायण जैसी	अमृता जैसी	५	४	लहासे	बाहुन			✓		
१६	करु जैसी	शितल जैसी	३	१	लहासे	बाहुन				✓	
१७	दल ब. रोकाय	चैती रोकाय	२	५	लहासे	क्षेत्री			✓		
१८	धर्म ब. रोकाय	शान्ति रोकाय	२	३	लहासे	क्षेत्री			✓		
१९	नरे खत्री	सेतु खत्री	२	२	लहासे	क्षेत्री			✓		
२०	कले खत्री	पानसरा खत्री	२	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
२१	नरे खत्री	धनमाया खत्री	१	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
२२	निम खत्री	शितला खत्री	१	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
२३	विर ब. खत्री	रुपा खत्री	१	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
२४	बलविर खत्री	दुर्गा खत्री	१	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
२५	कृष्ण ब. खत्री	सुगिता खत्री	३	१	लहासे	क्षेत्री				✓	
२६	शान्त ब. खत्री	देवी खत्री	१	५	लहासे	क्षेत्री				✓	
२७	पदम ब. खत्री	जुलवी खत्री	४	४	लहासे	क्षेत्री	महिला		✓		
२८	लाल ब. रोकाय	धनसरा रोकाय	१	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
२९	कुमारो खत्री	पवित्रा खत्री	३	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
३०	बुधे खत्री	पिमा खत्री	४	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
३१	विर सिंह खत्री	आइती खत्री	४	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
३२	लाल ब. खत्री	पार्वती खत्री	२	१	लहासे	क्षेत्री					✓
३३	मान ब. खत्री	जानुका खत्री	२	२	लहासे	क्षेत्री					✓
३४	कमल प्रसाद ज्ञवाली	कालीमा ज्ञवाली	३	२	लहासे	बाहुन		✓			
३५	कर्ण दमाई	सिद्धी दमाई	२	४	लहासे	दलित	महिला			✓	
३६		चम्पी परिवार	३	३	लहासे	दलित					✓
३७	विर सार्की	जैसरा सार्की	१	२	लहासे	दलित				✓	
३८	माने सार्की	पुर्णा सार्की	१	३	लहासे	दलित					✓
३९	गोपाल सार्की	नैनकला सार्की	३	३	लहासे	दलित					✓
४०		दुर्गा सार्की	१	१	लहासे	दलित	महिला				✓
४१	दुर्गे सार्की	कालीका सार्की	२	२	लहासे	दलित					✓
४२	भिमे सार्की	काली सार्की	१	३	लहासे	दलित				✓	
४३	जय सार्की	बाला सार्की	२	२	लहासे	दलित				✓	
४४	विर्से सार्की	पुतली सार्की	१	२	लहासे	दलित				✓	
४५	चैते सार्की	राधिका सार्की	२	२	लहासे	दलित				✓	

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
४६	थिम ब. सार्की	देविका सार्की	२	३	लहासे	दलित				✓	
४७	राम ब. सार्की	अम्बा सार्की	१	१	लहासे	दलित				✓	
४८	गोविन्द सार्की	सिता सार्की	२	१	लहासे	दलित				✓	
४९	जनक सार्की	नानकला सार्की	०	३	लहासे	दलित					✓
५०	गोरे सार्की	चैती सार्की	२	२	लहासे	दलित					✓
५१	हस्ते सार्की	शान्त सार्की	४	२	लहासे	दलित					✓
५२	नैन सार्की	सञ्चरी सार्की	३	२	लहासे	दलित					✓
५३	लालविर सार्की	शाछिका सार्की	१	१	लहासे	दलित					✓
५४	सर्जन सिंह	धनसरा सिंह	२	२	लहासे	ठकुरी		✓			
५५		तुली सार्की	२	२	लहासे	दलित	महिला				✓
५६	लाल ब. बुढा	तुली बुढा	२	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
५७	चन्द्र ब. बुढा	रविता बुढा	१	२	लहासे	क्षेत्री				✓	
५८	नर ब. बुढा	कृष्ण बुढा	२	३	लहासे	क्षेत्री				✓	
५९	बिर्ख ब. बुढा	सविता बुढा	५	१	लहासे	क्षेत्री	महिला			✓	
६०	कर्ण ब. बुढा	सेतु बुढा	१	५	लहासे	क्षेत्री				✓	
६१	तुले सार्की	धनसरा सार्की	१	३	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
६२		सन्तली सार्की	२	१	फुर्केसल्ली	दलित	महिला				✓
६३	टिके सार्की	मन्सरा सार्की	३	२	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
६४	प्रताप सार्की	सिता सार्की	२	२	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
६५	सर्मे सार्की	रमिता सार्की	१	३	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
६६	परे सार्की	लक्ष्म सार्की	१	२	फुर्केसल्ली	दलित					✓
६७	भुसे सार्की	विनी सार्की	२	३	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
६८	बले सार्की	कली सार्की	३	४	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
६९	खुमे सार्की	रामसरी सार्की	३	३	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
७०	सोरे सार्की	तुलसरा सार्की	२	२	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
७१	बिर्खे सार्की	कौशिला सार्की	२	४	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
७२		मंगली सार्की	१	१	फुर्केसल्ली	दलित	महिला			✓	
७३	शुभे सार्की	धनसरा सार्की	२	३	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
७४	बुथे सार्की	सुगिता सार्की	१	२	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
७५	चन्द्र सार्की	उर्मिला सार्की	१	१	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
७६	काली ब.सार्की	पुर्णिमा सार्की	१	१	फुर्केसल्ली	दलित				✓	
७७	धन ब. कार्की	काली कार्की	२	४	शिरचौर	क्षेत्री			✓		
७८	बल ब. राना	खम्बी राना	६	४	शिरचौर	जनजाती				✓	
७९	हर्क विर पुन	पार्वती पुन	३	३	थुम्का	जनजाती				✓	
८०	हस्त ब. राना	पानसरी राना	१	२	थुम्का	जनजाती				✓	
८१	शान्त राना	ममता राना	३	२	थुम्का	जनजाती				✓	
८२	गणेश रोकाय	कालिका रोकाय	३	४	थुम्का	क्षेत्री				✓	
८३	शान्त दमाई	रती दमाई	१	३	थुम्का	दलित				✓	
८४	प्रेम दमाई	नानकला दमाई	३	२	थुम्का	दलित				✓	
८५	विरवान दमाई	धनसरा दमाई	२	३	थुम्का	दलित				✓	

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V1	V2	V3	V4
८६	करसिंह दमाई	कल्पना दमाई	२	१	थुम्का	दलित					✓
८७	कालो दमाई	पार्वती दमाई	२	३	थुम्का	दलित				✓	
८८	कृष्ण दमाई	मनसरी दमाई	१	१	थुम्का	दलित					✓
८९	चुरो दमाई	देवी दमाई	४	३	थुम्का	दलित					✓
९०	सर्जन दमाई	मनसरी दमाई	३	२	थुम्का	दलित					✓
९१	विर ब. ठकुरी	बुदा ठकुरी	३	४	थुम्का	ठकुरी				✓	
९२	शरण सिंह	ललीता सिंह	४	४	थुम्का	ठकुरी				✓	
९३	राम ब. सिंह	मैसरा सिंह	४	५	थुम्का	ठकुरी				✓	
९४	नैन सि.ह ठकुरी		५	५	थुम्का	ठकुरी	पुरुष			✓	
९५	शरण सिंह	पाजसरा सिंह	३	४	थुम्का	ठकुरी					✓
९६	सहविर सिंह	पार्वती दमाई	३	२	थुम्का	दलित				✓	
९७	कैलाश दमाई	गंगा दमाई	३	२	थुम्का	दलित				✓	
९८	गोरख दमाई	पवित्रा दमाई	२	२	थुम्का	दलित				✓	
९९	शिवराम पुन	पदमकला पुन	२	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१००	भूप्रो पुन	कमली पुन	६	७	गाडेसाल	जनजाती					✓
१०१	हस्त ब. पुन	बुदी पुन	७	८	गाडेसाल	जनजाती					✓
१०२	वसन्त पुन	धरी पुन	३	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१०३	धन ब. पुन	धानी पुन	२	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१०४	विरे पुन	लक्षि पुन	२	४	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१०५	आँखे पुन	बुदी पुन	२	३	गाडेसाल	जनजाती	महिला			✓	
१०६	पदम पुन	सविना पुन	२	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१०७	गणेश पुन	बुद्धि पुन	३	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१०८	कणे पुन	विपना पुन	३	२	गाडेसाल	जनजाती	महिला			✓	
१०९	गंगा पुन	ललिता पुन	२	४	गाडेसाल	जनजाती	पुरुष			✓	
११०	कर्ण पुन	बृदकला पुन	७	४	गाडेसाल	जनजाती			✓		
१११	मनविर पुन	पिमा पुन	६	२	गाडेसाल	जनजाती					✓
११२	दिपेन्द्र पुन	अमृता पुन	३	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
११३	धर्म पुन	मनमाया पुन	३	२	गाडेसाल	जनजाती	पुरुष			✓	
११४	पृथ्वि पुन	पुन	३	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	
११५	मोहन पुन	पवित्रा पुन	३	३	गाडेसाल	जनजाती	पुरुष			✓	
११६	दिपक पुन	शान्ता पुन	३	१	गाडेसाल	जनजाती					✓
११७	पशुपती पुन	तुल्सा पुन	३	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	
११८	दिपक पुन	छरा पुन	३	३	गाडेसाल	जनजाती	महिला			✓	
११९	जय पुन	धनमाया पुन	१	१	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२०	मनोहर पुन	रती पुन	४	६	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२१	टेकेन्द्र पुन	अमृता पुन	३	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२२	हरि राना		३	१	गाडेसाल	जनजाती	महिला			✓	
१२३	बने पुन	मनि पुन	२	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२४	धर्म पुन	राधिका पुन	३	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२५	परिमल पुन	विपना पुन	३	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	

क्र.सं	घरमुलीको नाम		परिवार संख्या		टोल	जातजाती	एकल महिला/पुरुष	सुइटासन्न तह			
	पुरुष	महिला	म	पु				V ₁	V ₂	V ₃	V ₄
१२६	दिपम पुन	जानकी पुन	१	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२७	नरेश पुन	मुना पुन	२	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२८	खल ब. पुन	धनसरा पुन	३	३	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१२९	मनु पुन	धर्मी पुन	२	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१३०	तुदविर पुन	मन्दरी पुन	१	४	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१३१	जया पुन		२	२	गाडेसाल	जनजाती				✓	
१३२	परे पुन	प्याउली पुन	५	२	गाडेसाल	जनजाती	महिला			✓	
१३३	हरी ब. पुन	संगिता पुन	२	३	गाडेसाल	जनजाती	महिला			✓	
१३४	कैलाश पुन	गंगा पुन	१	३	गाडेसाल	जनजाती			✓		
१३५	तुले बुढा	नदी पुन	२	२	गाडेसाल	क्षेत्री				✓	
१३६	टिकाराम बुढा	कानी बुढा	४	२	गाडेसाल	क्षेत्री				✓	
१३७	बल ब.बुढा	कस्तुरी बुढा	२	३	गाडेसाल	क्षेत्री				✓	
१३८	जय ब. बुढा	पार्वती बुढा	१	५	गाडेसाल	क्षेत्री				✓	
१३९	बिर्ख ब. बुढा		३	३	गाडेसाल	क्षेत्री	पुरुष			✓	
१४०	नैन शाही	भद्रा शाही	३	३	गाडेसाल	ठकुरी				✓	
जम्मा			३३८	३७५			२०	२	९	१०४	२५
कुल जम्मा			१७६०	१८२६			५९	४३	७९	२३७	३२६

अनुसूची ३ : स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना अनुमोदन

आज मिति २०६२ साल चैत्र ६ गते देउगाड नगरपालिका, बागमतीकोटका मेयर श्री लाल बहादुर महतराको अध्यक्षतामा यस नगरपालिकाका वडा नं. १, २, ३, ४, ५, ६ र ७ मा इकाई-नेपाल (PSPC JV) को सहजीकरण र Aashu Nepal को सहयोगमा सम्बन्धित वडाले तयार पारेको स्थानीय अनुकूलन योजना (लापा) को हलफुल तथा अनुमोदनका लागि तपशील बमोजिमको उपस्थितिमा बैठक बसी तपशील बमोजिमका प्रस्तावमा हलफुल गरियो।


उपस्थिति

- १) लाल बहादुर महतरा, मेयर, देउगाड नं.पा. [Signature]
- २) कैशिला बती खत्री बाबो, प्रदेश ^{सभा} सदस्य, कर्णाली प्रदेश [Signature]
- ३) सरिता बली, उप-मेयर, देउगाड, नं.पा. [Signature]
- ४) सुमन चिमिरे, कार्यक्रम व्यवस्थापक, PSPC, नेपाल [Signature]
- ५) चन्द्र बहादुर थापा (नि.व्य.स) अध्यक्ष जनप्रियताविज्ञान [Signature]
- ६) प्रेमबहादुर खत्री का अध्यक्ष बमोजिम [Signature]
- ७) रामकृष्ण थापा गुर्पापाखोरे सहस्र अध्यक्ष [Signature]
- ८) गौरी कामी कार्यपालिका सदस्य नं १ गौरी [Signature]
- ९) सिद्धा सुनार सहस्र [Signature]
- १०) विश्वकला नेपाली [Signature]
- ११) चन्द्र बमोजिम सहस्र नगर का.सं. [Signature]
- १२) सना जैसी [Signature]
- १३) देव शंकर [Signature]
- १४) कर्ण बहादुर बुढा [Signature]
- १५) सवि [Signature]
- १६) वि. व. बहा [Signature]
- १७) राम चन्द्र जैसी [Signature]
- १८) बुजा बमोजिम सहस्र [Signature]
- १९) पदम बमोजिम सहस्र [Signature]
- २०) बल्ले साकी कार्यपालिका सदस्य नं १ [Signature]

२) प्रस्ताव नं. २ माथी छलफल गर्दा स्थानीय अनुकुल योजना तयारीमा सहयोग गर्ने नेपाल सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, पहाडी साना किसानका लागि अनुकुल आयोजना, आइकाड, इकएस-नेपाल, प्राविधिकल सोलुसन कन्सल्टेन्सी नेपाल, निर्वाचित वन प्रातिनिधीहरू, स्थानीय बुद्धिजीवीहरू लगायत सम्पूर्ण समुदायलाई ध्यानवाह दिने निर्णय गरियो।

३) तयार भएका स्थानीय अनुकुल योजनाहरूको कार्यान्वयनमा सहयोगको लागि पहाडी साना किसानका लागि अनुकुल आयोजना लगायतका सरकारी एवं गैर-सरकारी तिकायहरूमा अनुरोध गर्ने निर्णय गरियो।

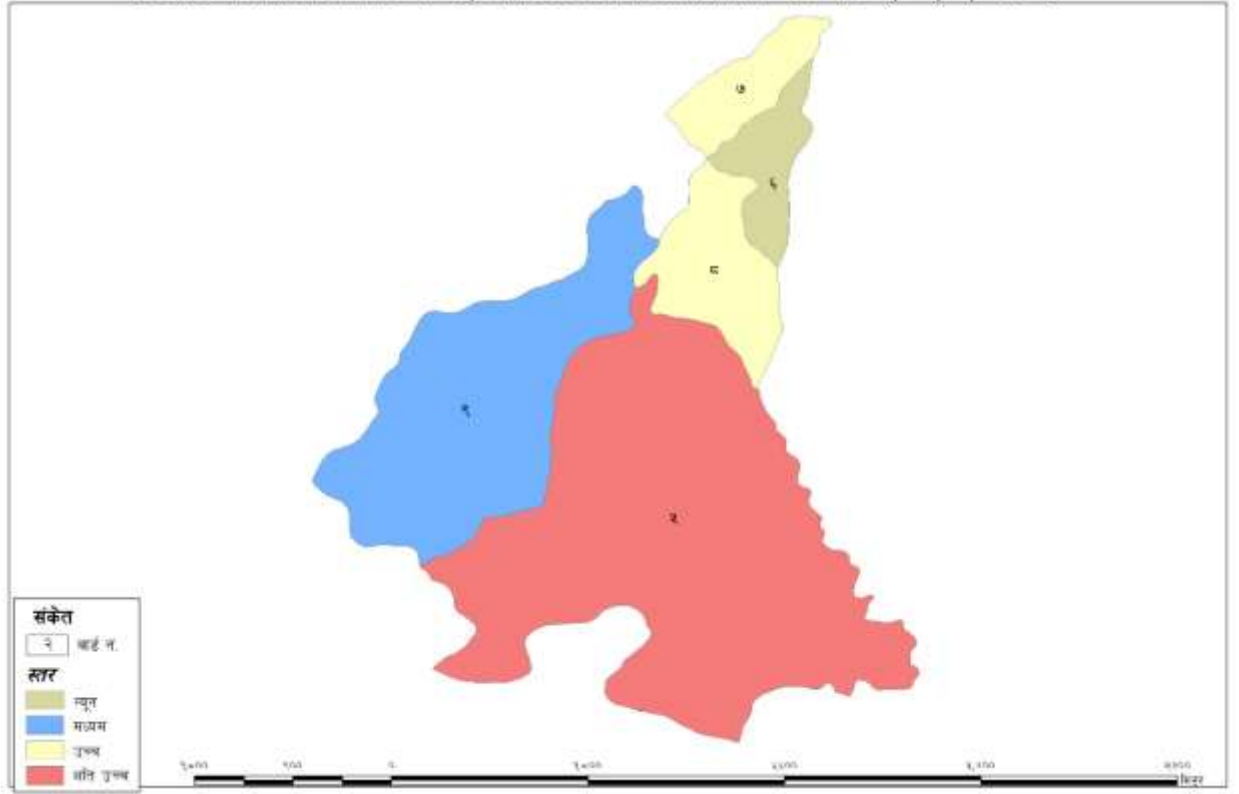




स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजना

(आ.व.२०७५/७६ - २०७७/७८)

छेडागाड नगरपालिका वार्ड नं. १३, साविक कार्कीगाउँ गाविसका वार्ड नं. ५, ६, ७, ८ र ९



छेडागाड नगरपालिका वडा नं. १३, कार्कीगाउँ, जाजरकोट